Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyası
Şərqşünaslıq İnstitutu

İRƏVAN ƏYALƏTİNİN
İCMAL DƏFTƏRİ

**ARAŞDIRMA, TƏRCÜMƏ, QEYD
VƏ ƏLAVƏLƏRİN MÜƏLLİFLƏRİ**

AKADEMİK VƏ TARİX ELMLƏRİ NAMİZƏDİ

**ZİYA BÜNYADOV
HÜSAMƏDDİN MƏMMƏDOV (QARAMANLI)**

Rəssamı: Hüsaməddin MƏMMƏDOV
(QARAMANLI)

Bakı – Elm – 1996

Bu mühüm mənbənin nəşri ilə bağlı olaraq müraciət etmədiyimiz səlahiyyətli və imkanlı şəxs qalmadı. Bizi təəccübləndirən onların bu kitabı nəşr etdirmələri üçün imkanları olduqları halda vəsait ayırmamaqları deyil, iç üzlərini açaraq öz elinin-obasının tarixi keçmişinə nümayişkaranə şəkildə biganəlik göstərmələri olmuşdur. Heç gözləmədiyimiz halda bu əsərin çapının həyata keçirilməsini İrəvan əyalətinin ərazisi ilə bağlılığı olmayan bir şəxs, filologiya elmləri namizədi *Zəminə xanım Hacıyeva* öz üzərinə götürdü. Ümumi mənafeyi üstün tutaraq əsl vətəndaş kimi hərəkət etmiş *Zəminə xanıma* öz təşəkkürümüzü bildirir və elmi işlərində uğurlar diləyirik.

İrəvan əyalətinin icmal dəftəri. – Bakı: "Elm" 1996. – 184 səh.

ISBN 5-8066-0715-1

U 0502000000 - 487   Qrifli nəşr
655(07) – 96

"Elm" nəşriyyatı, 1996

İÇİNDƏKİLƏR

İrəvan əyaləti dəftərləri (qısa icmal)
1728-ci i tarixli İrəvan əyalətinin icmal dəftəri
Özet

MƏTN

Sultan xassları
İrəvan müqatiələri
Qırxbulaq nahiyəsi
Karbi nahiyəsi
Maku nahiyəsi
Xınzirək nahiyəsi
Karni nahiyəsi
Vedi nahiyəsi
Dərəçiçək nahiyəsi
Abaran nahiyəsi
Göyçə nahiyəsi
Dərələyəz nahiyəsi
Məzrə nahiyəsi
Sürməli nahiyəsi
İğdır nahiyəsi
Aralıq nahiyəsi
Şərur nahiyəsi

İRƏVAN MİRMİRANIN İRƏVAN LİVASINDA OLAN XASSLARI

İrəvan şəhəri
Qırxbulaq nahiyəsi
Karbi və Kani nahiyələri
Karni və Karbi nahiyələri
Qırxbulaq nahiyəsi
Naxçıvan livası

ZEAMƏT VƏ TİMARLAR

Qırxbulaq nahiyəsi
Karbi nahiyəsi
Karni və Vedi nahiyələri
Abaran nahiyəsi

Dərəçiçək nahiyəsi

SULTAN XASSLARI

Zarzəmin nahiyəsi
Şürəkəl livasının icmalı

NAXÇIVAN LİVASI
SULTAN XASSLARI

Naxçıvan nahiyəsi
Əlincə nahiyəsi
Sair Məvazi nahiyəsi
Dərəşahbuz nahiyəsi
Mülki-Arslan nahiyəsi
Məvaziyi-Xatun nahiyəsi
Qarabağ nahiyəsi
Qışlağat nahiyəsi
Dərəşam nahiyəsi
Azadciran nahiyəsi
Şorlut nahiyəsi
Dərənürgüt nahiyəsi
Sisyan nahiyəsi

TİMARLAR

İrəvan əyaləti

ƏLAVƏLƏR

1. Terminoloji açıqlama
2.1590-cı il tarixli "İrəvan əyalətinin icmal dəftəri"ndə yer adları (siyahı)
3.Xəritə

İRƏVAN ƏYALƏTİNİN DƏFTƏRLƏRİ

(qısa icmal)

Səfəvi hökmdarı Şah II Təhmasibin ölümündən sonra ölkədə yaranmış qeyri-sabit vəziyyəti və XVIII əsrin əvvəllərindən başlayaraq Səfəvi dövlətində güclənən mərkəzdənqaçma meyllərini, ərazisini şərqə və cənuba doğru genişləndirən Rusiya qarşısında öz geosiyasi maraqlarının qorunması üçün yeganə və çox mühüm bir vasitə kimi qəbul edən Osmanlı imperiyası əvvəlcə 1578-ci, sonra isə 1723-cü ildə qonşu Səfəvi dövləti ilə açıq qarşıdurmaya keçməli olur.

XVI əsrin sonunda və XVIII əsrin 20-ci illərində mövcud beynəlxalq vəziyyəti siyasi maraqları üçün istifadə edə bilməyən Səfəvi dövlətinə qarşı hərbi və eyni zamanda siyasi vasitələrdən uğurla istifadə edən Osmanlı imperiyası hər iki dövrün qarşıdurmasından qalib çıxmış və Səfəvi dövlətinin şimal-qərb bölgəsinin böyük bir hissəsini ələ keçirməyə müvəffəq olmuşdur. [1]

Ələ keçirdikləri bölgələri mərkəzləşmiş qaydada idarə etmək məqsədi ilə osmanlılar buraların ölkənin ictimai-siyasi və sosial-iqtisadi sisteminə inteqrasiyası ilə ciddi məşğul olmağa başlayırlar. Siyasi sabitliyi və asayişi təmin etmək, hücumlardan qorunmaq üçün osmanlılar ilk növbədə qalalarda silahlı qüvvələri yerləşdirir, onlara maaş kimi veriləcək vəsaitin mənbələrini müəyyən edirdilər. Bu tədbirdən sonra ələ keçirilən bölgələr əyalətlərə bölünür, onların ərazi-inzibati bölgüsü aparılır, yerli idarə aparatı formalaşdırılır, rəhbərləri (bəylərbəyi, sancaqbəyi, qazi, naib, kətxuda, dəftərdar) təyin edilirdi. Bundan sonrakı mərhələdə yerli idarə aparatının ayrı-ayrı idarələri işlərini paralel aparmağa başlayırlar. İlk növbədə dəftərxana işçiləri yerli əhalidən olan kətxudaların bələdçiliyi və onların bilavasitə iştirakı ilə əyalət əhalisinin sosial vəziyyətini təftiş edir, Səfəvi dövründəki vergi siyasətini müəyyənləşdirir, vergilərin toplanması zamanı edilən haqsızlıqları üzə çıxararaq, bəylərbəyi ilə qaziyə bildirir, əhalinin məşğuliyyəti, ailə vəziyyəti (evli, subay, dul), fiziki sağlamlığı (kor, lal, kar, topal), mənsub olduğu zümrə (şeyx, seyid və s.) haqqında ətraflı məlumat toplayır, gəlir obyektlərini müəyyən edir, onlardan alınacaq vergilərin həcmini dəqiqləşdirir, ticarət qaydalarını qoyurdular. Beləliklə də əyalətin idarə edilməsi üçün lazım olan qanunnamə və vergilərin nizamlı şəkildə toplanmasını müəyyən edən müfəssəl

---

[1] Ətraflı bax: Ş.F.Fərzəlibəyli. Azərbaycan və Osmanlı imperiyası. B., 1994: Ф.М.Алиев. Антииранские выступления и борьба против турецкой оккупации в Азербайджане в I половине XVIII века. Б., 1975: Т.Т. Мустафазаде. Азербайджан и русско-турецкие отношения в первой трети XVIII в. Б., 1993; О.А. Эфендиев. Азербайджанское государство Сефевидов в XVI веке. Б., 1981: Fahrettin M.Kirzioglu. Osmanlilarin Kafkas ellerini fethi (1451-1590), Ankara 1993: B.Kutukoglu. Osmanli-İran siyasi münasebetleri (1578-1612), İstanbul, 1993.

dəftər tərtib edilirdi. Növbəti sonuncu mərhələdə isə, əkilən torpaq sahələri və formaları ilə bərabər torpaq sahibləri müəyyən edilərək, toplanan məlumatlara əsasən müfəssəl dəftər də istifadə olunmaqla icmal dəftər hazırlanırdı[2].

Yuxarıda göstərdiyimiz tədbirlər XVI əsrin sonu – XVII əsrin əvvəllərində və XVIII əsrin 20-30-cu illərində Osmanlı idarəsində olmuş və osmanlı mənbələrində Rəvan (İrəvan) əyaləti/bəylərbəyi kimi qeyd edilən Çuxursə`d bəylərbəyliyində də həyata keçirilmişdir.

Bu tədbirlər nəticəsində osmanlılar İrəvan əyaləti üçün iki müfəssəl, dörd icmal, iki sicil dəftəri tərtib etmişdilər. Bunlardan bir sicil dəftəri, 1603-cü il tarixli "Dəftəri-sicili-livayi-Rəvan" Sofiyada, Kiril və Mefodi kitabxanasında[3], digərləri isə İstanbulda, Başbakanlıq Arşivində saxlanırlar[4]. Bu dəftərlərdən 1603-cü il tarixli sicil dəftəri, 1590-cı və 1728-ci il iki müfəssəl, 1595-ci (?) və 1728-ci il iki icmal dəftərləri əlimizdə olduğu üçün, İrəvan əyalətinin osmanlı dövründəki vəziyyəti haqqında bu dəftərlərin məlumatları əsasında fikir söyləməyə çalışacağıq.

Əvvəlcə əlimizdə olan dəftərlər haqqında qısa məlumat vermək istəyirik.

1. İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri – İstanbul, Başbakanlıq Arşivi, № 633 – bu dəftərin tərtibi ilə bağlı iş Hicri 990-cı ilin məhərrəm ayında (noyabr 1590-cı il) başa çatdırılmışdır. 193 səhifəlik bu dəftərin bəzi səhifələri (s.15, 95, 98-99, 131, 134, 137-138, 157, 163, 181, 197-199, 213, 139, 253, 259, 325, 329, 339, 366-367, 387) boşdur. Dəftər tuğrasızdır. Dua (s.2-3) ilə başlayan bu dəftərin İrəvan əyalətinin sosial-iqtisadi həyatının bir çox yönləri ilə bağlı olan qanunnaməsi (s.4-12) də vardır. Rəqəmlər "ərqami-divaniyyə", qanunnamə nəsx, dəftərin özü isə siyaqət xətti ilə yazılmışdır[5].

2. İrəvan əyalətinin icmal dəftəri - tarixi yoxdur. Dəftərin tərtibindən sonra edilən ilk qeydin tarixinin 8 səfər (100)4-cü il (13 oktyabr 1595-ci il) olduğunu nəzərə alsaq bu dəftərin 1595-ci ildə və yaxud əvvəl tərtib edildiyini ehtimal etmək mümkündür. Həcmi 341 səhifədir (sonuncu 341-ci səhifə boşdur). Dəftərin birinci səhifəsində sultan III Muradın (1574-1595) tuğrası çəkilmişdir. Dəftər siyaqət, rəqəmlər isə "ərqami-divaniyyə" ilə yazılmışdır. İcmal dəftərlərin tərtibində əsas kimi götürülən prinsip pozulmuşdur: zeamətlər haqqında verilən məlumatlar bitmədən timarlara keçilmiş və sonra yenə də zeamətlərdən bəhs olunmağa başlanmışdır. Bu sistemsizlik bütün nahiyələr üzrə müşahidə olunur[6].

---

[2] Dəftərlərin tərtib olunması haqqında bax: O.D.Barkan. Tahrir defterlerinin istatistik verimleri hakkında bir araştırma. "İV TTK, Ankara, 10-14 Kasım 1948". Ankara 1952, s. 290-294; H.İnalcık. Hicri 835 tarihli Suret-i defter-i sancak-i Arvanid. Ankara, 1954, s.XV-XXI.

[3] "Dəftəri-sicili-livayi-Rəvan". Sofiya, НБКМ, ОАК 155/29.

[4] İstanbul, Başbakanlık Arşivi, 628, 633, 637, 681, 727, 895, 901.

[5] Yenə orada, № 633.

[6] Yenə orada, № 681.

3. “Dəftəri-sicili-livayi-Rəvan” – 22 səhifəlik bu dəftər İrəvan əyalətinin eyni adlı livasının Şərur, Əlincə, Urut, Bərgüşad və Naxçıvan nahiyələrində ayrı-ayrı şəxslərin timar sahibliyi üçün lazım olan bəratların verilməsi ilə əlaqədar tərtib olunmuşdur. Hicri 1011 (1603)-ci il boyunca tərtib edilmiş bu dəftərdəki bəzi sənədlərin kənarları qopmuşdur. Xətti siyaqət, qırma siyaqət və ərqami-divaniyyədir[7].

4. İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri – üzərində sultan III Əhmədin (1703-1730) tuğrası çəkilmiş bu dəftər 19.06.1140 (3 fevral 1728)-ci ildə təsdiq olunub, qüvvəyə minmişdir. Dəftərdə qanunnamə yoxdur. 583 səhifəlik dəftərin bəzi səhifələri (21-23, 102-105, 216-223, 262-263, 285-287, 313-317, 336-337, 349-353, 389-393, 440-449, 530-532) boşdur. Xətti siyaqətdir[8].

5. İrəvan əyalətinin icmal dəftəri – eyni əyalətin müfəssəl dəftərinin qüvvəyə minməsindən iki ay sonra (24.09.1140/04.05.1728) təsdiq edilmiş bu dəftərin 1595-ci (?) il icmal dəftərindən fərqli olan yönü, onun sonuncu (s.168) səhifəsində sultan, mirmiran xasslarının gəliri, zeamət və timarların, “abad” və “heç kimin yaşamadığı” kəndlərin ümumi sayının verilməsidir. Dəftərin birinci səhifəsində sultan III Əhmədin tuğrası çəkilmişdir[9].

Bu dəftərlərin verdiyi məlumatlar osmanlı dövrü İrəvan əyalətinin sosial-iqtisadi, demoqrafik vəziyyəti, ərazi-inzibati quruluşu, toponimikası və digər məsələlərin işıqlandırılması üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.

XVI əsrin sonu və XVIII əsrin 20-30-cu illərindəki vəziyyəti qarşılaşdırdıqda, İrəvan əyalətində xeyli dəyişikliyin baş verdiyinin şahidi oluruq. Misal üçün, əgər 1590-cı il tarixli müfəssəl dəftərə görə, İrəvan əyaləti 10 nahiyəsi (İrəvan, Karbi, Vedi, Aralıq, Talin, Ərmus, Abnik, Abaran, Şərabxana) olan İrəvan livasından, 16 nahiyəsi (Ağcaqala, Məvaziyi-Xatun, Mülki-Arslanlı, Qarabağ, Dərəşam, Dərəşahbuz, Bazarçayı, Şərur, Zar, Zəbil, Əlincə, Sisyan, Azadciran, Ordubad[10], görünür bu müvəqqəti xarakter daşımışdır) Şorlut, Dərənürgüt) və bir qəzası (Naxçıvan) olan Naxçıvan livasından ibarət idisə, 1728-ci il tarixli İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftərindən aydın olur ki, osmanlılar Naxçıvan bölgəsi üçün ayrıca bir müfəssəl dəftər tərtib etmiş[11], Zar, Zəbil və Şərur nahiyələrini Naxçıvan sancağının tərkibindən çıxararaq İrəvan əyalətinə birləşdirmişdilər. Bundan əlavə

[7] Sofiya, Kiril və Mefodi kitabxanası, OAK 155/29.
[8] İstanbul, Başbakanlık Arşivi, № 901.
[9] Yenə orada, № 895.
[10] Bu dövrdə Ordubad liva kimi Təbriz əyalətinə bağlanmışdırsa da, (İ.M.Kunt. Sancaktan eyalete. 1550-1650 arasında osmanlı umerası ve il idaresi. İstanbul, 1978. s.180.
[11] İstanbul. Başbakanlık Arşivi. № 905.

Maku[12], İğdır, Sürməli adlı nahiyələrin İrəvan əyalətinə birləşdirilməsi ilə bərabər, bu əyalətin ərazisində Göyçə, Məzrə`ə, Xınzirək, Qırxbulaq, Dərəçiçək və əhalisi 100% türk olan Sədərək adlı nahiyələr və Şürəkəl livası yaradılmış, XVI əsrin sonunda mövcud olmuş Talin, Ərmavi, Abnik, Şərabxana nahiyələri, Naxçıvan ərazisində isə Bazarçayı və Ağcaqala nahiyələri ləğv olunmuş, buraların kəndləri isə yeni yaradılmış nahiyələrə verilmişdir.

Beləliklə də, 1728-ci il tarixli İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftərinə görə, eyni adlı əyalətin ərazi inzibati quruluşu aşağıdakı şəkli almışdır: İrəvan şəhəri, Qırxbulaq, Karbi, Maku, Xınzirək, Karni, Vedi, Dərəçiçək, Abaran, Göyçə, Məzrə`ə, Sürməli, İğdır, Aralıq, Şərur, Sədərək, Zarzəmin nahiyələri və Şürəkəl livası, Naxçıvan sancağı isə Naxçıvan şəhəri, Naxçıvan, Əlincə, Sair Məvazi, Dərəşahbuz, Mülki-Arslan, Məvaziyi-Xatun, Qarabağ, Qışlağat, Dərəşam, Azadciran, Şorlut, Dərənürgüt, Dərələyəz və Sisyan nahiyələrindən ibarət olmuşdur. 1603-cü il tarixli “Dəftəri-sicili-livayi-Rəvan”da adı çəkilən Bərgüşad nahiyəsi Gəncə-Qarabağ əyalətinin tabeliyinə verilmiş[13], ancaq eyni livanın Urut nahiyəsinin tabeliyi haqqında heç bir məlumat yoxdur.

Lakin aşağıda oxuculara təqdim etdiyimiz “İrəvan əyalətinin icmal dəftəri”ndə İrəvan əyalətinin ərazi inzibati quruluşu ilə bağlı yeni faktlarla qarşılaşırıq. Müfəssəl dəftərdə mövcud olmuş Sədərək nahiyəsi icmal dəftərdə ərazi-inzibati vahid kimi yoxdur, ancaq ona tabe olan yaşayış yerləri qonşu nahiyələrə aid edilmiş və eyni zamanda Naxçıvan sancağının müfəssəl dəftərinə görə, Naxçıvan sancağına tabe olan Dərələyəz nahiyəsi icmal dəftərdə İrəvan əyalətinin tərkibində göstərilmişdir. Lakin bu, İrəvan əyaləti ilə Naxçıvan sancağının ərazi-inzibati quruluşunda dəyişikliyin edilməsi demək deyildir, çünki birincisi, ərazi-inzibati quruluşda tabeçilik məsələsi icmal dəftərə görə deyil, müfəssəl dəftərə görə müəyyən edilmiş, ikincisi, müfəssəl dəftərlərin də istifadə edilməsi ilə hazırlanan icmal dəftərinin tərkibinin əsas məqsədi əkilib-becərilən torpaq sahələrinin, mülkiyyət formalarının, onların sahiblərinin və illik gəlirlərinin müəyyənləşdirilməsi və bölüşdürülməsi olduğu üçün, ərazi-inzibati quruluşdakı tabeçilik məsələsi dəftərxanada çalışan və maraq dairələri maliyyə məsələləri ilə məhdudlaşan katiblər üçün böyük əhəmiyyət kəsb etməmişdi. Eyni zamanda bunu da əlavə etmək lazımdır ki, İrəvan əyalətinin müfəssəl və icmal dəftərlərinin eyni ildə (1728), iki ay sonra fasilə ilə və paralel tərtib olunduğunu nəzərə alsaq, yuxarıda qeyd etdiyimiz fərqlərin ortaya çıxmasını da təbii qəbul etmək lazım gələcəkdir.

---

[12] XVII əsrin ortalarında Maku sultanlıq kimi İrəvan əyalətinin tərkibində olmuşdur. (Bax: Эвлия Челеби. Книга путешествий. Перевод и комментарии. Вып. 3.М., с.107).

[13] Bax: “Dəftəri-müfəssəli-əyaləti-Gəncə-Qarabağ” – İstanbul. Başbakanlık Arşivi, № 903.

O ki qaldı, Naxçıvan sancağının icmalının İrəvan əyalətinin icmal dəftərinə aid edilməsinə, bu, birincisi, dəftərdən də göründüyü kimi, ərazi-inzibati tabeçilik prinsipi üzərində qurulmamış, ikincisi də ki, gəlirlərinin böyük əksəriyyətinin (94,1%) sultan və mirmiran xasslarına aid olan və timar sisteminin (bu sistem haqqında aşağıda bəhs olunacaq) demək olar ki, işləmədiyi Naxçıvan sancağı üçün xüsusi bir icmal dəftərinin hazırlanmasına da heç bir ehtiyac qalmırdı. Ona görə də Naxçıvan sancağı ilə bağlı "icmal" məlumatlar İrəvan əyalətinin "icmal dəftəri"nə əlavə edilmişdir.

İrəvan əyaləti ilə bağlı tərtib olunmuş dəftərlərin, xüsusilə, müfəssəl dəftərlərin dəyərli cəhətlərindən biri də, bu ərazi-inzibati vahidinin XVI-XVIII əsrlərdə olan etnik tərkibi barəsində məlumat verməsidir. Doğrudur, müfəssəl dəftərlər tərtib edilərkən vergi mükəlləfiyyəti daşıyan əhali etnik mənsubiyyətinə görə deyil, dini mənsubiyyətinə görə qeydə alınmışdır. Ancaq bu qeyd də bütün yaşayış məntəqələri üçün deyil, müsəlman və xristian əhalinin birgə yaşadıqları yerlər üçün edilmişdir: müsəlmanlar haqqında olan məlumatlar "müslüman", "məhəlleyi-müslümanan", xristianlar haqqında məlumatlar isə "kəbran", "məhəlleyi-kəbran" başlıqları altında verilmişdir. Bununla bərabər, yaşayış məntəqəsi yalnız müsəlmanlardan və xristianlardan ibarət olduğu halda, vergi mükəlləfiyyəti daşıyanlar haqqında məlumatlarda onların hansı dini icmaya mənsub olması qeyd edilməzdi. Ancaq İrəvan əyaləti əhalisinin etnik tərkibini və strukturunu adı dəftərə düşənlərin şəxs adlarına görə müəyyənləşdirmək mümkündür.

1590-cı və 1728-ci il tarixli İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftərlərinin və bu dövrlərdə yazılmış Osmanlı tarixi xronikalarının Gelibolulu Ali əfəndinin "Künh-ül-əxbar" və "Nüsrətnamə"si, əslən Ürmiyəli və sultan III Muradın şahnaməçisi və sirr katibi olan Seyyid Loğmanın "Zübdət ət-təvarix"i, İbrahim Rəhimizadənin "Zəfərnaməyi-sultan Muradxan", Kəmani Mustafa ağanın "Rəvan fəthnaməsi" və b. bu əyalətin əhalisinin etnik tərkibi ilə bağlı məlumatlarına əsasən aparılan hesablamalar İrəvan əyalətində türk-müsəlman əhalisinin çoxluq təşkil etdiyini göstərir.

Əlbəttə, tədqiqatımızın özəyini təşkil edən müfəssəl dəftərlərin əhalisinin etnik tərkibi ilə bağlı məlumatları statik xarakterdə olduğuna görə, onlar İrəvan əyalətindəki əhalinin etnik tərkibi haqqında gerçək mənzərəni əks etdirmir. Ona görə də, etnik tərkib məsələsində müfəssəl dəftərlərlə yanaşı, bu dəftərlərin tərtibi illərində və ondan əvvəlki dövrdə yazılmış tarixi xronikaların məlumatlarını əlavə etmək lazım gəlir. Misal üçün, 1590-cı il tarixli İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftərinə əsasən apardığımız hesablamalara görə, bütün əyalət üzrə 9.164 vergi mükəlləfiyyəti daşıyan adam qeydə alınmışdır ki, bunların da 8.654 nəfəri evli, 510 nəfəri isə subay kişilər idi (hər ailənin 5 nəfərdən ibarət olduğunu qeyd etsək, bu

dövrdə İrəvan əyalətində 43.780 nəfərin yaşadığını qeyd edə bilərik). Adı dəftərə düşənlərin etnik tərkibinə gəldikdə, bunların 59,1%-ni xristianlar, 49,9%-ni isə müsəlmanlar təşkil etmişdir. Lakin yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, bu məlumatların statik xarakterdə olması, tarixi xronikalara müraciət etmək zərurətini yaradır. Ali əfəndinin "Nüsrətnamə" və İbrahim Rəhimizadənin "Zəfərnamə ..." əsərlərində belə bir maraqlı fakt var: 1579-cu ilin sentyabr ayında, osmanlı ordusu İrəvan şəhərini ələ keçirməzdən əvvəl, Abaran nahiyəsində yaşayan və Çobanbəyi kimi tanınan Əli bəyin üç min evdən artq ulusu onun xahişi ilə osmanlılar tərəfindən Abaran nahiyəsinə köçürülüb, Ərzurum əyalətinin Tükman sancağına yerləşdirilmiş, Əli bəyə də ildə 400 min ağça maaş və sancaqbəyi vəzifəsi verilərək, bu sancağın abadlaşdırılması buyurulmuşdur[14]. Bundan əlavə, Ali əfəndinin və İbrahim Rəhimizadənin adlarını çəkdiyimiz əsərlərində göstərilir ki, Əli bəyin ulusunun Ərzurum vilayətinə köçürülməsindən bir neçə gün sonra, 1579-cu ilin oktyabr ayının 4-də Qarsdan hərəkət edən 40 minlik osmanlı ordusu Şürəkəl livası tərəfindən Arpaçayı keçərək Şərur qəzasının Şərabxana nahiyəsinə girmiş və buradan 20 minə qədər əsir aparmışdır[15]. Əsir aparılanların etnik mənsubiyyəti barədə xronikalarda məlumat verilməsə də, onların hamısının xristianlardan deyil, müsəlman (türk) əhalidən ibarət olmasını söyləməyə sultan III Muradın 28 aprel 1578-ci il tarixli fərmanı əsas verir. Səfəvilərlə müharibədə verilmiş bu fərmanda "rəayadan olan xəracgüzar erməni tayfasının mallarına və canlarına zərər verilməməsi..." əmr edilirdi[16].

1590-cı il tarixli müfəssəl dəftəri nəzərdən keçirdikdə, məhz Abaran və Şərabxana nahiyələrində heç kimin yaşamadığını görürük. Eyni vəziyyət Bazarçayı nahiyəsində, Şərur qəzasının Zar və Zəbil nahiyələrində də müşahidə olunur (görünür bu nahiyələr də 1579-cu ilin oktyabr ayında, Şərabxana nahiyəsinə hücum zamanı boşaldılmışdır).

Müasir türk tarixçilərindən F.M.Kırzıoğlu, Ali əfəndinin "Künh-ül-əxbar" və Seyyid Loğmanın "Zübdət-ət-təvarix" əsərlərinə istinad edərək, 1583-cü ilin avqust ayında osmanlı ordusunun Fərhad paşanın başçılığı ilə Şürəkəl və Talin tərəfdən İrəvan əyalətinə daxil olduğu zaman, İrəvan şəhəri və eyni adlı əyalətin müsəlman (türk) əhalisinin osmanlı ordusunun gəlməsindən xəbər tutaraq buraları tərk edib, Ağrıdağ ilə onun yaxınlığındakı yaylaqlara çəkildiyini və İrəvan şəhəri ilə kəndlərində isə yalnız ermənilərin qaldığını qeyd edir[17].

---

[14] F.M. Kırzıoglu. s.327; 1581-ci il tarixli "Dəftəri-mənasabi-vilayəti-Ərzrum"a görə, Əli bəyə 251.400 ağça gəliri olan xass və Ərzrum vilayətinin İspir sancağının sancaqbəyi vəzifəsi verilmişdir (Sofiya, НБКМ, Фонд I, арх. ед 14646.л.9).

[15] F.M. Kırzıoglu, s.327.

[16] Yenə orada.

[17] F.M. Kırzıoglu, s.346.

İndi isə müfəssəl dəftərin əhalinin etnik tərkibi ilə bağlı məlumatlarını tarixi xronikaların verdiyi faktiki materialların fonunda təkrar nəzərdən keçirək: hesablamalarımıza görə, İrəvan əyalətində yaşayan 43.780 nəfərin 26.949 xristian, 16.831 nəfəri isə müsəlman (türk) olmuşdur. Ancaq müsəlman (türk) əhalisinin sayına 20 min Şərabxana nahiyəsi əhalisinin və Abaran nahiyəsində yaşamış Əli bəyin üç min evdən artıq ulusunu (və yaxud 15 mindən çox adam) da əlavə etsək, müsəlman (türk) əhalisinin sayının 51.831 nəfər (əyalət əhalisinin 67,5%-i) olduğunu müəyyən etmiş oluruq[18].

1590-cı ildən sonra osmanlıların İrəvan əyalətində Səfəvilər dövrü ilə müqayisədə yaratdıqları daha əlverişli həyat şəraiti və xüsusilə də əyaləti ədalətlə idarə etmək üçün tərtib etdikləri qanunnamə doğma yurdlarını tərk etmiş İrəvan əyalətinin türk-müsəlman əhalisinin təkrarən öz yerlərinə qayıtmalarına lazımi imkanlar açmışdır. 1590-cı il tarixli müfəssəl dəftərə istinad edərək söyləyə bilərik ki, həqiqətən də, 1583-1590-cı illər ərzində türk-müsəlman əhalisi İrəvan şəhərinə, İrəvan, Karbi, Karni, Vedi, Aralıq, Talin və Ərmavi nahiyələrinə geri qayıdıb yerləşmiş, Karni, Vedi, Ərmavi, Naxçıvan, Mülki-Arslanlı, Qarabağ, Şərur, Azadciran, Şorlut nahiyələrində osmanlılardan əvvəlki dövrdə olduğu kimi yenə də çoxluq təşkil etmişlər. Bir faktı da əlavə edək. Hesablamalarımıza görə, 1590-cı il tarixli müfəssəl dəftərdə qeyd olunmuş 510 subay kişidən 476-sı (93,3%) türk-müsəlman idi. Bu çoxluğu dinc dövrdə əsaslı demoqrafik dəyişikliklərə, əhalinin nisbətinin türk-müsəlman əhalisinin xeyrinə dəyişəcəyini söyləməyə əsas verən mühüm amil kimi qəbul etmək lazımdır.

XVI əsrin sonu – XVII əsrin əvvəllərində osmanlı idarəsində olmuş İrəvan əyalətinin əhalisinin etnik tərkibində baş vermiş dəyişiklik haqqında statistik məlumatları aşkar etmək və fikir söyləməyin çətinliyi ilk növbədə, bu dövrdə ikinci müfəssəl dəftərin olmamasıdır. Hər 20-30 ildən bir müfəssəl dəftər tərtib edən osmanlılar XVII əsrin əvvəllərində yeni dəftər üzərində işə başlamışdılarsa da, görünür, bu işi tamamlaya bilməmişdilər. Bunun da səbəbini şah I Abbasın 1612-ci ilə qədər İrəvan əyaləti daxil olmaqla Azərbaycanın digər bölgələrini osmanlılardan azad etməsi üçün apardığı müharibələrin nəticəsi olaraq ortaya çıxan qeyri-sabit vəziyyətdə və bu torpaqların osmanlı idarəsindən çıxmasında axtarmaq lazımdır.

1639-1723-cü illər Osmanlı-Səfəvi münasibətlərində qarşıdurmanın aradan qalxması İrəvan əyalətinin demoqrafik vəziyyətinə də öz müsbət təsirini göstərmişdi. 1647-ci ildə Azərbaycanda olmuş osmanlı səyyahı Övliya Çələbi

[18] İrəvan şəhəri və kəndlərindən Ağrıdağ tərəfindəki yaylaqlara çəkilmiş olanların sayı məlum olmadığına görə, hesablamalarda onlar nəzərə alınmamışdırlar.

“Səyahətnamə”sində İrəvanda 2.060 ev[19], 1673-cü ildə İrəvan əyalətinin ərazisindən keçərək İsfahana gedən Jan Şarden isə bu illərdə İrəvan qalasında təxminən səkkiz yüz ev (təqribən 4.000 nəfər) və sakinlərinin hamısının da “təmizqanlı səfəvilər” olduğunu yazırdılar[20]. Naxçıvanda da şəhər əhalisinin sayının artması müşahidə olunur: Övliya Çələbi Naxçıvan şəhərində 10.200, Jan Şarden isə təqribən 2.000 evin olduğunu qeyd edirlər[21].

Övliya Çələbi və Jan Şardenin İrəvan və Naxçıvan şəhərlərinin əhalisinin sayı barədə verdikləri məlumatın tam dəqiq olmasını yəqin etmək mümkün olmasa da, hər halda əyalətdə və şəhərlərdə əhalinin sayında artıma doğru təmayülün yaranmasını söyləmək mümkündür.

XVIII əsrin 20-30-cu illərində olan demoqrafik vəziyyət və əhalinin etnik tərkibi İrəvan əyalətinin osmanlılar tərəfindən ələ keçirilməsinə qədər baş vermiş hadisələrlə şərtlənmişdir. Bu məsələ ilə bağlı maraqlı məlumatlara osmanlı və erməni xronikalarında rast gəlmək mümkündür. Kəmani Mustafa ağanın “Rəvan fəthnamə”si, Abraam Yerevantsinin “1721-1736-cı illər müharibələrinin tarixi” əsərlərində, “Anonim erməni xronikası”nda 1728-ci il tarixli “İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri”nin məlumatlarını tamamlayan faktlar vardır.

Kəmani Mustafa ağanın “Rəvan fəthnaməsi”ndə osmanlı ordusunun İrəvan şəhərinin kənarında səfəvilərlə apardığı ilk döyüşdə on minə qədər “qızılbaş”ın (türk-müsəlmanın) və ermənin qətlə yetirildiyi, on beş mindən çox qadın, oğlan və qız uşağının əsir düşdüyü qeyd edilir[22]. Lakin İrəvan qalası uğrunda gedən döyüşlərdə istər hücum edən osmanlılar, istərsə də qala müdafiəçiləri cüzi itkilərə məruz qalmış, qala təslim olduqdan sonra isə qalanı tərk etmək istəyənlər üç gün ərzində öz malları ilə Təbriz qapısından sağ-salamat və itkisiz çıxaraq, qaladan uzaqlaşmışdılar[23].

Osmanlıların İrəvan şəhəri və qalası uğrunda apardıqları döyüşləri təsvir edən erməni xronikalarında İrəvanın müdafiəsi tamam başqa yöndə şərh edilir: bu yerlərin səfəvilərə deyil, ermənilərə məxsus olması, osmanlılarla döyüş zamanı səfəvilərin bu bölgə üzərində olan ali hakimiyyətinə baxmayaraq, osmanlılara heç bir müqavimət göstərmədən çəkilib qalada gizlənmələri, şəhər və qalanın isə yalnız və yalnız ermənilər tərəfindən müdafiə edilməsi, müdafiə işlərinin Əliqulu xan

[19] Эвлия Челеби. Книга путешествий, с.155.
[20] Jan Şarden. Parisdən İsfahana səyahət. Fransız dilindən tərcümə edəni Vaqif Aslanov. Bakı, 1994, s.21.
[21] Эвлия Челеби. Книга путешествий, s.114; Jan Şarden, Parisdən İsfahana səyahət, s.63.
[22] M.Aktepe. 1720-1724 Osmanlı-İran munasebetleri ve Silahşor Kemani Mustafa ağanın Revan fetihnamesi. İstanbul, 1970, s.46-47.
[23] M.Aktepe, s.68.

tərəfindən deyil[24], Qriqori Vardapet tərəfindən təşkil edilməsi, osmanlıların qalanı və şəhəri ala bilmək iqtidarında olmamaları, döyüşlərin yalnız katalikosun işə qarışmasından və xahişindən sonra dayandırılması, bunun müqabilində isə osmanlıların İrəvanın təslimi ilə bağlı şərtləri xaincəsinə pozaraq, döyüşlərin dayandırılmasından sonra qalaya daxil olub erməni döyüşçülərini kütləvi şəkildə qətlə yetirməsi fikri əsas yer tutur[25].

İrəvanın müdafiəsində türk-müsəlman əhalisi ilə bərabər ermənilərin də iştirakını inkar etmədən, bir neçə məqamı nəzərə çatdırmağı məqsədəuyğun hesab edirik. Əsərlərində işıqlandırdıqları məsələlərin xronologiyasından da göründüyü kimi, Abraam Yerevantsi də, anonim xronikanın müəllifi də istifadə etdyimiz əsərlərini 1736-cı ildən sonra yazıb tamamlamışdılar. Bu dövrdə osmanlılar Azərbaycandan tamamilə çıxarılmış, Səfəvilər dövləti süqut etmiş, ölkədə ali hakimiyyət Afşarların əlinə keçmişdi. Bu dövrün erməni müəllifləri də siyasi konyunkturanı erməni kilsəsinin (strateji baxımdan erməni icmasının) maraqları üçün istifadə etməyə çalışmışdılar. Misal üçün, bu müəlliflərin vurğulamaq istədikləri bu idi ki, ermənilər də Afşarlar kimi osmanlıların hakimiyyətini qəbul etməyib, onlarla vuruşmuş, dövləti idarə edə bilməyən, ölkəni istila edənlərdən xilas etməyi bacarmayan Səfəvilər hakimiyyətini inkar etmiş və bu yöndə aparılmış fəaliyyətin əsas yükünü katalikosun rəhbərlik etdiyi erməni kilsəsi başda olmaqla erməni icması həyata keçirmişdi.

Erməni xronikalarındakı məlumatlara görə, guya etnik baxımdan İrəvan şəhəri və qalasının sakinləri ermənilər olmuşdu. Halbuki, İrəvan uğrunda gedən döyüşlərdə şəxsən iştirak etmiş Kəmani Mustafa ağanın məlumatları bunun əksini söyləməyə imkan verir: İrəvan qalasının təslim olunması ilə əlaqədar osmanlı ordusunun qazisinin məktubu osmanlıların tərəfinə keçmiş İrəvan əyalətinin bəyləri, İrəvan ətrafındakı kəndlərin kətxudaları, Karvansara kəndinin ağsaqqalları vasitəsi ilə ermənilərə deyil, Kəmani Mustafa ağanın yazdığı kimi "İrəvan qalasının üləma və əyanına" ünvanlanmış, bu məktuba cavab olaraq qalanın təslim olunması şərtini osmanlılarla bir neçə dəfə müzakirə etməyə gəlmiş şəxslər də ermənilər deyil, "qızılbaş"lar olmuş və ümumiyyətlə, qalanın təslim olunmasını qəbul etməyən şəxs də qalanın müdafiəısində iştirak edən erməni dəstəsinin başçısı Qriqori Vardapet deyil, məhz qalanın müdafiəsini təşkil etmiş Əliqulu xan olmuşdu[26].

---

[24] M.Aktepe, s.50; Bu şəxs ilə 1722-ci ildən İrəvan (Çuxursə`d) bəylərbəyisi təyin olunmuş Kaxetiya çarı Məhəmmədqulu xan, fikrimizcə eyni şəxs olmalı, sadəcə olaraq bu, Kəmani Mustafa ağanın və yaxud da onun əsərinin katibinin təhrifidir.

[25] Абраам Ереванци. История войн 1721-1736 г. г.Ереван, 1939, с.19-31, 25,28; Анонимная армянская хроника. Пер. с турецкого и примечания З.М.Буниятова. Баку, 1988, с.12-13.

[26] M.Aktepe, s.45-46, 48-49, 50-51.

O ki qaldı İrəvan qalasının erməni katalikosunun vasitəçilik etməsindən sonra təslim olunmasına[27], bu, qala müdafiəçilərinin və sakinlərinin ermənilərdən ibarət olması ilə əlaqədar deyildi. Sadəcə olaraq, osmanlıların Əliqulu xanla yerli boy bəyləri, kətxudaları, ağsaqqalları vasitəsilə apardıqları danışıqlar səmərəsiz olmuş və qalanı alarkən yersiz itki verməmək xətrinə başqa, növbəti vasitəçi kimi bu dəfə də erməni katalikosu seçilmişdi. Vasitəçilik öz səmərəsini verdi və qala osmanlılara təslim oldu.

Beləliklə, 1724-1728-ci illər ərzində İrəvan əyalətinin demoqrafik vəziyyətində osmanlılarla səfəvilər arasında İrəvan şəhəri ətrafında olmuş döyüş nəticəsində dəyişikliklər baş vermişdi (bu döyüşdə yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, on min "qızılbaş" və erməni qətlə yetirilmiş və on beş min qadın və uşaq əsir düşmüşdü). Lakin İrəvan qalasının müdafiəsi zamanı böyük bir itkinin olmadığını da qeyd etmək gərəkdir.

İndi isə nəzərdən keçirdiyimiz məsələ ilə bağlı İrəvan əyalətinin 1728-ci il tarixli müfəssəl dəftərinə müraciət edək. Müfəssəl dəftərə görə, əyalət üzrə qeydə alınmış 15.095 nəfərdən 93,5%-i (14.122) evlilər, 6,5%-i isə (973) subaylar idi. Hesablamalarımıza görə bütün əyalətdə yaşayan 71.583 nəfərdən 43.784 nəfəri (61,2%) türk-müsəlman, 27.799 nəfəri (38,8%) isə xristianlar olmuşdu. Ancaq osmanlıların İrəvan əyalətinə qarşı hərəkət edərkən seçdikləri əsas hədəf şiələr olduğu üçün[28], qətlə yetirilənlərin çoxusunun da müsəlman olması şübhə doğurmur və eyni zamanda İrəvan əyalətindəki türk-müsəlman əhalisinin etnik tərkibdə olan nisbətini, 61,2%-i minimum kimi qəbul etmək lazımdır.

Nəhayət, İrəvan şəhərinin əhalisinin etnik tərkibi barəsində. Müfəssəl dəftərdə 428 evli türk-müsəlman, 224 evli və 9 subay xristian qeydə alınmışdı. Evlilərin ailə tərkibini beş nəfərdən götürməklə, İrəvan şəhərində yaşayan 3.369 nəfərin 63,5%-i türk-müsəlman, 36,5%-i isə xristian olduğunu qeyd edə bilərik. Etnik tərkiblə bağlı məsələni bununla bitirmək olardı, ancaq Abraam Yerevantsinin əsərində və "Anonim erməni xronikası"nda İrəvanda yüz xristian qaraçı ("boşa") ailəsinin təqribən 500 nəfərin yaşamasının qeyd edilməsi[29] bu məsələyə bir daha nəzər salmağı tələb edir. Şəhərdə 500 nəfər xristian qaraçının yaşaması (şəhər əhalisinin təqribən 14,9%-i) erməni xronikalarının müəlliflərinin iddia etdikləri

---

[27] Абраам Ереванци, с.28.

[28] 1135/1722-ci il tarixli fetvanın mətni üçün bax: Y.Halacoğlu. XIV-XVII yüzyıllarda Osmanlılarda devlet ve sosyal yapı. Ankara, 1991, s.187.

[29] Yerevantsi, s.21; Abraam Yerevantsinin qeyd etdiyinə görə İrəvanın müdafiəsi zamanı xristian qaraçılardan ölən olmamış, yalnız qırx nəfəri yaralanmışdır. (Абраам Ереванци, с.23).

kimi ermənilərin İrəvan şəhərində əksəriyyət təşkil etməsinə deyil, daha az sayda olmalarını – 21,6% -sübut etməkdədir[30].

İrəvan əyaləti ilə bağlı tərtib olunmuş dəftərlər osmanlı tabeliyində olduqları dövrdə İrəvan, Naxçıvan və Ordubadın şəhər həyatında dəyişmələrin baş verdiyini göstərirlər: osmanlı dövründə İrəvan, Naxçıvan və Ordubad abadlaşdırılmış, came və məscidlər, yeni qala divarları inşa edilmiş, köhnələri bərpa olunmuş, ticarət canlandırılmış, alqı-satqı qaydaları nizama salınmış, vəqflərin fəaliyyəti bərpa edilmiş və başqa işlər görülmüşdür[31].

İrəvan əyalətinin dəftərləri bölgədəki şəhərlərin demoqrafik vəziyyəti, topoqrafiyası, dini və sosial tikililər və başqaları haqqında bizə məlum olmayan faktlar verir. Misal üçün, əgər XVI əsrin sonunda şəhər əhalisi əyalət əhalisinin 10,9%-ni təşkil edirdisə, (bu dövrdə Naxçıvanda 4.208, İrəvanda 2.000, Ordubadda isə 1.357 nəfər yaşayırdı), XVIII əsrin 20-30-cu illərində Naxçıvan sancağının İrəvan əyalətinin ərazi-inzibati tabeçiliyindən çıxdığı üçün, əyalətin yeganə şəhəri olan İrəvanda əhalinin sayında artım müşahidə olunsa da (bu dövrdə şəhərdə 3.369 nəfər adam var idi), şəhər əhalisinin bütün əyalət əhalisi içindəki nisbəti xeyli aşağı düşmüş və 4,7% olmuşdu.

Şəhər topoqrafiyasına gəldikdə, bu sahədə də xeyli dəyişikliklərin şahidi oluruq. Əgər 1590-cı ildə İrəvan şəhəri 6 məhəlləli (Dərəgöy, Mardiros, Məzərə (?), Kiçik Qayıq, Əyali, Börkçü Ohan), Naxçıvan şəhəri 11 məhəlləli (Qaziyi-cahan/başqa adı Xacə Mirixan idi/, Seyyid Hüseyn, Molla Əhməd, Mirzəbəy, Şahab, Günbəz/başqa adı Nuri-kəmanlar idi/, Bala, Hacıbəy, Xuzəmərək, Tizxiran, Qala, məhəlleyi-kəbran), Ordubad şəhəri isə 5 məhəlləli (Mingis, Anbaras, Sərşəhər, Kürdətal/başqa adı Meydan idi/ və müsəlmanlarla qeyri-müsəlmanların birgə yaşadıqları məhəlleyi-əraminə) şəhərlər idilərsə, 1728-ci il İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftərinə görə, İrəvan şəhərində 4 məhəllə (Köhnə şəhər, Dəmirbulaq,

---

[30] XVIII əsrin sonunda – XIX əsrin əvvəllərində İrəvan xanlığının ərazisində xristian qaraçılar yaşamaqda davam etmiş (С.Ереванци. Джамбр. М., 1958, с.370; И.Шопен. Исторический памятник состаяния Армянской области в эпоху ее присоединения к Российской империи. СПб., 1852, с.544, 632), hətta XIX əsrin 20-30-cu illərində Osmanlı imperiyasından Rusiyaya köçürülən və müasir Ermənistanın şimalına və Gürcüstanın Axaltsix bölgəsinə yerləşdirilmiş ermənilər arasında xeyli xristian qaraçı da olmuşdu (ətraflı məlumat üçün bax: Г.Ваницuан. Армянские цыгане. – СМОМПК, 1901, вып. 29, с.45-70).

[31] Bax: İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri, № 633, s.4-12, 113, 120, 121, 124, 216; İrəvan əyalətinin icmal dəftəri № 895, s.18; Jan Şarden s.22; Z.Bünyadov, H.Məmmədov. Naxçıvan dəftəri – "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti, 17.09.1985; Z.M.Bünyadov, H.M.Məmmədov. Ordubad – "Yeni Ordubad" qəzeti, 25-27 iyun, 4, 6, 8 iyul 1986; З.М.Буниятов, Г.М.Мамедов. Пространный дефтер санджака Нахичевань 1727 года. – в сб.: «Средневековый Восток: история и культура», Б., 1990, с.112-123; F.M.Kırzıoğlu, s.346-347; B.Kutukoğlu, s.135-136.

Dərəkəndi, Təpəbaşı) qalmışdı. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, 1727-ci ildə Naxçıvan şəhərində iki – Aşağı və Yuxarı məhəllələr, Ordubadda isə dörd – Anbaras, Sərşəhər, İçtərəngə, Mingis məhəllələri var idi)[32]. Şəhər məhəllələrinin azalması şəhər əhalisinin köçüb getməsi ilə deyil, əksinə, onların böyüyüb birləşməsi və yeni adla adlandırılması ilə izah edilə bilər.

Dəftərlərin və səyyahların verdiyi məlumata görə, İrəvan əyalətinin şəhər və kəndlərində xeyli came və məscid olmuşdur. Misal üçün, 1590-cı ildə Naxçıvan şəhərində 3 came və 10 məscid (cameyi-Qızıl Arslan, cameyi-Məhməd kətxuda, cameyi-Şərif, Ağa məscidi, Hacı Xəlil məscidi, Keçəçi məscidi, Molla Əhməd məhəlləsinin məscidi, Sultan Mahmud məscidi, Hacı Sani məscidi, Bəsri məscidi, Şeyx Əminəddin məscidi, Ətməlik (?) məscidi, İsmayilan məscidi), XVII əsrin ortalarında Övliya Çələbinin yazdığına görə, şübhəli görünsə də, 70 came və 40 məscid, XVIII əsrin əvvəllərində sultan Murad camesi, Həzrət paşa camesi, eyni dövrdə Ordubadda isə sultan Murad camesi olmuşdu[33]. XVI əsrin sonunda İrəvan şəhərində olan came və məscidlər haqqında dəftərlərdə məlumat olmasa da, XVII əsrin ortalarında Övliya Çələbi və Jan Şarden burada böyük bir camenin olduğunu qeyd etmişdilər. XVIII əsrin sonu 30-cu illərində isə İrəvan bəylərbəyisi İbrahim paşa İrəvan qalasında sultan I Mahmudun (1730-1756) şərəfinə came inşa etdirmişdi[34].

Müharibə illərində İrəvan əyalətinin təsərrüfat həyatına vurulan ziyanın tezliklə aradan qaldırılması üçün osmanlılar tərəfindən görülən mühüm tədbirlərdən biri də vəqflərin fəaliyyətini bərpa etmək olmuşdu. 1590-cı il tarixli İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri belə vəqflərin daha çox Naxçıvan qəzasının ərazisində olduğunu göstərir. Osmanlılar onlardan əvvəl bu bölgədəki vəqflərin təsisçilərinin şərtlərini pozmadan fəaliyyət göstərməsinə fikir vermişdilər. Misal üçün, Naxçıvan şəhərinin qazisi Mövlana Süleyman iki üzüm bağının vergilərini ödədikdən sonra, gəlirinin yerdə qalan hissəsini Naxçıvandakı cameyi-şərifin nəzdində tikdirdiyi əczaxananın və şəhərdəki Şeyx Əminəddin məscidinin xərclərini qarşılamaq üçün ayırmış, osmanlılar isə bu şərti eyni ilə dəftərə salmışdılar. Ordubad şəhər qazisi Baqi əfəndi də gəlirinin bir qismini "Naxçıvanda cameyi-kəbirdə hər gün Qur`ani-əzimdən bəzi cüz`i şərif oxuyanlara və Naxçıvanda olan Şeyx Əminəddin məscidinin xərclərinin ödənməsi" üçün ayırmışdı. Qarabağ nahiyəsinin Acısu çiftliyindən əldə edilən gəlir də vəqfin təsisçisi tərəfindən Naxçıvandakı cameyi-şərifin imam, xətib və müəzzinlərinə

---

[32] İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri, № 633, s.24-28, 100-108; İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri, № 901, s.24-32; Naxçıvan sancağının müfəssəl dəftəri, № 905, s.10-12, 200-218.

[33] İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri, № 633, s.100-107; Naxçıvan sancağının müfəssəl dəftəri, № 905, s.23-24, 218-219; Эвлия Челеби, s.114-115.

[34] İrəvan əyalətinin icmal dəftəri, № 895, s.18; Эвлия Челеби, s.155; Jan Şarden, s.22.

maaş şəklində verilməsi şərti qoyulmuşdur. Bitlis hakimi Şərəf xanın Maku sancaqbəyisi Əvəz bəyin Osmanlı sultanına yazdıqları məktuba əsasən, Naxçıvan nahiyəsinin Cəhri, Qıvraq kəndləri və Nürgüt məzrə`əsi əvvəlki dövrlərdə olduğu kimi, Naxçıvan əyanından olan mövlana Məhəmmədin övlad vəqfi kimi qeydə alınmışdır və s.[35] XVII əsrdə İrəvan əyalətinin ərazisindəki vəqflər haqqında məlumatlar azdır. Bununla belə Övliya Çələbinin yazdığına görə, İrəvan şəhəri yaxınlığında olan Seyfəddin və Xocabağı kəndləri İrəvan xanının, 1000 evdən ibarət və sakinlərinin hamısının şiə olan Sədərək kəndinin gəliri isə imam Əli Rzanın vəqfi olmuşdur[36]. XVIII əsrin 30-cu illərində İrəvan əyalətində olan iki vəqf haqqında məlumat vardır: yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, İrəvan bəylərbəyisi İbrahim paşa İrəvan şəhərində və İğdır nahiyəsinin İbrahimabad kəndində sultan I Mahmudun (1730-1736) şərəfinə iki cameyi-şərif tikdirmiş İbrahim paşanın və İrəvan qazisi mövlana Əhməd Bəhaəddinin sultana müraciətindən sonra və sakinlərinin hamısının sünnü olduğu İbrahimabad kəndinin 19 min ağçalıq illik gəliri cameyi-şərifin xidmətçilərinin maaş və digər xərclərini ödəmək üçün 1733-cü ildə vəqf elan edilmişdi[37].

"Əhli-elm", üləma, seyyidlər, tanınmış şeyxlərin, misal üçün Naxçıvan nahiyəsinin Yollu kəndində dəfn olunmuş Şeyx Yusifin övladları "təkalifi-örfiyyə" kateqoriyasına daxil olan vergilərdən azad olunmuşdular. Vergilərdən azad olunmaq üçün yerli əhaliyə əllərində Ağqoyunlu və Səfəvilər dövründən qalma sənədləri təqdim etmələri kifayət edirdi[38].

Osmanlı dövrü İrəvan əyalətinin kənd təsərrüfatı gəliri baxımından qonşu Gəncə-Qarabağ və Tiflis əyalətlərindən geri qalırdı. İstər XVI əsrin sonunda, istərsə də XVIII əsrin 20-30-cu illərində İrəvan əyalətində əkilən dənli bitkilərin çeşidində heç bir yenilik olmamışdı. Bununla bərabər üzümçülük və qoyunçuluq çox inkişaf etmiş, ancaq İrəvan əyalətində qeyri-müsəlman əhalinin də yaşamasına baxmayaraq, donuzçuluq inkişaf etməmişdi.

Dəftərlərin istər tarixçi, istərsə də dilçilər üçün maraqlı olan yönlərindən biri də bizcə yer adları olmalıdır[39]. XVI əsrin sonunda İrəvan əyalətində 1.883 kənd, 62 məzrə`ə, 5 ciftlik və 1 zəmin adı qeydə alınmışdısa, XVIII əsrin 20-ci illərində burada ərazi-inzibati dəyişikliklər nəticəsində abad kəndlərin sayı 1.423, boş qalmış kəndlərin sayı 89, məzrə`ələrin sayı 120 olmuşdu. Bundan əlavə bu

---

[35] İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri, № 633, s.113, 124, 216, 285.
[36] Эвлия Челеби, s. 112-113, 149, 155.
[37] İrəvan əyaləti icmal dəftəri, № 895, s.18.
[38] İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri, № 633, s.114, 117, 120, 121, 210, və b.
[39] XVI əsr İrəvan vilayətinin yer adları haqqında bax: Əlavə 2; 1921-1988-ci illər ərzində Ermənistanda dəyişdirilmiş türk mənşəli yaşayış məskənlərinin siyahısı üçün bax: Nazim Mustafa. Erməni saxtakarlığı – erməni xəyanəti. – "Elturan /Milli məsələlər/" jurnalı 1994 № 1-2, s.35-47.

dövrdə dəftərdə 9 yaylaq və bir otlaq adı qeydə alınmışdır. Ümumiyyətlə, bu yer adlarının "başqa adı"nı da bu siyahıya əlavə etsək hər iki dövrdə yer adlarının sayı iki minə yaxın olmuşdu.

1728-Cİ İL TARİXLİ "İRƏVAN ƏYALƏTİNİN İCMAL DƏFTƏRİ".

Təqdim etdiyimiz "İrəvan əyalətinin icmal dəftəri" Osmanlı imperiyasının hərbi, sosial və iqtisadi strukturunu əks etdirən timar sistemi ilə əlaqəli olduğu üçün, icmal dəftərini araşdırmazdan əvvəl, timar sisteminin mahiyyəti haqqında qısa məlumat vermək istərdik[40].

Osmanlı imperiyasında üç (miri, mülk, vəqf) hüquqi kateqoriyaya ayrılan və gəlir təmin edən ərazidən böyük əhəmiyyət verildiyi miri (dövlət) ərazinin hərbi xidmət, müəyyən vəzifə və öhdəçilik qarşılığında gəlir qaynaqları üzərində ayrı-ayrı şəxslərin səlahiyyətinin tanınması timar sistemi kimi tərif edilir.

Həcmi dövlət tərəfindən müəyyən edilən gəlir qaynağının ümumi adı "dirlik" idi. Başda sultan olmaqla yüksək vəzifəli dövlət adamlarına verilən dirliklərə xass, onlardan rütbəcə aşağı olanlara verilən dirliklərə zeamət, süvarilərə (sipahi) verilənlərə isə timar deyilirdi. Adlarını qeyd etdiyimiz dirliklər eyni zamanda gəlirlərinin həcminə görə də bir-birindən fərqlənirdilər: xassların illik gəliri 100 min ağçadan yuxarı olmuş, zeamətlərin illik gəliri 20 min ağça ilə 99.999 ağça arasında dəyişmiş, timarların illik gəliri isə 20 min ağçadan aşağı müəyyən edilmişdir.

Xasslar və zeamətlər sahiblərinin vəzifədə olduğu müddətə verilirdi. Tutduqları vəzifədən çıxdıqdan və yaxud çıxarıldıqdan/öldükdən sonra bu vəzifə sahiblərinin xass və zeamətləri onların yerinə təyin edilənlərə verilirdi. Sahiblərinin qanuna zidd hərəkəti müşahidə edilmədikcə, timarlar onlara ömürlük verilir, öldükdən sonra da müəyyən edilmiş şərtlərlə oğluna verilirdi. Lakin övladına timarın tam gəliri deyil, yalnız "qılınc" adı verilən və 3 min ağçadan artıq olmayan əsas hissəsi verilirdi. Timar sahibinin sağlığında göstərdiyi xidmətlərə görə "tərəqqi" adı ilə verilən əlavə gəlirlər isə timar sahibinin oğluna bu dirlik üçün müəyyən edilmiş şərtləri üzərinə götürdüyü halda verilirdi.

Dirlik sahibləri dirliklərinin təsərrüfat və digər idarə məsələləri üçün məsuliyyət daşıdıqlarına görə, qanunnamələrdə dirlik sahiblərinə "sahibi-ərz" deyilirdi. "İrəvan əyalətinin icmal dəftəri"nə sonradan dərkənar şəklində edilmiş

---

[40] Timar sistemi haqqında ətraflı bax: O.d.Barkan. timar.-İA, 1972, s.XII, s.286-333; eyni müəllif. Feodal düzen ve osmanlı timari. - O.d.Barkan. Türkiyede toprak meselesi. Toplu eserler. I. İstanbul, 1980, s.873-895; N.Beldiceami. XIV yüzyıldan XVI yüzyıla Osmanlı devletinde timar. Çev. M.A.Kılıcbay. Ankara, 1985; H.İnalcık. Adaletnameler. – "Belgeler", 1967, s.II, s.49-165 və s.

əlavələrdə istifadə olunmuş “sahibi-ərz” terminini “torpaq sahibi” şəklində tərcümə etmişiksə də, bu dirlik sahibinin torpaq üzərində mülkiyyəti mənasında deyil, sadəcə olaraq, bu dirliyin ərazisində istehsal ilə məşğul olanların ödədikləri vergilərin öz xeyrinə toplanılması hüququ mənasında başa düşülməlidir. Bir sözlə, dirlik sahibləri torpağın sahibi olmamış, lakin dirliyin təsərrüfat həyatına nəzarət etməli, müfəssəl dəftərdə göstərilən vergiləri toplamalı, müharibə olduğu dövrdə bir çağırışçı kimi, timar sahibləri hər üç min ağça gəliri üçün bir yaraqlı süvari çıxarmalı idilər.

Bu üsul ilə Osmanlı imperiyasında dövlət vergilərin toplanılıb mərkəzi xəzinəyə göndərilməsinin təşkili kimi gərəksiz bir işdən qurtulur və vergilərin toplanması işini dirlik sahiblərinin üzərinə qoyurdu. Beləliklə, dövlət dirlik sahiblərinə eyni zamanda iki funksiyanı yerinə yetirdirdi: təsərrüfat həyatına nəzarət etdirir və müharibə dövründə orsunun əsasını təşkil edən süvarilər bölümünü formalaşdırırdı.

Ümumiyyətlə, timar sistemi üç təməl dayağın (dövlət-rəaya-dirlik sahibi) münasibətlərinin qanuni əsasını müəyyən edərək, torpağın mülkiyyətini (“rekabe”) dövlətə, torpaqdan istifadə haqqını (“tasarruf”) kəndliyə, istehsalçının dövlətə ödəyəcəyi vergilərin toplanması hüququnu (qanunnamələrdə “nema”, faiz/gəlir mənasında da) dirlik sahiblərinə aid etmişdi.

Əkilib-becərmə üçün yararlı olan ərazi kəndliyə ömürlük verilir və bu ərazi üçün kəndli tapu (torpağın pasportunu) alırdı. Kəndli öldüyü halda əkib-becərdiyi torpaq sahəsi mirasa çevrilirdi. Torpaq əkib-becərən kəndli qarşısında bir neçə şərt qoyulurdu ki, bunlardan bir neçəsini qeyd edək: müfəssəl dəftərdə göstərilən vergiləri lazım olan həcmdə və qaydada dirlik sahibinə verməli, ona verilən torpaq sahəsini səbəbsiz tərk etməməli və əkilib-becərilməmiş qoymamalı idi. Əks təqdirdə kəndliyə qarşı ölçü götürülürdü. Misal üçün, ona verilən torpağı üç il əkib-becərməzdisə, dirlik sahibi torpaq sahəsini kəndlidən alıb, tapu ilə başqa birisinə verir, əgər heç bir səbəb olmadan kəndli torpaq sahəsini atıb, kənddən çıxıb gedərdisə, dirlik sahibi on beş il ərzində onu axtarıb tapıb, geri qaytara bilərdi. Lakin bu təhkimçilik kimi başa düşülməməlidir: kəndli öz torpaq sahəsini əkib-becərmək istəməzdisə, torpaq sahəsinin əkilib-becərilməməsi nəticəsində dirlik sahibinə, dolayısı ilə də dövlətə dəyə biləcək ziyanı “çiftbozan” vergisi adı ilə əvvəlcədən ödəyir, sonra isə istədiyi yerə gedər, ya da ki, kənddə qalıb əkinçiliklə bağlı olmayan, digər gəlir gətirən sahə ilə, misal üçün gəlir vergisi ödəməklə sənətkarlığın hər hansı bir sahəsi ilə, ticarətlə və s. məşğul ola bilərdi.

Bununla bərabər, dirlik sahibinin də kəndli qarşısında öhdəçilikləri var idi: dirlik sahibi ona verilən dirlik ərazisində əmin-amanlığa cavabdeh olan şəxs kimi, bölgədə asayişi qorumalı, kəndlinin canının, malının, mülkünün toxunulmazlığını və eyni zamanda kəndliyə təsərrüfat işlərində lazım ola biləcək istehsal alətləri,

toxum və gübrə ilə təmin etməli, kəndliyə nəqliyyat çətinliyi yaratmadan, əvvəlcədən razılaşdırılmış yerdə natural vergiləri toplamalı idi.

Natural vergiləri ödədikdən sonra, kəndli artıq qalan məhsulunu sancaq daxilindəki bazarda sata bilərdi. Əgər sancağın ehtiyacından artıq mal istehsal edilmişdisə, kəndli məhsulunu qonşu, xüsusilə də ehtiyacı olan sancağa aparmaqla, orada qiymətlərin süni şəkildə aşağı saldırılmasının və yerli istehsalçıya ziyan vurulmasının qarşısını almış olurdu.

Ümumiyyətlə isə, osmanlı idarə sistemində, xüsusilə ərazi-inzibati quruluşun müəyyənləşdirilməsində böyük əhəmiyyət verilən sancağın sərhədlərini osmanlılar gəlişigözəl şəkildə deyil, o yerin əhalisinin və eyni zamanda işçi qüvvəsinin sayını, torpaqlarının əhalisini ərzaqla təmin etmək baxımından məhsuldarlığını müəyyən etdikdən sonra təyin edirdilər. Buna görə də, təbii fəlakətləri çıxmaq şərtilə orta əsrlərdə osmanlılar kənd təsərrüfatı məhsullarının qıtlığı problemi ilə üzləşməmişdilər.

Timar sistemində vergi mükəlləfiyyəti daşıyanların ailə vəziyyətindən (evli, subay) asılı olaraq, himayəsində olan adamların sayı nəzərə alınıb “dönüm” ilə ölçülən torpaq sahəsi (“çift”) verilirdi. Əkin üçün ayrılan torpaq sahəsi məhsuldarlığına görə 70-150 dönüm, (1,-4 – 2,-8 hektar) arasında dəyişirdi.

Kənd yerlərində yaşayan dirlik sahiblərinin özlərinin də əkib-becərmə üçün torpaq sahəsi olmuş, lakin sahəsi baxımından onların torpaq sahəsi kəndlilərdə olan torpaq sahəsindən artıq ola bilməzdi. Dirlik sahibləri əkib-becərdikləri torpaq sahəsi üçün ödənəcək vergi də daxil olmaqla bütün vergilərdən azad idilər.

XVI əsrin sonuna qədər normal fəaliyyət gəstərmiş timar sistemi bu dövrdə xüsusilə nəzərə çarpan əhali artımı nəticəsində öz funksiyasını yerinə yetirə bilməmiş, sonra isə iflic vəziyyətinə düşmüşdür. Əhalinin artımı və bununla bağlı olaraq boş olan əkilən torpaqların azalması, “çift”lərin parçalanmasına (xırdalanmasına) və eyni zamanda cəmiyyətdə “xüsusi xidmətləri” olan şəxslərin çoxalması müqabilində boş dirliklərin olmaması ilə əlaqədar dirliklərin, xüsusilə timarların illik gəlirinin bu yeni şəxslər arasında bölünməsinə gətirib çıxarmışdır. Gəliri az olan və yaxud da azalan dirlik sahibləri müharibə dövründə əsgər çıxara bilməmiş və əksər hallarda müharibədə iştirak etməkdən açıq şəkildə boyun qaçırmış, dirliyin təsərrüfat həyatını nəzarətsiz qoymuş, kəndlilərin əmin-amanlıq içində yaşamasını təmin etməkdən imtina etmişdilər. Bu isə öz növbəsində dirliklərin mövcud olmasına baxmayaraq, timar sisteminin mahiyyətinin itirilməsinə gətirib çıxarmışdı.

Ordunun dirlik sahibləri və onların çıxardıqları əsgərlərdən mütəşəkkil olan süvarilərdən məhrum olunması, dövləti daimi, maaşlı əsgər saxlamağa və onlara maaş kimi ödənəcək vəsaitin qaynağını aramağa sövq edir. Belə qaynaq qanuna zidd hərəkət edən, öz funksiyasını yerinə yetirməyən dirlik sahiblərinin dirlikləri

olmuşdu: illik gəliri icmal dəftərə görə müəyyən edilən dirliklər dövlət tərəfindən iltizama verilməyə başlanır.

İltizam üsulu qanunla müəyyən edilmiş dövlət gəlirinin (vergilərinin) müəyyən bir hissəsinin (müqatiə) toplanması şərtlərini üzərinə götürmüş mültəzim tərəfindən öz xeyri də nəzərə alınmaqla yığılıb xəzinəyə təhvil verilməsi üsulu idi.

İltizam üsulunun geniş yayılması, gəlir qaynaqlarının müqatiəyə ayrılması timar sisteminin əhəmiyyətini heçə endirmişdir. "İrəvan əyalətinin icmal dəftəri"nin tərtibi də məhz bu dövrə təsadüf edir.

İcmal dəftərə görə, İrəvan əyalətində miri ərazinin dirlikləri xass, zeamət və timar formasında təmsil olunmuşdular.

Sultan və bəylərbəyi xasslarından ibarət olan xasslar istər illik gəliri, istərsə də gəlir qaynaqlarının coğrafiyası baxımından diqqəti cəlb edirlər. Bunların arasında da sultan xasslarının (xasshayi-humayun) gəliri yüksək olmuşdur. Naxçıvan sancağı da daxil olmaqla bütün əyalət üzrə gəlirin (12.283.819 ağça) 73,3%-i (8.998.339 ağça) sultan xasslarının payına düşürdü. Eyni vəziyyəti sultan xasslarının digər qaynaqlarına da aid etmək olar: əyalətdə qeydə alınmış 1.798 gəlir götürülən obyektlərin (kənd, məzrə`ə, yaylaq, otlaq və s.) 1.120-si (63,3%) sultan xasslarının idi. İllik gəliri 727.285 ağça və yaxud əyalət gəlirinin 5,9%-ni təşkil edən bəylərbəyi xasslarına (xasshayi-mirmiran) Qırxbulaq, Karbi, Karni nahiyələrinin 19 kəndinin, Əlincə nahiyəsinin Xaçaparaq kəndinin və İrəvan əyalətinin bir neçə qışlağının illik gəliri verilmişdir.

Ümumiyyətlə, İrəvan əyalətinin illik gəlirində xassların gəlirinin xüsusi çəkisi 79,2%-ə (9.725.624 ağça) bərabər idi (Naxçıvan sancağında – 94,1% idi).

Zeamətlərə gəlincə, qeyd etmək lazımdır ki, sayı 15 olan bu dirlik forması Naxçıvan sancağı ərazisində olmamış, Karbi nahiyəsində 9 zeamət və hərəsində bir zeamət olmaqla Qırxbulaq, Karni, Karbi, Vedi, Abaran, Dərəçiçək nahiyələrində və Şürəkəl livasında qeydə alınmışdı. Adlarını çəkdiyimiz ərazi-inzibati vahidlərinin 28 kəndinin, 12 məzrə`əsinin və 6 qışlağının 335.300 ağçaya bərabər illik gəliri (əyalət gəlirinin 2,7%-i) zeamətlər üçün ayrılmışdı.

Bu zeamətlərin altısının gəliri 20.000 ağça, dörd zeamətin gəliri 21.000-23.000 ağça, üçününkü 23.000-25.000 ağça və ikisinin gəliri 25.000-30.000 ağça arasında olmuşdu. Göründüyü kimi, yayılma coğrafiyası məhdud olan zeamətlərə ayrılmış illik gəlir zeamətlər üçün nəzərdə tutulmuş illik gəlirin minimum həddində idi.

Gəlir obyektlərinin sayı və əyalətin illik gəlirindən ayrılan payın həcmi baxımından timarlar sultan xasslarından sonra ikinci yerdə idilər. "İrəvan əyalətinin icmal dəftəri"ndə Naxçıvan sancağında olan olan 32 timar da daxil olmaqla Şürəkəl livasında (122), Karbi (104), Karni və Vedi (84), Qırxbulaq (78), Abaran (52) və Dərəçiçək (31) nahiyələrində cəmi 503 timar qeydə alınmışdır ki,

bunlardan da iyirmi birinin gəliri bir neçə şəxs arasında bölüşdürülmüşdür[41]. Naxçıvan sancağındakı timarlara verilən obyektlərin gəlirinin çox aşağı səviyyədə olması və eyni zamanda bir timar üçün bir obyektin verilməsi ilə əlaqədar, timarların gəliri "qılınc" həddində, yəni minimum dərəcədə olmuş və bundan dolayı bir obyektin gəliri dirlik (timar) kimi yalnız bir şəxsə verilmişdir.

İllik gəlirinin həcmi 2.222.895 ağça olan timarlar 534 kənd, 60 məzrə`ə, 8 qışlaq və 5 məhəlləni əhatə edirdilər.

Dirliklərin gəlirinin qaynağını nələr təşkil etdiyi haqqında icmal dəftərdə məlumat məhdud olsa da, İrəvan əyalətinin və Naxçıvan sancağının eyni dövrdə tərtib edilmiş müfəssəl dəftərləri bu məsələyə aydınlıq gətirirlər. Müfəssəl dəftərlərə əsasən söyləyə bilərik ki, bu dirliklərin gəlirinin əsasını kənd təsərrüfatının ayrı-ayrı sahələrindən əldə edilən gəlirlər təşkil etmişdir. Sultan xasslarının gəlirinə isə göstərilən gəlirlərdən əlavə bütün əyalət və onun şəhərlərindəki istehsal obyektləri ilə bərabər bazar və gömrük rüsumları, rahdarlıq bacları da daxil edilmişdir. Misal üçün, İrəvan şəhər gömrüyünün, şamxanasının, dəbbaqxanasının, qəssabxanasının, zərbxanasının müqatiələri, İrəvan əyalətinin sabunxana, mizan müqatiələri, Göyçə gölün müqatiəsi, Məzrə`ə, Göyçə nahiyələrinin və Dərələyəz nahiyəsinin Şahyurdu məzrə`əsinin rahdarlıq bacı, Qarabağ nahiyəsinin üç duz mədəninin iltizamı sultan xasslarına aid edilmiş və bunlardan əldə edilən 2.612.000 ağça illik gəlir sultan xasslarının ümumi gəlirinin 29%-nə, bütün əyalət gəlirinin isə 21,3%-nə bərabər idi.

Dirliklərin strukturu və xüsusilə zeamət ilə timarların gəliri XVIII əsrin 20-30-cu illərində İrəvan əyalətində timar sisteminin normal fəaliyyət göstərməsinə şübhə ilə baxmağa əsas verir. Naxçıvan sancağında 32 timarın illik gəlirinin 102.200 ağça həcmində olması, İrəvan əyaləti və şəhərindəki gəlir obyektlərinin müqatiəsinin isə Naxçıvan sancağını çıxmaqla əyalətdəki 471 timarın və 15 zeamətin illik gəlirindən (2.120.695. ağça) xeyli çox olması (2.612.000 ağça), İrəvan əyalətindəki dirliklərin strukturunda xassların xeyrinə ciddi dəyişikliklərin baş verməsi timar sisteminin nə dərəcədə işlək olduğunu açıq şəkildə göstərməkdədir. Əkinçilik və heyvandarlıqla məşğul olduğu üçün yaylaq-qışlaq həyatı keçirən İrəvan əyalətinin türk-müsəlman əhalisinin bir qisminin araşdırdığımız icmal dəftərdə mənsub olduğu camaat, əşirət və tayfa haqqında məlumatlara da rast gəlmək mümkündür[42]. Dəftərdə adı çəkilən 30 camaat və

---

[41] Gəliri bölüşdürülmüş timarlar Dərəçiçək (8), Abaran (6), Karni, Vedi (4) və Karbi nahiyələrində (3) qeydə alınmışdır.

[42] İcmal dəftərin bu məlumatlarını araşdırarkən, eyni topluluğun gah camaat, gah da ki əşirət kimi qeydə alındığı ilə qarşılaşırıqsa da, görünür, bu terminlərin həmin camaat və əşirətlər haqqında məlumat verən əhali arasında qəbul olunmuş eyni mənalı terminlər kimi işlənməsinə görə, dəftərin tərtibçiləri də yerli əhalidən aldıqları məlumatı dəyişdirmədən dəftərə salmışdılar.

əşirətin 72 tayfası ayrı-ayrı yaşayış məskənlərinin sakinləri kimi Karbi (18), Xınzirək (14), Aralıq (10), Maku (8), İğdır (5), Şərur (3), Karni (2), Qırxbulaq (2), Vedi (1), Sisyan (1), Sürməli (1) nahiyələrində və Şürəkəl livası ərazisində qeydə alınmışdılar. Bu 30 camaat və əşirətdən on yeddisi bir topluluqdan, yerdə qalanları isə bir neçə tayfadan ibarət olmuşdular.

Bir topluluqdan ibarət camaat və əşirətlərdən Zəngənə, Qəmərli (Xınzirək nahiyəsi), Türkmanlı, Yuva, Mesinli, Alabatanlı, Sər (Karbi nahiyəsi), Hacılı, (Vedi nahiyəsi), İrəmli, Hacumlu (Şürəkəl livası), Pirili (Sürməli nahiyəsi), Kürdlər, Qarahacılı (İğdır nahiyəsi), Şamdangələn Quzuçu, Mürsəlli (Aralıq nahiyəsi), və Kəngərlilərin (Sisyan nahiyəsi) icmal dəftərdə adları çəkilir.

Bir neçə tayfadan ibarət olan camaat və əşirətlər arasında Dümbüli (17)[43], Quzugüdənli (7), Reyhanlı (5), Şaqiabad (5), Muğanlı (3), Bayat (3), Şeyikli (3), Sinli (2), Nəcli (2), Kürdvəli (2), Qaraçalar (2), Əylənli (2), Daşanlıları (2) qeyd etmək olar. Bunlardan Dümbülilər Maku (8), Xınzirək (7) və Şərur (2) nahiyələrində, Quzugüdənlilər Karbi (4) və Aralıq (3) nahiyələrində, Reyhanlılar Xınzirək (3), İğdır (1) və Aralıq (1) nahiyələrində, Şaqiabadlılar Karni (3) və Xınzirək (2) nahiyələrində, Muğanlılar Şürəkəl livasında (3), Bayatlılar Karbi (3) və Şərur (1) nahiyələrində, Şeyiklilər Aralıq nahiyəsində (3), Sinlilər Karbi (1) və Xınzirək (1) nahiyələrində, Nəclilər Qırxbulaq nahiyəsində (2), hərəsi iki tayfa olan Kürdvəlilər, Qaraçalarlılar və Əylənlilər Karbi nahiyəsində, Daşanlılar isə Aralıq nahiyəsində (1) və Şürəkəl livasında (1) yaşamışdılar. Lakin icmal dəftərdə əksər yaşayış məntəqələrinin əhalisinin mənsub olduğu camaat və əşirət haqqında məlumat verilməsə də, adı dəftərə düşmüş yer adlarından, misal üçün, Bayındırlı (s.135), Biçənək (s.162), Bəydili (s.5), Bozçalı (s.80), Qaraqoyunlu (s.20, 77), Qarxın (s.54), Qıpçaq (s.122), Əfşar (s.10,87,142), Oğuzdaş (s.4), Təkə (s.46), Təkəciq (s.105), Tərəkəməlilər (s.74), Cəlayirli (s.20) və s. – onların hansı boydan olmasını çox asanlıqla müəyyən etmək mümkündür.

Toponimika ilə məşğul olan alimlərin müqayisəli tədqiqat aparmalarına imkan yaratmaq xətrinə, qısa şəkildə tanıtdığımız 1728-ci il tarixli "İrəvan əyalətinin icmal dəftəri"nin mətnindən sonra XVI əsr İrəvan əyalətinin yer adlarının siyahısını da əlavə etməyi lazım bildik.

Nəhayət, nəşr etdiyimiz bu icmal dəftərin kserosurətini bizə göndərmiş dostumuz professor Refet Yinanca və dəftərin osmanlıca tərtib etdiyimiz mətnini oxuyub qeydləri ilə köməklik göstərmiş professor Bəhaəddin Yediyıldıza öz dərin təşəkkürümüzü bildiririk.

[43] İcmal dəftərdə bu topluluğun adı "Dümbüli" ilə bərabər "Dünbüli" şəklində yazılmışdır. Hər iki adın eyni topluluğa aid olduğunu nəzərə alaraq, mətndə onların orfoqrafiyasında dəyişiklik etmədik.

Kitabın nəşr olunmasında hər cür köməyi göstərmiş Azərbaycan EA Əlyazmalar İnstitutunun şöbə müdiri, filologiya elmləri namizədi Zəminə xanım Hacıyevaya minnətdarlığımızı bildirir və yaradıcılıq uğurları diləyirik.

Bakı şəhəri, 21 sentyabr 1994-cü il.

ÖZET

1724 tarihinde Osmanlı idaresine katılan Revan eyaletinde dört yıl süren tahrir sonucu. 1728 tarihinde 2 defter – Mufassal ve icmal defterler hazırlanmıştı.

Yayınladığımız icmal defter İstanbulda Başbakanlık Osmanlı Arşivindedir (No 895). İlk sayfasında Sultan III Ahmedin (1703-1730) tuğra ve buyuruldu olan 168 sayfalık icmal defter Osmanlı dönemi Revan şehri Kırkbulak, Karbi, Maku, Hınzırek, Karni, Vedi, Dereçiçek, Abaran, Gökçe, Mezre`a, Sürmeli, Iğdır, Aralık, Şerur, Zarzemin nahiyeleri, nahiyeleri belirtilmeyen Şüregel livası ve Nahçıvan livasında (Nahçıvan, Elince, Sair Mevazi, Dereşahbuz, Mülk-i Arslan, Mevazi-yi Hatun, Karabağ, Kışlağat, Dereşam, Azadciran, Şorlut, Derenürgüt, Dereleyez ve Sisyan nahiyeleri) dirliklerin durumu hakkında çok değerli bilgiler vermektedir.

Hass, zeamet ve timar şeklinde temsil olunan miri arazinin dirliklerinden sultan ve beylerbeyi hasları gerek yıllık geliri, gerekse gelir kaynaklarının coğrafyası açısından ilgi çekicidir.

Revan eyaletinin gelirinin (12.283.819 akçe) % 73,3`ü (8.998.339 akçe), 1.798 gelir temin eden objektin (karye, mezre`a, yaylak, kışlak, otlak ve b.) 1.120`i (% 63,3) sultan haslarının (hassha-yi hümayun) idi. İrevan şehir gümrüğü, şemhane, dabbakhane, kasabhane, darbhane muktaaları, İrevan eyaletinin sabunhane, boyahane, mizan muktaaları, Gökçe gölün muktaası, Mezre`a, Gökçe nahiyelerinin ve Dereleyez nahiyesi Şahyurdu mezre`asının rahdarlık bac`ı, Karabağ nahiyesinin üç tuz ocağının iltizamı sultan haslarına ait idi. Bunların temin ettiği 2.612.000 akçelik yıllık gelir sultan haslarının toplam gelirinin % 29`u, eyalet gelirinin ise % 21,3`e beraber idi. Yıllık geliri 727.285 akçe (eyalet gelirinin % 5,9`u) olan beylerbeyi haslarına (hassha-yi mirmiran) Kırkbulak, Karbi, Karni nahiyelerinin 19 köyünün, Elince nahiyesi Haçaparaq köyünün ve Revan eyaletinin bir kaç kışlağının yıllık geliri verilmişti.

Genellikle, Revan eyaletinin yıllık gelirinin % 79,2`i (9.725.624 akçe) sultan ve beylerbeyi haslarının hissesine düşüyordu.

Zeametlere gelince, sayısı 15 olan bu dirliklerden dokuzu Karbi nahiyesinde ve birer zeamet de Kırkbulak, Karni, Karbi, Vedi, Abaran, Dereçiçek nahiyelerinde ve Şüregel livasında olmuştu. Adı geçen nahiye ve Şüregel livasının 28 köyünün, 12 mezre`asının ve 6 kışlağının 335.300 akçelik yıllık geliri (eyalet gelirinin %

2,7`i) zeametler için ayrılmıştı. Bu zeametlerin altısının geliri 20.000 akçe, dört zeametin geliri 21.000-23.000 akçe, üçününkü 23.000-25.000 ve ikisinin geliri 25.000-30.000 akçe olmuştu. Görüldüğü gibi, yayılma coğrafyası sınırlı olan zeametlere ayrılmış yıllık gelir zeametler için öngörülmüş yıllık gelirin minimumunda idi.

Gelir objektlerinin sayı ve eyaletin yıllık gelirinden ayrılan hissenin hacmi açısından timarlar sultan haslarından sonra, ikinci yerde idiler. "Revan eyaleti icmal defteri"ne göre Nahçıvan livasında olan 32 timar dahil, Şüregel livasında 122, Karbi nahiyesinde 104, Karni ve Vedi nahiyelerinde 84, Kırkbulak nahiyesinde 78, Abaran nahiyesinde 52 ve Dereçiçek nahiyesinde 31 timar olmak üzere Revan eyaletinde toplam 503 timar olmuştu. Bu timarlardan yirmi birisinin geliri bir kaç kişi arasında paylaştırılmıştı. Nahçıvan livasında verilen objektlerin gelirinin çok düşük olması, ayni zamanda bir timara bir objektin verilmesi ile ilgili olarak, timarların geliri "kılıç" ile sınırlanmış ve dirlik sahiplerine "terakki" verilmemişti. Yıllık gelirinin hacmi 2.222.895 akçe olan timarlar 534 köyü, 60 mezre`ayı, 8 kışlak ve 5 mahalleyi içine alıyorlardı.

Ziraat ve heyvancılıkla uğraştığı için yaylak-kışlak hayatı süren İrevan eyaletinin türk-müslüman nüfusunun bir kısmının yayınladığımız bu defterde mensup olduğu cemaat, aşiret ve taife hakkında da bilgiler vardır.

Defterde adı geçen 30 cemaat ve aşiretin 72 taifesi Karbi (18), Hınzırek (14), Aralık (10), Maku (8), İğdır (5), Şerur (3), Karni (2). Kırkbulak (2), Vedi (1), Sisyan (1) nahiyelerinde ve Şüregel livasında (6) idiler. Bu 30 cemaat ve aşiretten on yedisi bir topluluktan, geri kalanları ise bir kaç taifeden oluşuyordu.

Bir topluluktan oluşan cemaat ve aşiretlerden Zengene, Kamerli (Hınzırek nahiyesi), Türkmanlı, Yuva, Mesinli, Albatanlı, Ser (Karbi nahiyesi), İremli, Haçunlu (Şüregel livası), Kürdler, Arabkirli, Şahablı, Karahacılı (İğdır nahiyesi), Şamdangelen Kuzucu, Mürselli (Aralık nahiyesi), Hacılı (Vedi nahiyesi), Pirili (Sürmeli nahiyesi) ve Kengerlilerin (Sisyan nahiyesi) icmal defterde adı geçer.

Bir kaç taifeden oluşan cemaat ve aşiretler arasında Dünbüli/Dümbüli (17), Kuzugüdenli (7), Reyhanlı (5), Şakiabad (5), Muğanlı (3), Bayat (3), Şeyikli (3), Sinli (2), Necli (2), Kürdveli (2), Karacalar (2), Eylenli (2) ve Daşanlıları (2) gösterebiliriz. Bunlardan Dünbüliler/Dümbüliler Maku (8), Hınzırek (7) ve Şerur (2) nahiyelerinde, Kuzugüdenliler Karbi (4) ve Aralık (3) nahiyelerinde, Reyhanlılar Hınzırek (3), Iğdır (1) ve Aralık (1) nahiyelerinde, Şakiabadlılar Karni (3) ve Hınzırek (2) nahiyelerinde, Muğanlılar Şüregel livasında (3), Bayatlılar Karbi (3) ve Şerur (1) nahiyelerinde, Şeyikliler Aralık nahiyesinde (3), Sinliler Karbi (1) ve Hınzırek (1) nahiyelerinde, Necliler Kırkbulak nahiyesinde (2), ikişer taifesi olan Kürdveliler, Karaçalarlılar ve Eylenliler Karbi nahiyesinde, Daşanlılar ise Aralık nahiyesinde (1) ve Şüregel livasında (1) oturuyorlardı. Fakat, icmal

defterde yaşam yerlerinin çokusunun nüfusunun mensup olduğu cemaat ve aşiret hakkında bilgi verilmemesine rağmen, adı defterde kaydolmuş yer adlarından - Avşar (s. 10, 87, 142), Bayındırlı (s. 135), Biçenek (s. 162), Beydili (s. 5), Bozçalu (s. 80), Celairli (s. 20), Karakoyunlu (s. 20, 77), Karkın (s. 54), Kıpçak (s. 122), Oğuztaş (s. 4), Teke (s. 46), Tekecik (s. 105), Terekemeler (s. 74) ve b. - onların hangi boydan olduklarını belirlemek mümkündür.

Yer adları ile uğraşan bilim adamlarına yardımcı olmak amacıyla, yayınladığımız icmal defterinin metninden sonra, h. 990/1590 tarihli "Defter-i mufassal-i eyalet-i Revan"dan çıkardığımız yer adlarının listesinin eklenmesini de gerekli bulduk.

Kısa özeti bitirirken, bu kitabın yayınlanmasında her türlü yardım göstermiş sayın Zemine hanım Hacı`yevaya, icmal defterin fotokopisini bize göndermiş sayın Prof. Dr. Refet Yınanç`a ve tertip ettiğimiz osmanlıca metni okuyup, değerli tavsiyeler vermiş Prof.Dr. Behaettin Yediyıldız`a içtenlikle teşekkür ederiz.

/TUĞRA/: DAİM MÜZƏFFƏR OLAN ƏHMƏD ŞAH MƏHMƏD XAN OĞLU

s. 1.

Doğrudur.

Tərtib olunmuş bu yeni dəftərin görüləcək işlərdə qanun kimi qəbul edilməsi, daimi olaraq dəftərxananın yeni dəftərlər bölümündə saxlanılması və lazım olduqca istifadə edilməsi buyuruldu. 24 ramazan (1) 140 (12 aprel 1728-ci il).

s. 2.

Ya fəttah!
İrəvan əyalətinin icmalı.

SULTAN XASSLARI

İRƏVANIN MÜQATİƏLƏRİ:

İrəvan gömrüyünün müqatiəsi.
Gəlir: 1.320.000 ağça
İrəvan əyalətinin sabunxana müqatiəsi.
Gəlir: 84.000 ağça
İrəvan əyalətinin boyaxana müqatiəsi.
Gəlir: 84.000 ağça
İrəvan şəhərinin şamxana müqatiəsi.
Gəlir: 36.000 ağça
İrəvan şəhərinin dabbağxana müqatiəsi.
Gəlir: 36.000 ağça
İrəvan şəhərinin və Dəmirbulağın qəssabxana müqatiəsi. Gəlir: 60.000 ağça
Zərbxana müqatiəsi. Gəlir: 40.000 ağça
Pençik (?) müqatiəsi. Gəlir: 50.000 ağça
İrəvan əyalətinin mizan müqatiəsi.
Gəlir: 420.000 ağça.

Yekun: 2.130.000 ağça.

s. 3.

QIRXBULAQ nahiyəsi

Yeqavert kəndi. Gəlir:100.000 ağça
Kanaker kəndi. Gəlir: 50.000 ağça
Ərinc kəndi və Məqhud məzrə`əsi. Gəlir: 15.100 ağça
Çölməkçi kəndi. Gəlir: 5.040 ağça
Yelqovan kəndi. Gəlir: 9.000 ağça
Zak kəndi. Gəlir: 10.000 ağça
Kəmris kəndi. Gəlir: 8.000 ağça
Çatqırani-zimmi kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
Ərzni kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Ərzkan kəndi. Gəlir: 25.000 ağça
Mehmandari-Şollu kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Dəmirçiliye-Şollu kəndi. Gəlir: 13.000 ağça

Xaçaparaq kəndi. Gəlir: 30.000 ağça
Hacı İlyas kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Donuzpayan kəndi. Gəlir: 12.000 ağça
Yuxarı Göykənd. Gəlir: 12.000 ağça
Aşağı Göykənd. Gəlir: 10.000 ağça
Noregiğ kəndi. Gəlir: 8.000 ağça
Beçni kəndi. Gəlir: 18.000 ağça
Şeyx Kəlul kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Köhnə Dəlilər kəndi. Gəlir 4.000 ağça
Çərəçür kəndinin yaxınlığında yerləşən Böyük Ağviran kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Dəlilər kəndinin yaxınlığında olan İşxavənk məzrə`əsi. Gəlir: 4.000 ağça
Dəlilər kəndinin yaxınlığında yerləşən Baba Çərçür kəndi. Kəndin başqa adı Məhəmmədkənddir. Gəlir: 7.200 ağça
Ağviran kəndinin yaxınlığında yerləşən Qızılviran kəndi. Gəlir: 2.700 ağça
Qarğılıq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Yeni qışlaq kəndi. Kəndin başqa adı Əxi təpəsidir. Gəlir: 3.000 ağça
Keçili və Kənzək kəndləri. Gəlir: 2.000 ağça
İmadi-açur (?) qışlağı. Gəlir: 3.000 ağça
Doğrudur.

Yekun 417.840 ağça.

KARBİ nahiyəsi

Karbi kəndi. Gəlir: 52.000 ağça
Batrınc kəndi. Gəlir: 15.000 ağça
Sərkovit kəndi. Gəlir: 9.000 ağça

s. 4.

Ələkli kəndi. Gəlir: 9.500 ağça
Siyaqut kəndi. Gəlir: 12.000 ağça
Kosacan kəndi. Gəlir: 12.000 ağça
Aşağı Parçı kəndi. Kəndin başqa adı Vayxırdır. Gəlir: 12.600 ağça
Zülfüqar qışlağı. Əhalisi Bayat əşirətindəndir. Gəlir: 2.880 ağça
Oğuzdaş kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Aşağı Qarxın kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Qalacıq kəndi. Gəlir 14.500 ağça
Yuxarı və Aşağı Aralıq kəndləri. Gəlir: 9.500 ağça

Qazançılı kəndi. Kəndin başqa adı Yengicədir. Gəlir: 3.000 ağça
Yuxarı Əlişar kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Aşağı Noraşen kəndi. Gəlir: 10.060 ağça
Qarabürc kəndi. Gəlir: 15.000 ağça
Aşağı Şəhriyar kəndi. Gəlir: 7.800 ağça
Yalqızağac kəndi. Gəlir: 7.700 ağça
Məlikkənd. Kəndin başqa adı Daşarxdır. Gəlir: 11.700 ağça
Vəzirabad məzrə`əsinin yaxınlığında yerləşən Pirverdi qışlağı. Gəlir: 3.000 ağça
Parçı-Vayxır kəndinin yaxınlığında yerləşən Sənəyim (?) kəndi. Gəlir: 3.100 ağça
Vayxır kəndinin yaxınlığında yerləşən Aşağı Parçı və Dövlətabad kəndləri. Gəlir: 3.400 ağça
Göyçü kəndinin yaxınlığında yerləşən Elvar kəndi. Gəlir: 3.600 ağça
Asaçe (?) kəndinin yaxınlığında yerləşən Abi-siyah kəndi. Gəlir: 3.200 ağça
Vayxır kəndinin yaxınlığında yerləşən Bəydili kəndi. Gəlir: 3.300 ağça
Xəlifkənd yaxınlığında yerləşən Acıkəhriz kəndi. Gəlir: 3.200 ağça
Yuxarı Parçı kəndinin yaxınlığında yerləşən Tanağa kəndi. Gəlir: 3.600 ağça
Xəlifkənd yaxınlığında yerləşən Bülbülabad kəndi. Gəlir: 3.200 ağça
Xəlifkənd yaxınlığında yerləşən Danaqalası kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Vayxır-Parçı kəndinin yaxınlığında yerləşən Uzunabad kəndi. Gəlir: 3.400 ağça
Quşçu kəndinin yaxınlığında yerləşən Gəray qışlağı. Gəlir: 3.000 ağça
Quşçu kəndinin yaxınlığında yerləşən Sudələn[44] qışlağı. Gəlir: 3.200 ağça
Quşçu kəndinin yaxınlığında yerləşən Şah Hüseyn qışlağı[45]. Gəlir: 3.000 ağça
Quşçu kəndinin yaxınlığında yerləşən Çinar qışlağı. Gəlir: 3.000 ağça
Qazıxan kəndinin yaxınlığında yerləşən Dərvişlər qışlağı. Gəlir: 6.640 ağça
Apaça kəndi. Gəlir: 9.200 ağça
Xalac kəndi. Gəlir: 14.000 ağça
Qarabürc kəndinin Behzad bulağı məzrə`əsi. Gəlir: 2.000 ağça
Maxta kəndinin yaxınlığında yerləşən Behzad budağı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Qalacıq kəndinin yaxınlığında olan Fərhad arxı məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça

[44] 1728-ci il tarixli "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s.404) bu qışlağın adı "Sınıq ələk" kimi yazılmışdır. Bu da qışlağın başqa adıdır, ya da ki, katibin səhvidir.
[45] "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s.403) bu qışlağın adı "Hüseyn qışlağı" kimi yazılmışdır.

Kosacan kəndinin yaxınlığında olan Bayramxan məzrə`əsi. Gəlir: 500 ağça
Şəhriyar kəndinin yaxınlığında olan Sinli (?) və Səid məzrə`ələri. Gəlir: 500 ağça
Xəlicə kəndi. Gəlir: 500 ağça
Xanabad qışlağı. Gəlir: 600 ağça
Aseçeabad (?) kəndi. Gəlir: 600 ağça

s. 5.

Abdullabad kəndi. Gəlir: 500 ağça
Diyadin kəndi. Gəlir: 500 ağça
Bəydili kəndi. Kəndin başqa adı Görəçiabaddır. Gəlir: 500 ağça
Daşarx kəndi. Kəndin başqa adı Məlikkəndabaddır. Gəlir: 400 ağça

Yekun: 660.856 ağça.

MAKU nahiyəsi

Maku qalası. Gəlir: 42.000 ağça
Böyük Xas kəndi. Gəlir: 7.400 ağça
Kiçik Xas kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Bürkan kəndi. Əhalisi Dümbüli camaatındandır. Gəlir: 3.000 ağça
Dik kəndi. Əhalisi Dümbüli camaatındandır. Gəlir: 3.972 ağça
Bərdinli kəndi. Gəlir: 3.320 ağça
Qarahəsən kəndi. Əhalisi Dümbüli camaatındandır. Gəlir: 2.148 ağça
Vərğa kəndi. Əhalisi Dümbüli əşirətindəndir. Gəlir: 2.000 ağça
Qarakilsə kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Meydan kəndi. Əhalisi Dümbüli əşirətindəndir. Gəlir: 2.200 ağça
Qarakilsə kəndi. Əhalisi Dümbüli əşirətindəndir. Gəlir: 2.150 ağça
Məscidiyan kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Zəncan kəndi. Əhalisi Dümbüli əşirətindəndir. Gəlir: 2.104 ağça.
Yumrudaş kəndi. Gəlir: 500 ağça
Rüstəm kəndi. Gəlir: 800 ağça
Batmış kəndi. Gəlir: 900 ağça
İbrahim kəndi. Gəlir: 1.300 ağça
Abbas kəndi. Gəlir: 800 ağça
Üçdaş kəndi. Gəlir: 700 ağça
Yusif kəndi. Gəlir: 500 ağça

Məhəmmədağa kəndi. Gəlir: 800 ağça
Niyaz kəndi. Gəlir: 900 ağça
Dəyirli kəndi. Gəlir: 1.200 ağça
Əliqulu kəndi. Gəlir: 800 ağça
Çıqçı kəndi. Gəlir: 700 ağça
Şimal kəndi. Gəlir: 100 ağça
Uzunbüyü kəndi. Gəlir: 700 ağça
Çersal kəndi. Gəlir: 800 ağça
Qarasürü kəndi. Gəlir: 850 ağça
Babalı kəndi. Gəlir: 800 ağça

s. 6.

Qalağan kəndi. Gəlir: 1.500 ağça
Ağbulaq kəndi. Gəlir: 1.200 ağça
Hato kəndi. Gəlir: 580 ağça
Sevdik kəndi. Gəlir: 1.200 ağça
Şahinağa qışlağı və məzrə`əsi. Gəlir: 1.500 ağça
Acıgöl kəndi. Gəlir: 500 ağça
Digər Rüstəm kəndi. Gəlir: 650 ağça
Başbulaq kəndi. Gəlir: 1.500 ağça
Çiyinli kəndi. Gəlir: 900 ağça
Babur kəndi. Gəlir: 800 ağça.
Yolagəldi kəndi. Gəlir: 1.200 ağça
Qarabağ kəndi. Gəlir: 1.300 ağça
Hüseynbasan kəndi. Gəlir: 1.100 ağça
Tatarlı kəndi. Gəlir: 2.500 ağça
İnçə kəndi. Gəlir: 5.500 ağça
Əndizar kəndi. Gəlir: 2.500 ağça
Miri kəndi. Gəlir: 2.800 ağça
Qaracaviran kəndi. Gəlir: 2.600 ağça
Ağyaylaq kəndi. Gəlir: 4.220 ağça
Qızıldağlı kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Qaraqolginə (?) kəndi. Gəlir: 800 ağça
Keşişarxı kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Qarasur, Xəlac və Şeydad Ağdam kəndləri. Gəlir: 7.000 ağça
Barduq kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Dikmə kəndi. Gəlir: 4.500 ağça

Qalacıq kəndi. Gəlir: 6.800 ağça
Toxluaxılı kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Kəsməztəpə kəndi. Gəlir: 4.760 ağça
Keçid kəndi. Gəlir: 2.188 ağça
Qaraqışlaq kəndi. Gəlir: 3.059 ağça
Başdəm kəndi. Gəlir: 2.158 ağça
Bükülhəsən kəndi və onun Abdulla məhəlləsi. Gəlir: 4.030 ağça
Xök kəndi. Gəlir: 2.500 ağça
Əndəlib kəndi. Gəlir: 3.380 ağça
Sut kəndi. Gəlir: 3.300 ağça
Saqat kəndi. Gəlir: 5.560 ağça
Hacıməkə kəndi. Gəlir: 5.200 ağça
Zərdalı kəndi. Gəlir: 2.500 ağça
Muradlı kəndi. Gəlir: 6.480 ağça
Böyük Quşçu kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Ərəbli kəndi. Gəlir: 3.590 ağça
Bornak kəndi. Gəlir: 5.500 ağça
Qarğılı kəndi. Gəlir: 2.300 ağça
Qutludövr kəndi. Gəlir: 9.700 ağça
Kosalı kəndi. Gəlir: 3.600 ağça

s. 7.

Muradverdi kəndi. Əhalisi Dümbüli camaatındandır. Gəlir: 2.300 ağça
Xatunkərdi kəndi. Gəlir: 2.300 ağça
Dönənik kəndi. Gəlir: 2.200 ağça
Öküzbatır kəndi. Gəlir: 1.700 ağça
Səfərqulu kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Söyüdlü kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Güllücə kəndi. Gəlir: 2.100 ağça
Hacı Ustad kəndi. Gəlir: 1.966 ağça
Dir kəndi. Gəlir: 2.100 ağça
Bağçacıq kəndi. Gəlir: 7.500 ağça
Nadirgahbulaq kəndi. Gəlir: 5.500 ağça
Musadağdakı Qızılsürü və Qaraxaç yaylaqları. Gəlir: 3.000 ağça
Balaban, Çaker və Ağca qışlaqları. Gəlir: 2.000 ağça
Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 5.000 ağça

Yekun: 283.165 ağça

(Dərkənar):

İrəvanın qoruyucusu, qanuna hörmət bəsləyən vəzir əl-Hac Mustafa paşa – Allah-taala onun böyüklüyünü daimi etsin! – xoşbəxtlik gətirən dərgahıma məktub göndərib, fəth olunmuş İrəvan əyalətinin dəftəri tutulduğu zaman bu işlə məşğul olan şəxsin rəhmətə getməsinə və İrəvan əyalətinə tabe olan Maku sancağının idarəsi kürdlərin əlində olmasına görə, dəftərin tərtibi işi Maku nahiyəsinin naibinin rəhbərliyi ilə davam etdirildiyini və bu sancağın kürd bəylərinə ocaqlıq kimi verildiyini bildirmişdir. Hal-hazırda bu sancağın ocaqlığı ləğv olunmuş və İrəvan əyalətinin müqatiələri siyahısına daxil edilmiş, lakin sancağın kənd və məzrə`ələri təftiş edilərkən Beranke, Qaracayolqolu, İraniqara, Bayındır, Bican, Göyseyid, Ocaqqulu, Şahsuvar, Novruz və Yağmurlu adlı daha on abad kəndin olduğu müəyyənləşdirildiyi üçün, (əl-Hac Mustafa paşa) Maku sancağının adları çəkilən kəndlərinin sultan xasslarına daxil edilməsi ilə bağlı dövlət dəftərxanasında saxlanılan Maku sancağı dəftərinə salınması barəsində rica etmişdir. Şan-şöhrət sahiblərinin iftixarı olan dəftər əmini Abdulla – onun şöhrəti daimi olsun! – icmal və müfəssəl dəftərlər nəzərdən keçirildikdə, Maku sancağında və nahiyəsində Beranke, Qaracayolqolu, İraniqara, Bayındır, Bican, Göyseyid, Ocaqqulu, Şahsuvar, Novruz və Yağmurlu kəndlərinin adları kənd və məzrə`ələr siyahısında olmamışdır deyə, bildirdikdə bu aciz bəndəyə adları çəkilən on kəndin dəftər tərtib olunduğu zaman dəftərə düşməmiş kəndlər kimi qeyd olunmasına və Maku dəftərini gətirib bu kəndlərin adlarının sultan xassları kimi öz qələmimlə oraya yazılmasına dair verilmiş yüksək əmrə əsasən qeyd olunan on kəndin adı dəftərə salındı.

3 səfər 1141 (8 sentyabr 1728)-ci il.
Aciz bəndə Əli, vəzirin katibi.

Beranke kəndi.
Qaracayolqulu kəndi.
İraniqara kəndi.
Bayındır kəndi.
Bican kəndi.
Göyseyid kəndi.
Ocaqqulu kəndi.
Şahsuvar kəndi.
Novruz kəndi.
Yağmurlu kəndi.

Qanuna hörmət bəsləyən, ehtiram qazanmış sərkərdə dünyanın nizamı, Ərzrum valisi ikən İrəvan sərəskəri təyin olunmuş vəzir Əli paşa-Allah-taala onun böyüklüyünü daimi etsin! –xoşbəxtlik gətirən dərgahıma məktub göndərib, İrəvan əyalətinin Maku sancağının mühafizəsində olan əmirlərin və ehtiram qazanmışların seçkini Yunusun – onun qüdrəti daimi olsun! – atası adı çəkilən livanı pis aqibətli əcəmlərdən (burada: Səfəvilərdən – Z.B., H.M.) xilas etdiyinə görə, buranı yurdluq və ocaqlıq kimi idarə etməsi üçün sərəskər tərəfindən ona sənədlər verildiyini bildirmişdir. Lakin otuz səkkizinci (1138/1725-1726) ildə buralar Əbdülfəttah bəyə Bəyazid sancağının mütəsərrifi olan atası Mahmud paşanın tabeliyində olması şərti ilə yurdluq və ocaqlıq kimi verilmişdir. Qırx birinci (1141/1728-1729) ildə Maku qalası və səksən altı kənd üçün bərat verildikdən sonra İrəvan əyalətinin dəftəri tutulduğu zaman bu işlə məşğul olan şəxsin rəhmətə getməsinə və İrəvan əyalətinə tabe olan Maku sancağının idarəsi kürdlərin əlində olmasına görə, dəftərin tərtibi işi Maku nahiyəsinin naibinin rəhbərliyi ilə davam etdirilmiş və bu liva kürd bəylərinə ocaqlıq kimi verilmişdir. Buna baxmayaraq adı çəkilən livanın ocaqlığı ləğv olunmuş və İrəvan əyalətinin müqatiələrinə daxil edilmişdir. Lakin livanın kənd və məzrə`ələri təftiş edilərkən Beranke, Qaracayolqulu, İraniqara, Bayındır, Bican, Göyseyid[46], Ocaqqulu, Şahsuvar[47], Novruz[48], və Yağmurlu adlı daha abad kəndin olduğu müəyyənləşdirilmiş və Maku sancağının adları çəkilən kəndlərinin sultan xassları kimi dövlət dəftərxanasında saxlanılan Maku sancağı dəftərinə salınması buyurulmuşdur. Min yüz qırx birinci (1728/1729) ildə adı çəkilən liva sultan xasslarına daxil edilməsinə baxmayaraq, xəzinəyə on beş kisə ağça təhvil olunması şərti ilə başqa birisinə verilərək, xainlik edilmişdir. Təbriz hadisələri zamanı qarət olunduğu üçün kəndlər və məzrə`ələr tamamilə boşalmış və xarabaya döndüyü bir vaxtda adı çəkilən mirliva Yunus Maku qalasında özünü çalışqan, faydalı, cürətli, cəsur, şücaətli olduğunu göstərmiş, buna görə də ona sultan tərəfindən hökmdara yaraşan inayət göstərilmişdir. Sultanın xidmətində qalaraq gələcəkdə də din və dövlətə sədaqətini nümayiş etdirməsi şərti ilə Maku nahiyəsi tabeliyindəki gəliri iki yüz səksən üç min yüz altmış beş ağça olan Maku qalası və səksən altı kəndi sultan xassları siyahısından çıxarılıb, xəzinəyə ildə beş kisə ağça verməklə Maku sancağının mütəsərrifinə yurdluq və ocaqlığa verilməsi üçün edilən rica ilə əlaqədar alınan yüksək fərmana görə, adı çəkilən liva xəzinəyə ildə beş kisə ağça təhvil olunmaq şərti ilə adı yuxarıda qeyd olunan mirlivaya yurdluq və ocaqlıq kimi verilmişdir. Əmirlərin və böyüklərin fəxri olan baş

[46] Mətndə "Qulseyid" şəklində yazılmışdır.
[47] Mətndə "Sisule" şəklində yazılmışdır.
[48] Mətndə "Burdur" şəklində yazılmışdır.

dəftərdar Əli – onun alicənablığı daimi olsun! – bəratın verilməsi ilə əlaqədar dəftərdə düzəlişlər edilməsi üçün icmal dəftərini gətirdib, Maku nahiyəsinə tabe olan və gəliri iki yüz səksən üç min yüz altmış beş ağça olan Maku qalası və səksən altı kənd sultan xasslarından çıxarılaraq xəzinəyə ildə beş kisə ağça vermək şərti ilə yurdluq və ocaqlıq kimi Maku sancağının mütəsərrifinin xassı olması barəsində bəratın verilməsinə dair dəftərdə düzəlişlər aparasan deyə, edilən müraciətə əsasən dəftərdə bu aciz bəndə tərəfindən düzəlişlər edildi.

22 zilqəddə 1143-cü (30 may 1731-ci) il.
Aciz bəndə Əhməd, vəzirin katibi.

XINZIRƏK nahiyəsi

Xınzırək kəndi. Gəlir: 16.000 ağça
Gərəkkiçik kəndi. Gəlir: 3.800 ağça
İsti kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Korlavənk kəndi və Xanbudaq məhəlləsi. Əhalisi Zəngənə camaatındandır. Gəlir: 5.000 ağça
Ağgölü-Çematiyan (?) kəndi. Gəlir: 3.300 ağça
Güllücə kəndi. Əhalisi Dünbüli camaatındandır. Gəlir: 1.500 ağça
Qaratəpə kəndi. Gəlir: 1.350 ağça
Xatunkaryeri kəndi. Əhalisi Dünbüli camaatının əşirətlərindəndir. Gəlir: 2.000 ağça
Əsaxan kəndi. Əhalisi Dünbüli camaatının əşirətlərindəndir. Gəlir: 1.520 ağça
Molla Xəlil kəndi. Əhalisi Dünbüli əşirətindəndir. Gəlir: 1.200 ağça
Xanımkənd. Gəlir: 1.340 ağça
Dərəbəy kəndi. Əhalisi Dünbüli əşirətindəndir. Gəlir: 1.732 ağça
Naqibğan kəndi. Əhalisi Dünbüli əşirətindəndir. Gəlir: 1.328 ağça
Söyüdlü kəndi. Əhalisi Dünbüli camaatındandır. Gəlir: 2.194 ağça

s. 8.

Nəzirvan kəndi. Gəlir: 7.500 ağça
Şəhriman kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əyikkilsə və Seyidallah kəndləri. Adları dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 1.500 ağça
Böyüvi kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 2.000 ağça
Çilak Bulğunluk kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 1.000 ağça
Xatunbulağı kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 2.000 ağça

Daşlıca kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 1.000 ağça
Quldərviş kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 2.000 ağça
Xeyirabad kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 1.000 ağça
Haks kəndi. Gəlir: 8.000 ağça
Üçkilsə kəndi. Gəlir: 211.222 ağça
Üçkilsə kəndinin yaxınlığında yerləşən Axsaxlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Üçkilsə kəndinin yaxınlığında yerləşən İrəmli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
İrəmli kəndi. Kəndin başqa adı Üzənlidir. Əhalisi Şaqiabad camaatındandır. Gəlir: 35.000 ağça
Ağırlı kəndi və Ağcaqışlaq məhəlləsi. Əhalisi Şaqiabad camaatındandır. Gəlir: 8.000 ağça
Hacıbəyli kəndi. Gəlir: 8.000 ağça
Qışlaq kəndi. Əhalisi Qəmərli Şaqiabad camaatındandır. Gəlir: 11.000 ağça
Molla Abdi kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Musa Hacılı kəndi. Əhalisi Sinli camaatındandır. Gəlir: 17.200 ağça
Canfəda kəndi. Əhalisi Reyhanlı camaatındandır. Gəlir: 11.500 ağça
Xaçaparalı kəndinin yaxınlığında yerləşən İgidli kəndi. Əhalisi Reyhanlı camaatındandır. Gəlir: 8.000 ağça
Xaçaparalı kəndi. Əhalisi Reyhanlı camaatındandır. Gəlir: 8.000 ağça
Keçili Quzuçulu kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Ağnadərə kəndi. Gəlir: 9.500 ağça
Ağnadərə kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaraqubad kəndi. Gəlir: 1.000 ağça
Səmağad kəndi. Gəlir: 8.500 ağça
Əlibəyli kəndi. Gəlir: 20.000 ağça
Başıböyük kəndi. Gəlir: 1.500 ağça
Cəfərabad kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Molla Bayəzid kəndi. Gəlir: 8.000 ağça
Kiçik Talin kəndi. Gəlir: 12.000 ağça
Çaltəpə kəndi. Gəlir: 1.500 ağça
Qonura kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Baratlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Muğanlı kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
İncə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əyriçivan kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
Ağcaqala kəndi və Çayırbəyli ilə Ağcaqala kəndlərinin arasında yerləşən Hacı Bayram qışlağı. Gəlir: 26.000 ağça
Məhəmmədəli kəndi. Gəlir: 8.652 ağça

Suvarbənd kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
Həlimxan kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Xəlilkənd. Gəlir: 6.500 ağça
Sabunçulu kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Başkənd. Gəlir: 6.000 ağça
Dirəkçi adı ilə də tanınan Uzunqışlaq kəndi. Gəlir: 9.500 ağça

s. 9.

Güneykənd. Gəlir: 3.000 ağça
Çərəkli kəndi. Gəlir: 2.250 ağça
Haks kəndinə bağlı olan Bayburd kəndi[49]. Gəlir: 3.000 ağça
Mirmirək kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 608.324 ağça

KARNİ nahiyəsi

Karni kəndi. Gəlir: 23.000 ağça
Əhalisi Dagulilərdən olan Haratlı kəndi. Gəlir: 10.000 ağça
Saatlı Sabunçu kəndi. Gəlir: 8.000 ağça
Axtaxan kəndi. Gəlir: 8.000 ağça
Yuxarı Quyuluhasar kəndi. Gəlir: 9.500 ağça
Aşağı Quyuluhasar kəndi. Gəlir: 7.000 ağça
İmanşahlı kəndi. Gəlir: 13.000 ağça
Novruzlu kəndi. Kəndin başqa adı Musahacıdır. Gəlir: 5.000 ağça
Tantaq kəndi. Kəndin başqa adı Ağaceridir. Gəlir: 4.200 ağça
Dəlilər kəndi. Gəlir: 20.000 ağça

Qaraqışlaq kəndi. Kəndin başqa adı Mərənçidir. Əhalisi Qəmərli camaatındandır. Gəlir: 17.000 ağça

Yuva kəndinin yaxınlığında yerləşən Ağcaqışlaq kəndi. Əhalisi Qəmərli camaatındandır. Gəlir: 3.000 ağça

Almalı kəndi. Əhalisi Qəmərli camaatındandır. Gəlir: 3.000 ağça
Dəlilər kəndinin yaxınlığında yerləşən Uğurbəyli kəndi. Gəlir: 6.500 ağça
Dəlilər kəndinin yaxınlığında yerləşən Piri kəndi. Gəlir: 9.000 ağça
Böyük Ayaslı kəndi. Kəndin başqa adı Quşçudur. Gəlir: 28.300 ağça

[49] Bayburd kəndi dəftərdə “kənd” (“qəryə”) kimi qeyd edilsə də, görünür, bura vaxtilə Haks kəndinin bir məhəlləsi olubmuş.

Böyük Ayaslı kəndinin yaxınlığında yerləşən Qulça Əli kəndi. Gəlir: 4.500 ağça

Kiçik Ayaslı kəndi. Gəlir: 13.000 ağça

Ərdəşir kəndinin yaxınlığında yerləşən Buzavand s.r.s.r. (?) kəndi. Kəndin başqa adı Əbdülhacıdır. Gəlir: 11.500 ağça.

Ağcaqışlaq kəndinin yaxınlığında yerləşən Dvin kəndi. Gəlir: 6.000 ağça

Mə`sumlu kəndinin yaxınlığında yerləşən Kərirağdağ (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Qovun Seyfidərə kəndinin yaxınlığında yerləşən Böyük Mə`sumlu kəndi. Gəlir: 10.000 ağça

Yenicə kəndinin yaxınlığında yerləşən Xaçlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yenicə kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Harunberun (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Dumanlı kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

Kərəm Məhəmmədəli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Qasıməli qışlağı. Gəlir: 3.000 ağça

Ketus (?) kəndi. Kəndin başqa adı Gülbudaqdır. Gəlir: 3.000 ağça

Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 3.000 ağça

Yekun: 248.000 ağça.

VEDİ nahiyəsi

s. 10.

Vedi kəndi. Gəlir: 22.000 ağça

Kiçik Vedi kəndi. Gəlir: 10.000 ağça

Zimmi Vedisi kəndi. Gəlir: 12.000 ağça

Kəstənli kəndi. Gəlir: 3.600 ağça

Qarança kəndi. Kəndin başqa adı Şəbiklidir. Gəlir: 4.800 ağça[50]

Qarança məzrə`əsi. Gəlir: 2.400 ağça

Böyük Meralar (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Qarança Şətli kəndi. Gəlir: 10.000 ağça

Haramlı Şətli kəndi. Gəlir: 1.000 ağça

Küsühlü Şətli kəndi. Gəlir: 1.000 ağça

Kiçik Meralar (?) kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

Dəvəli kəndi. Gəlir: 25.000 ağça

Qarança kəndinin yaxınlığında olan Nəsibli qışlağı. Gəlir: 4.000 ağça

---

[50] "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 459-460) bu kəndin adı "Qaracıq" kimi yazılmış, gəliri isə 18.000 ağça olaraq qeyd olunmuşdur.

Əfşaryerli kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Qayçı kəndi.[51] Kəndin başqa adı İmamquludur. Gəlir: 4.000 ağça
Piri-qayib qışlağı. Qışlağın başqa adı Qayçıdır. Gəlir: 2.000 ağça
Xaçlı kəndi[52]. Kəndin başqa adı Çiçəklidir. Gəlir: 2.800 ağça
Sarablı kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Sarı Musalı kəndi. Gəlir: 1.500 ağça
Şirazlı kəndi. Gəlir: 8.000 ağça
Daşlıqaya kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Kürəvan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Yuxarı Çadırğan kəndi[53]. Gəlir: 7.000 ağça
Aşağı Çadırğan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Reyhanlı kəndi. Gəlir: 2.312 ağça
Çovgəndiz (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Şıqşıq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Qarabağ kəndinin yaxınlığında yerləşən Cəfərkənd. Gəlir: 3.500 ağça
Qızılviran kəndi[54]. Gəlir: 3.000 ağça
Xanəhməd kəndi[55]. Gəlir: 3.000 ağça
Böyük Qarabağ kəndinin yaxınlığında yerləşən Əngiz kəndi[56]. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 166.512 ağça.

DƏRƏÇİÇƏK nahiyəsi

Dərəçiçək kəndi. Gəlir: 11.000 ağça
Dərəçiçək kəndi yaxınlığında olan Kərinək məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça
Dərəçiçək kəndi yaxınlığında olan Cəlladlı kəndi. Gəlir: 200 ağça

s. 11.

---

[51] Bu kəndin adı müfəssəl dəftərdə "Qançı" şəklində yazılmışdır (s. 463-464).
[52] Müfəssəl dəftərdə bu yer adı "Hacılı" kimi yazılmışdır. (s 464). İcmal dəftərdən fərqli olaraq müfəssəl dəftərdə "Çiçəkli" kəndin başqa adı kimi deyil, əksinə Çiçəkli kəndinin əhalisinin Hacılı əşirətindən olduğu qeyd edilmişdir.
[53] Yuxarı və aşağı Çadırğan kəndlərinin adı müfəssəl dəftərdə (s. 466) "Çatıqıran" şəklində yazılmışdır. Bundan əlavə bu kəndlərdən Aşağı Çadırğan /Çatıqıran kəndinin adı müfəssəl dəftərə qeyd olunmamış, Yuxarı Çadırğan/ Çatıqıran kəndi isə sadəcə olaraq "Çatıqıran" şəklində yazılmışdır.
[54] Bu kəndin adı müfəssəl dəftərdə (s.456) "Qızıluran" kimi yazılmışdır. Eyni zamanda müfəssəl dəftərdə bu kənddə heç kimin yaşamadığı da göstərilmişdir.
[55] Müfəssəl dəftərdə (s.473) bu kəndin adı "Canəhməd" şəklində yazılmışdır.
[56] Müfəssəl dəftərdə (s.469) Əngiz kəndində heç kimin yaşamadığı qeyd olunmuşdu.

Şəhriz kəndi. Gəlir: 11.000 ağça
Çubuqlu kəndi. Gəlir: 12.000 ağça
Fərhadkaha kəndi və Varzinək məzrə`əsi. Gəlir: 2.000 ağça
Söyüdlü kəndi. Gəlir: 1.000 ağça
Axtu kəndi. Gəlir: 14.000 ağça
Avazənik (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Alağək kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Solək kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Eşşəkquduran yaxınlığında yerləşən Gümürlü kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Mər`ədərəsi kəndi. Gəlir: 2.500 ağça
Mər`əxarabası kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Gördük kəndi yaxınlığında yerləşən Sərağiğ kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 2.000 ağça

Yekun: 64.100 ağça.

ABARAN nahiyəsi

Şişqara kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 3.000 ağça
Əbülxeyir kəndi yaxınlığında yerləşən Qarayerun (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Karvansara kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Teqit kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 1.500 ağça
Ələyəz kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 1.000 ağça
Vərinli məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça
Gərükər (?) adı ilə tanınan Kenangird (?) kəndi. Gəlir: 1.500 ağça
Abaranoğlu kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Qoyluqan kəndi yaxınlığında yerləşən Keçilək kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Aşağı Əlimirək kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Kənizək kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 2.000 ağça

Yekun: 29.000 ağça

s. 12.

GÖYÇƏ nahiyəsi

Horaduz kəndi. Gəlir: 12.312 ağça
Camalgöl kəndi. Gəlir: 4.190 ağça
Qaradəli kəndi. Gəlir: 2.190 ağça

Böyük Ördək kəndi. Gəlir: 5.067 ağça
Kiçik Ördək kəndi. Gəlir: 1.910 ağça
Göyçə gölün sahilində yerləşən Şahaqçı kəndi. Gəlir: 4.910 ağça
Göyçə gölün sahilində yerləşən Vardenis kəndi. Gəlir: 1.220 ağça
Göyçə dağında olan Kəməndbulaq kəndi. Gəlir: 1.750 ağça
Göyçə dağında olan Buğdayitəpə kəndi. Gəlir: 2.110 ağça
Delican kəndi. Gəlir: 9.902 ağça
Gör kəndi. Gəlir: 10.583 ağça
Qalacıq kəndi. Gəlir: 3.920 ağça
Qaraörən kəndi. Gəlir: 8.445 ağça
Ağkilsə kəndi. Gəlir: 7.325 ağça
Qızılörən kəndi. Kəndin başqa adı Öyüdoyratdır. Gəlir: 6.385 ağça
Göyçə gölün sahilində yerləşən Xaç kəndi. Gəlir: 2.210 ağça
Kənizək kəndi. Gəlir: 10.307 ağça
Zar kəndi. Gəlir: 3.220 ağça
Əlkovas kəndi. Gəlir: 1.999 ağça
Kolanı kəndi. Gəlir: 9.505 ağça
Bədkal (?) kəndi. Gəlir: 7.864 ağça
Dəliqardaş kəndi. Gəlir: 10.807 ağça
Azadkaha kəndi. Gəlir: 8.771 ağça
Keşişkənd. Gəlir: 10.874 ağça
Buzxana kəndi. Gəlir: 5.407 ağça
Əmirkənd. Gəlir: 5.575 ağça
Qarakilsə kəndi. Gəlir: 3.100 ağça
Bədəli kəndi. Gəlir: 1.200 ağça
Altuntaxt (?) kəndi. Gəlir: 4.210 ağça
Altuntaxt (?) kəndi tərəfdə yerləşən Ağbulaq kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Görüçüörən kəndi. Gəlir: 5.210 ağça
Görüçüörən kəndi tərəfdə yerləşən Qızıldaş kəndi. Gəlir: 3.590 ağça
Əmiryar kəndi. Gəlir: 4.920 ağça
Digər Ağkilsə kəndi. Gəlir: 2.890 ağça
Gölkənd. Gəlir: 3.823 ağça
Göyçə gölün müqatiəsi. Gəlir: 300.000 ağça
Böyük Dayə kəndi. Gəlir: 8.239 ağça
Kiçik Dayə kəndi. Gəlir: 6.214 ağça
Dilənçi kəndi tərəfdə yerləşən Canqurtaran kəndi. Gəlir: 2.892 ağça
Bədəlli kəndi. Gəlir: 6.549 ağça
Dəlikdaş kəndi. Gəlir: 5.832 ağça
İynədir kəndi. Gəlir: 2.890 ağça

Dilənçi kəndi. Gəlir: 6.890 ağça

s.13.

Qalacıq kəndi tərəfdə olan Sercan manastırı. Gəlir: 833 ağça
Göyçə nahiyəsi üzrə rahdarlıq bacı. Gəlir: 40.000 ağça
Göyçə gölündə olan Sınukərə (?) vəngi. Gəlir: 230 ağça

Yekun: 578.770 ağça.

DƏRƏLƏYƏZ nahiyəsi

Axura kəndi. Gəlir: 8.065 ağça
Həmzəli kəndi. Kövərhəsən (?) otlağı və Sübhankənd. Gəlir: 8.434 ağça
Havicə kəndi[57]. Gəlir: 2.758 ağça
Məradik kəndi. Gəlir: 1.220 ağça
Meşin kəndi[58]. Gəlir: 3.608 ağça
Yaycı kəndi. Gəlir: 15.227 ağça
Cağazur kəndi. Gəlir: 5.763 ağça
Xaçik kəndi. Gəlir: 5.350 ağça
Kələdək kəndi. Gəlir: 1.409 ağça
Kənizək kəndi. Gəlir: 2.412 ağça
Veysəlli kəndi. Gəlir: 2.794 ağça
Aqu kəndi[59]. Gəlir: 3.741 ağça
Dayərnəd kəndi[60]. Gəlir: 10.060 ağça
Arpa kəndi. Gəlir: 6.669 ağça
Amaqu kəndi[61]. Gəlir: 3.032 ağça
Çivə kəndi. Gəlir: 4.349 ağça
Qızılgör kəndi. Kəndin başqa adı Şəkərbəylidir. Gəlir: 6.762 ağça
İynəviz kəndi[62]. Gəlir: 11.995 ağça
Bağçacıq kəndi. Gəlir: 2.019 ağça
Rind kəndi. Gəlir: 2.100 ağça
Qozluca kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

---

[57] "Naxçıvan sancağının müfəssəl dəftəri"ndə (NSMD) bu kəndin adı "Həviç" şəklində yazılmışdır (s.260).
[58] NSMD-də (s.261) bu kəndin adı "Heşin" kimi yazılmışdır.
[59] Aqu kəndinin adı NSMD-də (s.265) "Əyər" şəklində yazılmışdır.
[60] Bu kəndin adı NSMD-də (s.265) "Dakzid" olaraq göstərilmişdir.
[61] Amaqu kəndinin gəliri NSMD-də (s.268) 4.032 ağça olduğu qeyd edilmişdir.
[62] Bu kəndin adı NSMD-də (s.269) "İynədiz" kimi yazılmışdır.

Kəsəngör[63] kəndi. Gəlir: 1.999 ağça
Çanaqçı kəndi. Gəlir: 2.810 ağça
Keşişviranı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Urnut kəndi. Gəlir: 2.910 ağça
Xats kəndi[64]. Gəlir: 3.735 ağça
Cəfərli kəndi. Gəlir: 1.801 ağça
Qaşqa kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Ənguri kəndi[65]. Gəlir: 2.980 ağça
Telsin kəndi. Gəlir: 1.999 ağça

s.14.

Havinçək kəndi[66]. Gəlir: 3.100 ağça
Ervilas kəndi[67]. Gəlir: 2.850 ağça
İynəli kəndi[68]. Gəlir: 2.552 ağça
Kərinüd kəndi[69]. Gəlir: 2.595 ağça
Abana kəndi və Xunək məzrə`əsi. Gəlir: 4.250 ağça
Vartanes kəndi. Gəlir: 5.168 ağça
Vahuseyni kəndi. Gəlir: 3.960 ağça
Ağcavənk kəndi. Gəlir: 1.524 ağça
Bəmətüm kəndi[70]. Gəlir: 3.090 ağça
Ağkilsə kəndi. Gəlir: 3.090 ağça
Qızqalası kəndi. Gəlir: 4.110 ağça
Qoytul kəndi[71]. Gəlir: 8.380 ağça
Sədərəkxan qışlağı məzrə`əsi[72]. Əvvəllər bura kənd imiş. Gəlir: 4.550 ağça
Meydan kəndi. Kəndin başqa adı Əli qışlağıdır. Gəlir: 2.110 ağça
Ələyəz və Ustup kəndi. Gəlir: 8.833 ağça
Şahyurdu məzrə`əsi. Əvvəllər bura kənd imiş. Gəlir: 4.550 ağça
Ərdiş kəndi. Gəlir: 2.906 ağça
Kəmənkəlül məzrə`əsi[73]. Əvvəllər bura kənd imiş. Gəlir: 2.900 ağça

---

[63] NSMD-də (s. 271) bu kəndin adını "Kərəkor" kimi də oxumaq mümkündür.
[64] Xats kəndinin adı NSMD-də (s. 271) "Xıns" şəklində yazılmışdır.
[65] Bu kəndin adı NSMD-də (s.272) "Əngüzi" şəklində yazılmışdır.
[66] NSMD-də (s. 272) Havinçək kəndinin adı "Çavuşcuq" kimi qeyd olunmuşdur.
[67] Bu kəndin adı NSMD-də (s.272) "Ərdalas" kimi qeyd olunmuşdur.
[68] İynəli kəndinin adı NSMD-də (s. 272) "Əyrili" şəklində yazılmışdır.
[69] Bu kəndin adı NSMD-də (s.272) "Künküd" şəklində yazılmışdır.
[70] NSMD-də (s.274) bu kəndin adı "Pərtum" kimi qeyd edilmişdir.
[71] Qoytul kəndinin adı NSMD-də (s.275) "Qutyol" kimi yazılmışdır.
[72] Bu qışlağın adı NSMD-də (s.275) "Sədərək" kimi yazılmışdır.

Şahyurdu məzrə`əsinin rahdarlıq bacı – 12.000 ağça[74].
Şayi məzrə`əsi[75]. Əvvəllər bura kənd imiş. Gəlir: 3.620 ağça
Xors kəndi. Gəlir: 4.671 ağça
Obagöy kəndi[76]. Gəlir: 4.725 ağça
Rüyərək kəndi[77]. Gəlir: 4.035 ağça
Keşişkənd. Gəlir: 3.880 ağça
Başgöy kəndi. Gəlir: 14.804 ağça
Kənsək kəndi[78]. Gəlir: 3.606 ağça
Yenicə kəndi. Gəlir: 2.781 ağça
Vartayub kəndi[79]. Gəlir: 2.119 ağça
Morzav kəndi. Gəlir: 3.105 ağça
Ərgəz kəndi. Gəlir: 4.170 ağça
Maliki kəndi[80]. Kəndin başqa adı isə Mülkdür. Gəlir: 5.042 ağça
Küküvanıs kəndi. Gəlir: 4.181 ağça
Mor kəndi[81]. Gəlir: 2.851 ağça
Çağatay kəndi. Gəlir: 5.350 ağça
Dədəli kəndi və digər Dədəli kəndi. Gəlir: 2.190 ağça
Asəfi kəndi. Gəlir: 1.999 ağça
Boşadır kəndi[82]. Kəndin başqa adı Daylaqandır. Gəlir: 5.631 ağça
Azadək kəndi. Gəlir: 6.996 ağça
Əxili kəndi. Gəlir: 3.472 ağça
Zeytə kəndi. Gəlir: 2.452 ağça
Soyulan kəndi. Gəlir: 5.028 ağça
Hərhər kəndi. Gəlir: 9.701 ağça
Kotanı kəndi. Gəlir: 2.425 ağça
Qoçubəy kəndi. Gəlir: 1.900 ağça
Turub kəndi[83]. Gəlir: 2.130 ağça

---

[73] Bu məzrə`ənin adı NSMD-də (s.280) "Gərəgüllük" şəklində yazılmışdır.
[74] Şahyurdu məzrə`əsinin rahdarlıq bacının həcmi NSMD-də (s.279) 1.200 ağça olduğu qeyd edilmişdir.
[75] Bu məzrə`ənin adı NSMD-də (s.280) "Sallı" şəklində yazılmışdır.
[76] Bu kəndin adı NSMD-də (s.281) "Ortagöy" şəklində yazılmışdır.
[77] Bu kəndin adı NSMD-də (s. 281) "Züyrək" (?) kimi də oxunur.
[78] Bu kəndin adı NSMD-də (s. 283) "Kisək" şəklində yazılmışdır.
[79] Bu kəndin adı NSMD-də (s. 285) "Vartayol" (?) kimi də oxunur.
[80] NSMD-də (s. 286) bu kəndin adı "Məlikşah" kimi qeyd olunmuş, kəndin başqa adı olduğu isə yazılmamışdır.
[81] Mor kəndinin adı NSMD-də (s. 287) "Moz" kimi yazılmışdır.
[82] Bu kəndin adı NSMD-də (s. 289) "Puşadiz" şəklində yazılmışdır.
[83] Turub kəndinin adı NSMD-də (s. 293) "Turtun" (?) kimi də oxunur.

s. 15.

Birək kəndi. Gəlir: 2.990 ağça
Qalabəy kəndi. Gəlir: 1.299 ağça
Pürhəsənli kəndi. Gəlir: 2.900 ağça
Salçı kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Qurd Əmir kəndi. Gəlir: 3.854 ağça
Gümüşcüq kəndi. Gəlir: 2.517 ağça
Por kəndi. Gəlir: 3.739 ağça
Ərsinc kəndi[84]. Gəlir: 2.519 ağça
Cul kəndi. Gəlir: 3.988 ağça
Paşalı kəndi. Gəlir: 4.224 ağça
Kömür kəndi. Gəlir: 8.221 ağça
Kabud kəndi. Gəlir: 2.887 ağça
Axta kəndi. Gəlir: 2.900 ağça
Qındevas kəndi. Gəlir: 2.458 ağça
Qayalı kəndi. Gəlir: 3.037 ağça
Mardiros kəndi. Gəlir: 3.798 ağça
Birək kəndi tərəfdə olan Quşçu xarabası kəndi. Gəlir: 2.200 ağça
Qaravənk kəndi. Gəlir: 1.661 ağça
Muğanlı kəndi. Kəndin başqa adı Nağıyurddur[85]. Gəlir: 4.029 ağça
Hərədur kəndi[86]. Gəlir: 4.303 ağça
Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri – 5.000 ağça

Yekun: 380.947 ağça.

MƏZRƏ`Ə nahiyəsi

Böyük Yenicə kəndi. Gəlir: 4.582 ağça
Virs kəndi. Kəndin başqa adı Dərbənddir. Gəlir: 10.384 ağça
Qazanlıqdərə kəndi. Gəlir: 8.491 ağça
Canqur kəndi və Əskicanqur məzrə`əsi. Gəlir: 5.520 ağça
Adıyaman kəndi. Gəlir: 7.332 ağça
Uzunxaç kəndi. Gəlir: 6.345 ağça

[84] Bu kəndin adı NSMD-də (s. 295) "Ərnic" kimi yazılmışdır.
[85] Bu kəndin başqa adının NSMD-də (s. 300) "Yurdçu" olduğu qeyd edilmişdir.
[86] Bu kəndin adı NSMD-də (s. 301) "Horadiz" şəklində yazılmışdır.

Kiçik Yenicə kəndi. Gəlir: 7.943 ağça
Salaməleyk kəndi. Gəlir: 7.736 ağça
Göyrənis kəndi. Gəlir: 2.980 ağça
Siyaqud kəndi. Gəlir: 5.787 ağça
Vanevan kəndi. Gəlir: 2.390 ağça
Qızıltəpə kəndi. Gəlir: 4.079 ağça
Qaraköynək kəndi. Gəlir: 1.959 ağça
Karçan kəndi. Gəlir: 225 ağça
Qızılca kəndi. Gəlir: 2.320 ağça
Ağcakelkid kəndi. Gəlir: 2.400 ağça
Vəlikənd. Gəlir: 1.888 ağça
Qazançı kəndi. Gəlir: 1.989 ağça

s. 16.

Döyürək kəndi. Gəlir: 4.996 ağça
Nahdam kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Yalaqlı kəndi. Gəlir: 3.813 ağça
İrəkənd. Gəlir: 1.250 ağça
İlanlı kəndi. Gəlir: 2.590 ağça
Keşişkənd. Gəlir: 1.965 ağça
Kediqarabulaq kəndi. Gəlir: 2.421 ağça
Qızılkilsə kəndi. Gəlir: 2.190 ağça
Söyüdlü kəndi. Gəlir: 5.230 ağça
Qırxbulaq kəndi. Gəlir: 7.788 ağça
Basarkeçər kəndi. Gəlir: 6.704 ağça
Ərküş kəndi tərəfdə olan digər Keşişkənd. Gəlir: 2.110 ağça
Məraq kəndi tərəfdə olan Solaq kəndi. Gəlir: 2.800 ağça
Ağcaqala kəndi tərəfdə olan Quşçu kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Həsənkənd tərəfdə olan Dəli Ağacan kəndi. Gəlir: 2.980 ağça
Xatunkənd. Gəlir: 6.151 ağça
Ağcaqala kəndi. Gəlir: 4.772 ağça
Məraq kəndi. Gəlir: 4.127 ağça
Məzrə`ə kəndi. Gəlir: 8.795 ağça
Qaraçubuq kəndi. Gəlir: 5.474 ağça
Zod kəndi. Gəlir: 7.214 ağça
Göldək kəndi. Gəlir: 4.971 ağça
Çətən kəndi. Gəlir: 5.431 ağça
Ərdanuc kəndi. Gəlir: 4.399 ağça

Göyçə və Məzrə`ə nahiyələrinin rahdarlıq bacı – 20.000 ağça.
Əyricə kəndi tərəfdə olan Şahnəzər kəndi. Gəlir: 2.191 ağça
Əyricə kəndi. Gəlir: 4.858 ağça
Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 5.200 ağça

Yekun: 219.792 ağça.

SÜRMƏLİ nahiyəsi

Sürməli kəndi. Gəlir: 15.000 ağça
Keyti kəndi. Gəlir: 7.000 ağça
Ağcaqışlaq kəndi. Əhalisi Pirili camaatındandır. Gəlir: 3.000 ağça
Barani kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Qulp kəndi yaxınlığında yerləşən Sofulu kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Qulp kəndi və onun Çəlçəqıran məhəlləsi. Gəlir: 36.880 ağça
Qulp kəndinin Qulp adlı məhəlləsi. Gəlir: 500.000 ağça
Qulp kəndinin yaxınlığında yerləşən və Əlican kimi də tanınan Xəlifənəcib kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Ternevit kəndi yaxınlığında yerləşən Haramlı kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

s. 17.

Ternevit kəndi və Qatıruçan məzrə`əsi. Gəlir: 12.000 ağça
Sərvli kimi də tanınan Ağövrat kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Əyricə məzrə`əsi. Gəlir: 2.000 ağça
Göldaş kəndi. Gəlir: 2.500 ağça
Əğdis kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Dərəkənd və Çiçəkli məzrə`əsi. Gəlir: 4.000 ağça
Kənizək kəndi. Gəlir: 6.200 ağça
Kənizək kəndi tərəfdə olan Qayalı kəndi. Gəlir: 1.000 ağça
Quruağac kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Şiştəpə kəndi. Gəlir: 1.000 ağça
Dəmirçixan kəndi. Gəlir: 1.200 ağça
Qızılqışlaq kəndi. Gəlir: 1.300 ağça
Qıran kəndi. Gəlir: 800 ağça
Əğdis kəndi yaxınlığında yerləşən Candərviş kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Qaraörən kəndi. Gəlir: 1.000 ağça
Çepni kəndi. Gəlir: 900 ağça
Tercenis kəndi və Daşlıca məzrə`əsi. Gəlir: 15.000 ağça
Əlikosa kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Güllücə kəndi. Gəlir: 2.800 ağça

Güllücə kəndi yaxınlığında yerləşən Molla Ömər kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

Abbasgöl məzrə`əsi. Gəlir: 1.500 ağça

Əbucahallı Atlıca kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

Əvəzqışlaq kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

İstəfna (?) kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 2.000 ağça

Tovuzgönlü kəndi. Kəndin başqa adı Qarahüseynlidir. Gəlir: 3.000 ağça

Qatırlı kəndi. Gəlir: 2.300 ağça

Yuxarı Qılacan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Aşağı Qılacan kəndi. Gəlir: 1.500 ağça

Mübarək kimi də tanınan Başmərcivan qışlağı. Gəlir: 3.000 ağça

Açıqmərcivan (?) kəndi. Gəlir: 1.200 ağça

Qızılbulaq qışlağı. Gəlir: 1.500 ağça

Arslanlıtəpə kəndi. Gəlir: 1.200 ağça

İncə kəndi və Ərsaq məzrə`əsi. Əhalisi Quzugüdənli camaatındandır. Gəlir: 5.000 ağça

Həsəncan kəndi. Gəlir: 3.200 ağça

Kağin kəndi və Mövcudəli məzrə`əsi. Gəlir: 4.200 ağça

Xədimqışlaq kəndi. Gəlir: 3.100 ağça

Əyrək kəndi. Gəlir: 7.200 ağça

Qamışlı kəndi yaxınlığında yerləşən Qarabulaq kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Qarabulaq kəndi yaxınlığında yerləşən Söyüdlü kəndi. Gəlir: 1.000 ağça

Qarabulaq kəndi yaxınlığında yerləşən Qaraqala kəndi. Gəlir: 1.000 ağça

Parçalıgöl kəndi. Gəlir: 1.200 ağça

Söyüdkənd. Gəlir: 4.000 ağça

Qamışlı kəndi və Haqhaq məzrə`əsi. Gəlir: 2.500 ağça

Dərəkənd yaxınlığında yerləşən Sarı Abdal kəndi. Gəlir: 800 ağça

Börk kəndi. Gəlir: 1.000 ağça

s. 18.

Böyrək kəndi. Gəlir: 1.200 ağça

Köksükövrəl yaylağı. Burada Sürməli kəndinin əhalisi yaylayır. Gəlir: 1.000 ağça

Tərli yaylağı. Sürməli kəndlərinin yaylağıdır. Gəlir: 6.000 ağça

Ağrı yaylağı. Burada Sürməli kəndlərinin rəiyyətləri yaylayır. Gəlir: 5.000 ağça

Soyuqbulaq yaylağı. Burada Sürməli kəndinin əhalisi yaylayır. Gəlir: 900 ağça

Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 9.000 ağça

Yekun: 725.680 ağça.

İĞDIR nahiyəsi

Molla Əhməd kəndi. Gəlir: 11.000 ağça
Mamuskun kimi də tanınan Ərəbkirli kəndi. Gəlir: 1.800 ağça
Əxi Məhəmməd kəndi. Əhalisi Kürdlər camaatındandır. Gəlir: 1.200 ağça.
Qaraməhəmməd kəndi. Əhalisi Ərəbkirli camaatındandır. Gəlir: 11.000 ağça.
Çarıqçılı kəndi. Gəlir: 5.500 ağça
Yaycı kəndi. Gəlir: 10.500 ağça
Qasımcan kəndi. Gəlir: 6.600 ağça
Şeyx Həsən kəndi. Gəlir: 13.000 ağça
Axtaxana kəndi. Gəlir: 17.500 ağça
Xoşxəbər kəndi. Gəlir: 8.000 ağça
Əxi Veys kəndi. Gəlir: 11.500 ağça
Xəlifli kəndi. Gəlir: 17.500 ağça
Ərhacı kəndi. Gəlir: 2.530 ağça
Çıraqlı kəndi və Qaraqoyunlu qışlağı. Gəlir: 9.500 ağça
Məğrəbabad kəndi. Gəlir: 11.000 ağça
İbrahimabad kəndi. Gəlir: 19.000 ağça
İğdır kəndi. Gəlir: 13.500 ağça
Ağcalı adı ilə tanınan Novruzlu kəndi. Gəlir: 13.000 ağça
Qızılzakir kəndi. Gəlir: 16.000 ağça
Büllür kəndi. Gəlir: 47.200 ağça
Qazançı kəndi. Gəlir: 14.000 ağça
Ağaverd kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Sarı Çoban kəndi. Gəlir: 15.500 ağça
Panik kəndi. Gəlir: 17.000 ağça
Elin kəndi. Gəlir: 20.500 ağça
Ovçu kəndi. Gəlir: 22.300 ağça
Novruzlu kəndi yaxınlığında yerləşən Cəfər qışlağı. Gəlir: 2.000 ağça
Tecirli kəndinin yaxınlığında yerləşən Zəngənə kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Tecirli kəndi və onun Ağcaqışlaq məhəlləsi. Gəlir: 7.500 ağça
Əmarat kəndi. Gəlir: 11.000 ağça
Dəyirli qışlağı. Gəlir: 10.500 ağça
Qaracarlı kəndi. Gəlir: 15.000 ağça
Durmuş qışlağı. Əhalisi Şahablı camaatındandır: Gəlir: 17.000 ağça

(Dərkənar):

İrəvan sancağının İğdır nahiyəsində sultan xasslarına aid on doqquz min ağça gəlir verən İbrahimabad kəndinin əhalisi sünnü məzhəbindən olduğu üçün, qanuna hörmət bəsləyən, ehtiram qazanmış sərkərdə, dünyanın nizamı, İrəvan mühafizi və sərəskəri, vəzir İbrahim paşa – Allah-taala onun böyüklüyünü daimi etsin! – bu kənddə və İrəvan qalası içində, Topxana məhəlləsi tərəfdə iki mübarək came inşa etdirib, onlara Mahmud (sultan I Mahmud /1730-1756/ nəzərdə tutulur – Z.B., H.M.) adını vermişdir. İrəvan əyalətinin əhalisi, üləma və xeyirxah adamlarının istəyi ilə bu mübarək camelərin xidmətçilərinin maaş və digər xərclərini qarşılamaq üçün İbrahimabad kəndinin vəqf olunmasına dair adı çəkilən vəzir və İrəvan qazisi, mövlana Əhməd Bəhaəddinin – onun fəziləti artıq olsun! – müraciətləri barəsində sultan həzrətlərinə məlumat verilmiş və onun icazəsi ilə bağlı verdiyi yüksək əmrə əsasən icmal və müfəssəl dəftərlər gətirdilmiş, orada sultanın şərəfinə inşa etdirilmiş iki mübarək camenin xidmətçilərinin maaş və digər xərclərini qarşılamaq məqsədi ilə on doqquz min ağça gəliri olan İbrahimabad kəndi sultan xassları siyahısından çıxardılmış və vəqfə çevrilməsi barəsində dəftərlərdə müvafiq qeydlər edilmişdi.

18 şaban 1145-ci (3 fevral 1733-cü) il.
Aciz Əhməd, vəzirin katibi.

s.19.

Davudlu kəndi. Gəlir: 4.300 ağça
Xəndanqulu qışlağı kimi məşhur olan və Ağotluğ kimi də tanınan Yuxarı Kürəkli kəndi. Gəlir: 1.500 ağça
Aşağı Kürəkli kəndi. Kəndin başqa adı Hacı Əmin qışlağıdır. Gəlir: 1.200 ağça
Əminəli qışlağı kimi də tanınan Kürəkli kəndi. Kəndin başqa adı Baxış qışlağıdır. Gəlir: 1.500 ağça
Ağotluğ kimi də tanınan Mustafabəy qışlağı. Gəlir: 1.300 ağça
Ağotluğ kimi də tanınan Qaraçılar qışlağı. Gəlir: 1.500 ağça
Çadırçılar qışlağı. Gəlir: 1.400 ağça
Çidəmli kəndi. Gəlir: 1.200 ağça
Daşlı kəndi. Əhalisi Reyhanlı camaatındandır. Gəlir: 1.200 ağça
Həsənbəy qışlağı. Gəlir: 1.500 ağça
Şamdangələn kəndi. Gəlir: 1.300 ağça
Şirəçi kəndi. Gəlir: 1.400 ağça

Alahacılı kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Nəzərəli qışlağı kimi də tanınan Kürəkli məzrə`əsi. Gəlir: 1.400 ağça
Künbəd kəndi. Gəlir: 1.200 ağça
Qarahasar kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Qızılqala kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Tuç kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Kürkü kəndi. Kəndin başqa adı Ruddur. Gəlir: 4.600 ağça
Əlibeli kəndi. Gəlir: 6.700 ağça
Yuxarı Toxanşalı kəndi. Gəlir: 10.000 ağça
Qarahacılı kəndi və Comərd məhəlləsi. Gəlir: 4.000 ağça
Öküzlü kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Əlixan Hacılı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Dəmirliqışlaq kəndi. Gəlir: 3.522 ağça
Rəsullu kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
İbrahim Hacılı kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
Rəşidəli qışlağı. Gəlir: 3.000 ağça
Cudulu qışlağı. Gəlir: 4.000 ağça
Qarahacılı kəndi yaxınlığında yerləşən Aşağı Davudlu kəndi. Gəlir: 5.930 ağça
Çidəmli kəndi yaxınlığında yerləşən Aşağı Toxanşalı kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Canəhməd qışlağı. Əhalisi Qarahacılı camaatındandır. Gəlir: 3.200 ağça
Rasidli kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Atlıcalı kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Xəzinənin ümumi və xüsusi gəliri: 9.000 ağça
İsmayıllı kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 2.000 ağça
Arxşah kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 1.000 ağça
Çarıqçı kəndi. Gəlir: 1.000 ağça
Aşıq Həsən kəndi. Gəlir: 1.500 ağça
Qasımcan kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 1.000 ağça
Qaragöl Arslan kəndi. Gəlir: 1.500 ağça
Yeni məskunlaşmış Qulukənd. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 2.000 ağça
Boncuqtəpə kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 1.000 ağça
Yelgirməz kəndi və Göynərli məzrə`əsi. Adları dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 1.000 ağça

s. 20.

Çiçəkli və Sarı Abdal kəndləri. Adları dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 1.000 ağça

Yekun: 351.982 ağça

ARALIQ nahiyəsi

Sultan Əli və Murad qışlaqları. Gəlir: 3.000 ağça
Qulaməli qışlağı. Gəlir: 2.000 ağça
Musa qışlağı. Gəlir: 1.800 ağça
Mustafa qışlağı. Gəlir: 2.000 ağça
Atlı qışlağı. Əhalisi Reyhanlı camaatındandır. Gəlir: 2.200 ağça
Əmincə kəndi. Gəlir: 3.580 ağça
Qoturlu kəndi. Əhalisi Şeyikli camaatındandır. Gəlir: 4.300 ağça
Dərzili kəndi. Gəlir: 1.200 ağça
Qalacıq kəndi. Gəlir: 1.500 ağça
Kiçikli kəndi və Budaq məhəlləsi. Gəlir: 5.600 ağça
Xudaabad kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Qaravəli kəndi. Əhalisi Şeyikli camaatındandır. Gəlir: 2.700 ağça
Abbasabad kəndi. Gəlir: 3.600 ağça
Biləkli kimi də tanınan Aragahçala kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Şirincanlı kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Aras çayının yaxınlığında yerləşən Yenicə kəndi. Gəlir: 600 ağça
Biləkli kəndinin yaxınlığında yerləşən Bağırlı kəndi. Əhalisi Şeyikli əşirətindəndir. Gəlir: 6.800 ağça.
Alahacılı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Qovunlu kəndi. Əhalisi Quzugüdənli Qarasu camaatındandır. Gəlir: 3.700 ağça
Səhərmanlı kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Qışlalı kəndi. Gəlir: 1.800 ağça
Şamdangələn qışlağı. Gəlir: 2.000 ağça
Oruc kəndi. Əhalisi Quzugüdənli camaatındandır. Gəlir: 1.600 ağça
Altıqışlaq kimi də tanınan Quzugüdənli kəndi. Əhalisi Mürsəlli camaatındandır. Gəlir: 2.100 ağça.
Əliqəmərli kəndi, Həsən məhəlləsi və Atlıxan qışlağı. Gəlir: 2.500 ağça
Aras çayının yaxınlığında yerləşən Nehirgəltəpə kəndi. Əhalisi Daşanlı camaatındandır. Gəlir: 4.500 ağça
Adətli kəndi. Gəlir: 4.300 ağça

Axırlı kəndi, Əliqızıl və Saatlı məzrə`ələri, Saatlı və Aşağı Axarlı kəndləri. Gəlir: 30.000 ağça

Qaraqoyunlu kəndi. Gəlir: 30.500 ağça

Səncərli kəndi. Gəlir: 9.300 ağça

Cəlayirli kəndi. Gəlir: 11.000 ağça

Səfər qışlağı. Əhalisi Şamdangələnli Quzuçu arxı camaatındandır. Gəlir: 4.500 ağça

Dürrənli kəndi. Gəlir: 1.400 ağça

s. 21.

Gedas kəndi. Gəlir: 1.600 ağça

Qalacıq kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

Ağrı dağı tərəfdə olan Güllütop və Qırxdaş yaylaqları. Gəlir: 12.000 ağça.

Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 5.000 ağça

Yekun: 189.680 ağça.

ŞƏRUR nahiyəsi

Quşçu kəndi. Gəlir: 13.500 ağça

Düdənki kəndi. Gəlir: 17.400 ağça

Zaviyyə kəndi. Gəlir: 32.000 ağça

İshaqlı Yüzbaşı qışlağı[87]. Gəlir: 9.000 ağça

Övratlı kəndi. Kəndin başqa adı İshaqlıdır. Gəlir: 11.000 ağça

Qazançılı kəndi. Gəlir: 15.700 ağça

Mirzə Əli İshaqlı qışlağı. Gəlir: 10.700 ağça

Yuxarı Şəhriyar kəndi və Sərdərabad məzrə`əsi. Gəlir: 22.600 ağça

Yuxarı Noraşen kəndi. Gəlir: 24.000 ağça

Xəlifəkənd kimi tanınan Oğlanşahlı kəndi. Gəlir: 13.000 ağça

Maxta kəndi. Gəlir: 8.000 ağça

Aşağı Kürdkənd. Gəlir: 25.000 ağça

Yuxarı Kürdkənd. Gəlir: 13.000 ağça

Yuxarı Comaqtır kəndi. Gəlir: 16.600 ağça

Aşağı Comaqtır kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Maqsudlu kəndi. Gəlir: 9.000 ağça

Əxi Əhməd kəndi[88]. Gəlir: 12.230 ağça

---

[87] "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 435) bu qışlağın adı "Yüzbaşı qışlağı" kimi yazılmışdır.

Yuxarı Əlişar kəndi. Kəndin başqa adı Maxtaladır. Gəlir: 16.000 ağça
Muğancıqi-Senili (?) kəndi[89]. Gəlir: 27.476 ağça
Nəcəf qışlağı. Əhalisi Bayat əşirətindəndir. Gəlir: 5.700 ağça
Keştaz kəndi. Gəlir: 13.000 ağça
Ərbatan kəndi. Gəlir: 7.200 ağça
Dərvişlər kəndi. Gəlir: 3.800 ağça
Yuxarı Qarxın kəndi. Kəndin başqa adı Qumxanalıdır. Gəlir: 9.450 ağça
Qaibqulu Qarxın qışlağı[90]. Gəlir: 6.800 ağça
Qaxıcan Qarxın qışlağı. Gəlir: 3.700 ağça
Möhsünabad kəndi. Kəndin başqa adı Zülfüqar Qarxındır[91]. Gəlir: 6.620 ağça
Babakı Qarxın kəndi[92]. Gəlir: 5.000 ağça
Gültəpə Qarxın kəndi[93]. Gəlir: 5.300 ağça
Bezirlik kəndi. Kəndin başqa adı Verməzyardır. Gəlir: 14.900 ağça
Ərəbyengicə kəndi. Gəlir: 5.600 ağça
Abbas qışlağı. Qışlağın başqa adı Vayxırdır. Gəlir: 13.500 ağça
Yuxarı Parçı kəndi. Gəlir: 4.800 ağça

s. 22.

Hacı İslam kəndi. Əhalisi Dünbüli əşirətindəndir. Gəlir: 1.644 ağça [94]
Böykənd. Əhalisi Dünbüli əşirətindəndir. Gəlir: 1.890 ağça[1].
Öküzbatır kəndi[2]. Gəlir: 1.200 ağça
Gikican (?) kəndi[3]. Gəlir: 1.348 ağça
Gərbilən kəndi[4]. Gəlir: 2.654 ağça
Qarabulaq kəndi[5]. Gəlir: 2.000 ağça
Hedel kəndi.[6] Gəlir: 1.200 ağça
Qara Xorzatlı[7]. Gəlir: 1.300 ağça
Cəbrayıllı kəndi[8]. Gəlir: 1.200 ağça
Daşqışlaq kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

---

[88] "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 436) bu kəndin adı "Ağəhməd" kimi yazılmışdır.
[89] "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 438) bu kəndin adı "Muğanlı" kimi yazılmışdır.
[90] Bu qışlaqların adları "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 416-417) "Qarxın" sözü yazılmadan qeyd olunmuşdur.
[91] "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 417) bu kəndin başqa adında "Qarxın" sözü yazılmamışdır.
[92] Bu kənd "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 417) qışlaq kimi göstərilmişdir. Bundan əlavə "Qarxın" sözü müfəssəl dəftərdə yazılmamışdır.
[93] Qarxın sözü əlavə edilibdir.
[94] 1-8 Bu kəndlərin adları İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftərində yoxdur.

Sədərək kəndinə tabe olan Qorlavəng (?) kəndinin kənarında olan dəmir mədəni. Gəlir: 3.000 ağça

Varissiz ölənlərin mirasının satışından əldə edilən gəlir: 2.000 ağça

Yekun: 68.200

Cəmi: 7.302.848 ağça[95]

İRƏVAN MİRMİRANIN İRƏVAN LİVASINDA OLAN XASSLARI.

İrəvan şəhəri. Gəlir: 112.225 ağça

QIRXBULAQ nahiyəsi

Uluxanlı kəndi. Gəlir: 58.000 ağça
Terekevit kəndi. Gəlir: 60.000 ağça
Aramus kəndi. Gəlir: 7.000 ağça

s. 23.

Yenicə kəndi. Gəlir: 17.000 ağça
Şirabad kəndi. Gəlir: 62.580 ağça
Kəmalə kəndi. Gəlir: 22.000 ağça
Balaşlı Nəcli kəndi. Gəlir: 16.000 ağça
Sərtabad kəndi. Gəlir: 8.000 ağça

Yekun: 250.580 ağça.

KARBİ və KANİ nahiyələri

Bəycivazlı kəndi. Gəlir: 13.000 ağça
Yuva kəndi. Gəlir: 12.000 ağça
Aştarak kəndi. Gəlir: 32.000 ağça

Yekun: 28.200 ağça.[96]

KARNİ və KARBİ nahiyələri

Ərdəşir kəndi. Gəlir: 14.000 ağça
Zöhrablı kəndi. Gəlir: 6.000 ağça

[95] Bizim hesablamalara görə, gəlirin cəmi 7.300.848 ağça idi.
[96] Bizim hesablamalara görə, 57.000 ağça olmalıdır.

Qurbanqulu kəndi. Kəndin başqa adı Torpaqtaladır. Gəlir: 11.000 ağça
Ələyəz qışlağı. Gəlir: 10.000 ağça

Yekun: 41.000 ağça

QIRXBULAQ nahiyəsi

Ağbulaq kəndinin yaxınlığında yerləşən Qulucan kəndi. Gəlir: 6.500 ağça

Qulucan kəndinin yaxınlığında yerləşən Qarabayram kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Qulucan kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaraxədim kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

s.24.

Xəlifəli kəndi. Əhalisi Nəcli camaatındandır. Gəlir: 6.000 ağça
Göyçəbinək kəndi. Əhalisi Nəcli camaatındandır. Gəlir: 8.000 ağça

Yekun: 26.500 ağça.

Sultan xasslarına, vəqflərə və sərbəst zeamətlərə aid olmayan badi-hava vergisinin yarısından, törədilmiş cinayət üçün cərimədən, qanbaha vergisindən İrəvan əyaləti üzrə əldə edilən gəlir: 100.000 ağça.

İrəvan əyalətinin qışlaqları. Gəlir: 100.000 ağça.

Qala mühafizələri və yeniceri ocaqları mənsublarının timarlarının gəlir vergisindən əldə edilən gəlir: 20.000 ağça

NAXÇIVAN livası

Xaçaparaq kəndi. Gəlir: 19.980 ağça
Cəmi: 727.285 ağça.

ZEAMƏT VƏ TİMARLAR

QIRXBULAQ nahiyəsi

s. 25.

İbrahim Əhməd oğlunun adına olan zeamət.
Xaçaparaq kəndinin yaxınlığında yerləşən Arebat kəndi. Gəlir: 20.000 ağça.
İsmayıl Abdulla oğlunun adına olan timar.

Aran kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Mustafa Həsən oğlunun adına olan timar.
Zaq kəndinin yaxınlığında yerləşən Tərkivan kəndi. Gəlir: 3.200 ağça.
Bəkir İbrahim oğlunun adına olan timar.
Şahab kəndi və Yardəsti məzrə`əsi. Gəlir: 4.500 ağça

s. 26.

Həsənin adına olan timar.
Ağazor kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
Məhəmməd Mahmud oğlunun adına olan timar.
Qaraca Örən kəndi. Kənddə heç kim yaşamır. Gəlir: 3.000 ağça
Həsənin adına olan timar.
Kürəcik kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Dərviş İsmayıl oğlunun adına olan timar.
Tezxarab kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 27.

Həsən Hüseyn oğlunun adına olan timar.
Kəngi kəndi. Gəlir: 4.200 ağça
Qaraqaş kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 7.200 ağça.

Xəlilin adına olan timar.
Böyrüdəlik kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Əlhac Bəkirin adına olan timar.
Ərzqan kəndinin yaxınlığında yerləşən Haks kəndi. Gəlir: 8.000 ağça
Kərəcxana məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 11.000 ağça.

Məhəmməd Abdulla oğlunun adına olan timar.
Ərzqan kəndinin yaxınlığında yerləşən Dəlilər kəndi. Gəlir: 3.500 ağça.
Əlinin adına olan timar.
Kütüran kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Xəlilin adına olan timar.
Dəlilər kəndinin yaxınlığında yerləşən Horet kəndi. Kəndin başqa adı Kərəburundur. Gəlir: 3.000 ağça
Hacı Bəkir Həmzə oğlunun adına olan timar.

Keşişkənd. Gəlir: 5.000 ağça
Bekin kəndi və Alçakilsə məzrə`əsi. Gəlir: 14.000 ağça

Yekun: 19.000 ağça.

Mustafanın adına olan timar.
Keşişkənd yaxınlığında yerləşən Qalacıq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 29

Əbdülqədirin adına olan timar.
Qalacıq kəndinin yaxınlığında yerləşən Dikli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əhmədin adına olan timar.
Gümüş kəndinin yaxınlığında yerləşən Alabars kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Hüseynin adına olan timar.
İlanlı kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaraviran kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
Hüseyn Abdulla oğlunun adına olan timar.
Gereşan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 30.

Xəlil Cəlil oğlunun adına olan timar.
Təkavert kəndinin yaxınlığında yerləşən İlanlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Mehmedin adına olan timar.
Ozan kəndi. Gəlir: 4.700 ağça
Qasımın adına olan timar.
Ozan kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaraabdal kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Tatar Ömərin adına olan timar.
Alabars kəndinin yaxınlığında yerləşən Gümüş kəndi. Kəndin başqa adı Dəməşqdir. Gəlir: 7.000 ağça

s. 31.

Mehmedin adına olan timar.
Tortuz kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Əbdi Məhməd oğlunun adına olan timar.
Tortuz kəndinin yaxınlığında yerləşən Hezaryar kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Müsəlmanların yaşadığı Çatqıran kəndi tərəfdə yerləşən Qutqut kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Yekun: 7.000 ağça.

Məhəmmədin adına olan timar.
Qaraabdal kəndinin yaxınlığında yerləşən Ərgül kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
İbrahimin adına olan timar.
Araxos kəndi. Kəndin başqa adı Başgöydür. Gəlir: 5.000 ağça

s. 32.

Həsən İbrahim oğlunun adına olan timar.
Güllücə kəndinin yaxınlığında yerləşən İynəduz kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Feyzulla Əli oğlunun adına olan timar.
İynəduz kəndinin yaxınlığında yerləşən Güllücə kəndi. Gəlir: 3.420 ağça
Mustafa Əli oğlunun adına olan timar.
Kamal kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

s. 33.

Həsən Cəmşid oğlunun adına olan timar.
Çatqıran kəndinin yaxınlığında yerləşən Tutiya kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
İbrahim Əli oğlunun adına olan timar.
Ballıca kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əli Abdulla oğlunun adına olan timar.
Kamal kəndinin yaxınlığında yerləşən Yayçı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Hacı Hüseynin adına olan timar.
Kürəcik kəndinin yaxınlığında yerləşən Tecirdink kəndi. Gəlir: 4.500 ağça

s. 34.

Məhəmmədin adına olan timar.
Zar kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaraqala kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
İbrahimin adına olan timar.
Ortaviran kəndi və Ağörən məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça
Damcılı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 6.600 ağça

Əlinin adına olan timar.
Ortaviran kəndinin yaxınlığında yerləşən Kiçik Ağviran kəndi və Sərxo məzrə`əsi. Gəlir: 3.500 ağça
Məhməd Osman oğlunun adına olan timar.

Sınıqxaç kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 35.

Süleyman Əli oğlunun adına olan timar.
Kəmris kəndinin yaxınlığında yerləşən Zar kəndi. Gəlir: 4.100 ağça
Mustafa Hüseyn oğlunun adına olan timar.
Zar kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaracalar kəndi. Kəndin başqa adı Aşağı Qaraqaladır. Gəlir: 3.000 ağça
Əbdüqafur Əli oğlunun adına olan timar.
Göykilsə kəndi və Masis məzrə`əsi. Gəlir: 6.500 ağça
Məhəmməd İbrahim oğlunun adına olan timar.
Göykilsə kəndinin yaxınlığında yerləşən Çobangərəkməz kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 36.

Ömər Əli oğlunun adına olan timar.
Çobangərəkməz kəndinin yaxınlığında yerləşən Gərəkbulaq kəndi tərəfdə olan Manseres kəndi. Gəlir: 4.100 ağça
Ömər Hüseyn oğlunun adına olan timar.
Qızqalası kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Hacı Hüseynin adına olan timar.
Tercan kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Əhməd Əli oğlunun adına olan timar.
Qədim Ördəkli kəndi. Kəndin başqa adı Qaraçılardır. Gəlir: 4.500 ağça

s. 37.

Mustafanın adına olan timar.
Qamışlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Qamışlı kəndinin yaxınlığında yerləşən Mehmandarlı kəndi. Gəlir: 1.000 ağça

Yekun: 4.000 ağça.

Ömər Əli oğlunun adına olan timar.
Uluxanlı kəndinin yaxınlığında yerləşən Seyfəli kəndi. Kəndin başqa adı Rüstəmlidir. Gəlir: 3.000 ağça

Bəkirin adına olan timar.
Xəlifəli kəndinin yaxınlığında yerləşən, Ozan kəndi kimi də tanınan Bağçacıq kəndi. Kəndin başqa adı Babacandır. Gəlir: 3.000 ağça
Mustafanın adına olan timar.
Şahab kəndinin yaxınlığında yerləşən Hellar kəndi. Gəlir: 3.200 ağça

s. 38.

Əli Əbdürrəhman oğlunun adına olan timar.
Zəngi çayının kənarında yerləşən Qızılqala kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Qızılqala kəndi tərəfdə olan Abdulla məzrə`əsi. Gəlir: 1.000 ağça
Yekun: 7.000 ağça.

Əlinin adına olan timar.
Müsəlmanların yaşadığı Çatqıran kəndi. Gəlir: 4.500 ağça.
Hüseynin adına olan timar.
Muradabad kəndi. Kəndin başqa adı Verməzyardır. Gəlir: 10.000 ağça
Məhəmmədin adına olan timar.
Hacıbayram kəndi. Kəndin başqa adı Qaraqışlaqdır. Gəlir: 7.200 ağça

s. 39.

Əli Abdulla oğlunun adına olan timar.
Çarbağ kəndi. Kəndin başqa adı Xürrəmabaddır. Gəlir: 5.000 ağça
İbrahimin adına olan timar.
Yeni Ördəkli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Seyfi Abdulla oğlunun adına olan timar.
Ərkük kəndinin yaxınlığında yerləşən Ayıqışlaq kəndi. Kəndin başqa adı Tekzordur. Gəlir: 4.200 ağça
Əli Hacı Mustafa oğlunun adına olan timar.
Ağcaqışlaq kimi də tanınan Çerçerakin kəndi. Gəlir: 9.000 ağça

s. 40.

Məhəmmədin adına olan timar.
Mənqus kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Məhəmməd Mustafa oğlunun adına olan timar.
Oxçaberdi kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Əli Qasım oğlunun adına olan timar.

Çələbibulaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Mustafanın adına olan timar.

Hörüslü Dvin və Molla Hacı kəndləri. Gəlir: 3.500 ağça

Qaraviran kəndi tərəfdə olan Dvin kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 6.500 ağça.

s. 41.

Əli Həmzə oğlunun adına olan timar.

Qaraviran kəndi tərəfdə olan Novruzkənd. Kəndin başqa adı Yeddibulaqdır. Gəlir: 3.000 ağça

Məhəmməd Ömər oğlunun adına olan timar.

Xersor kəndinin yaxınlığında yerləşən Sarıcalar kəndi. Kəndin başqa adı Cahanşadillidir. Gəlir: 3.000 ağça

Durmuşun adına olan timar.

Dəlikli kəndinin yaxınlığında yerləşən, başqa adı Quyubulaq olan Keçili kəndi və Qaracalar məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça

Süleyman Abdulla oğlunun adına olan timar.

Yeni Ağbulaq kəndi. Kəndin adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 3.000 ağça

s. 42.

Osman Əhməd oğlunun adına olan timar.

Canəhməd Sabitli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

İsmayıl Mustafa oğlunun adına olan timar.

Qarnıyarıq kəndi və Yolkeçən kimi də tanınan Yarxarab kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Mustafa Həsən oğlunun adına olan timar.

Qədim Ağbulaq kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

Həsənin adına olan timar.

Sərnişin kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 43.

Əhməd Abdulla oğlunun adına olan timar.

Yeni Dəhgədə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Mahmudun adına olan timar.

Qədim Dəhgədə kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Əli Osman oğlunun adına olan timar.

Dəlikdaş kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Hüseynin adına olan timar.
Örənotbağı kimi də tanınan Tezərvan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 44.

İsmayıl Həsən oğlunun adına olan timar.
Qutluqan kəndi. Kəndin başqa adı Qutlucadır. Gəlir: 3.500 ağça
Mustafa Yusif oğlunun adına olan timar.
Söyüdlü kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əbdürrəhmanın adına olan timar.
Qaynarca kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Pirxarab kəndinin yaxınlığında yerləşən Öküzbulaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Yekun: 6.000 ağça

Mustafanın adına olan timar.
Həsənviran kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 45.

KARBİ nahiyəsi

Mustafa İbrahim oğlunun adına olan zeamət.
Ərəs kəndinin yaxınlığında yerləşən, Kələkarxı kimi də tanınan Ərəbkirli kəndi. Gəlir: 21.000 ağça
Məhməd Əbubəkir oğlunun adına olan zeamət.
Yuxarı Talin kəndi. Gəlir: 12.000 ağça
Yekun: 20.000 ağça

Əli İbrahim oğlunun adına olan zeamət.
Korlu kəndi və Bədirxanlıbulaq məzrə`əsi. Gəlir: 7.500 ağça
Körpəli kəndi. Əhalisi Mesinli əşirətindəndir. Gəlir: 4.000 ağça
Nəzərli qışlağı. Əhalisi Quzugüdənli əşirətindəndir. Gəlir: 2.300 ağça
Molla Dursun kəndi. Gəlir: 3.600 ağça
Eşnək kəndi. Gəlir: 7.500 ağça
Quzuçular kəndinin yaxınlığında yerləşən İynəli kəndi. Əhalisi Quzugüdənli əşirətindəndir. Gəlir: 4.700 ağça

Yekun: 29.000 ağça

s. 46.

Abdulla Əhməd oğlunun adına olan zeamət.
Parbi kəndi. Gəlir: 16.000 ağça
Təkə kəndi. Gəlir: 7.500 ağça
4.000 ağça
Şahvəli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 23.000 ağça

Mustafa Məhməd oğlunun adına olan zeamət.
Uşakan kəndi. Gəlir: 20.000 ağça
İbrahim Əli oğlunun adına olan zeamət.
Şəhriyar kəndi. Gəlir: 25.000 ağça

(Dərkənar):

Özünə layiq və etibarlı şəxslərə nümunə olan İbrahim Əli oğlu - onun qüdrəti artıq olsun! – xoşbəxtlik gətirən dərgahıma xahiş məktubu göndərib bildirir ki, İrəvan sancağının Karbi nahiyəsində iyirmi beş min ağça gəliri olan Şəhriyar adlı bir kənd bir qılıclıq zeamət qəbul edilərək, bərata əsasən katib tərəfindən onun (İbrahim Əli oğlunun) adına icmal dəftərdə qeyd olunmuşdur. İrəvan qalasının fəthindən bu günə qədər adı çəkilən İbrahim Əli oğlu tərəfindən xeyli zəhmət çəkilməsinə və zeamətin işlərinə müdaxilə edilməməsi şərtinə baxmayaraq, İrəvanın keçmiş mühafizi vəzir Mustafa paşanın himayəsi ilə adı çəkilən kəndin gəliri Əhməd adlı başqa bir şəxsə verilmişdir. Ancaq kəndin iyirmi beş min ağçalıq gəliri zeamət kimi mərhum Rəcəb paşanın himayəsi ilə İbrahim Əli oğlunun adına icmal dəftərdə qeyd edilmiş və yenidən onun adına təzə bərat yazılmışdır. Adı çəkilən vəzir Mustafa paşanın katibliyini edən Əhmədə verilmiş iyirmi beş min ağçalıq zeamət əvvəlki icmal dəftərindən qılıclıqdan çıxarılaraq, tərəqqi kimi əlavə olunmasına dair verilmiş yüksək əmrə əsasən İrəvan mühafizi, qanuna hörmət bəsləyən İbrahim paşa – Allah-taala onun qüdrətini daimi etsin! - tərəfindən icmal dəftər gətirdilib, iyirmi beş min ağça gəliri Əhmədin adına tərəqqi, iyirmi beş min ağça gəliri isə bir qılıc zeamət kimi İbrahim Əli oğlunun adına keçirilməsi ilə bağlı düzəlişlər edildi.

Yazdı aciz Əhməd, vəzirin katibi.
12 şəvval 1144-cü (8 aprel 1732-ci) il.

Tərəqqi.

Əhmədin adına olan zeamət.
Şəhriyar kəndi. Gəlir: 25.000 ağça
Abdullanın adına olan zeamət.
Maçdərə kəndi. Gəlir: 12.500 ağça
Dükan kəndi. Gəlir: 7.900 ağça

Yekun: 20.400 ağça

s. 47.

Ömər Abdulla oğlunun adına olan zeamət.
Tos kəndi və Qaraağıl məzrə`əsi. Gəlir: 25.000 ağça
21.000 ağça
Hacı Osmanın adına olan zeamət.
Yuxarı və Aşağı Tərnəqut kəndi. Gəlir: 9.500 ağça
Tərnəqut kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaraməscid məzrə`əsi. Gəlir: 2.000 ağça
Tərnəqut kəndinin yaxınlığında yerləşən Buğdayi qışlağı. Gəlir: 500 ağça
Oğrunca məzrə`əsi. Gəlir: 2.000 ağça
Sonbulaq məzrə`əsi. Gəlir: 2.000 ağça
Tərnəqut kəndinin Budaqbəy qışlağı. Gəlir: 800 ağça
Nəzərocaq qışlağı. Gəlir: 500 ağça
Kiçikbulaq qışlağı. Gəlir: 700 ağça
Kəloğlan qışlağı. Gəlir: 800 ağça
Sər camaatının qışlağı. Gəlir: 400 ağça

Yekun: 20.000 ağça.

Səid Abdulla oğlunun adına olan timar.
Xaçquş kəndi və Qaraçalı məzrə`əsi. Gəlir: 10.000 ağça

s. 48.

Məhməd İbrahim oğlunun adına timar.
Karbi kəndinin yaxınlığında yerləşən Xanəvəng kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Qoturbulaq kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

Yekun: 4.000 ağça

Musa Həsən oğlunun adına timar.
Mukni kəndi. Gəlir: 18.000 ağça

Abarana tabe olan Hamamlı kəndinin yaxınlığında yerləşən Kürdəli kəndi. Gəlir: 1.000 ağça

Yekun: 19.000 ağça

Məhmədin adına olan timar.

Karbi kəndinin yaxınlığında yerləşən Kiçikkənd. Kəndin başqa adı Uşdur. Gəlir: 4.000 ağça

Yusif Abdulla oğlunun adına olan timar.

Təkə kəndi. Gəlir: 7.500 ağça
3.500 ağça

s. 49.

Osmanın adına olan timar.

Persi kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Zəngisəng kəndi. Gəlir: 2.200 ağça

Yekun: 6.200 ağça

Feyzulla Bəkir oğlunun adına olan timar.

Pirəgan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
İnəkli məzrə`əsi. Gəlir: 6.000 ağça
Ziyarəti kəndi. Gəlir: 9.000 ağça

Yekun: 18.000 ağça

Osmanın adına olan timar.

Ağdəmir kəndi. Gəlir: 4.500 ağça

Məhməd Abdulla oğlunun adına olan timar.

Qızıldəmir kəndi. Gəlir: 6.000 ağça

s. 50.

Hacı Mustafanın adına olan timar.

Qızıləyrək kəndi. Gəlir: 7.000 ağça

Qızıləyrək kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaraqışlaq kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

Dərəçiçəyə tabe olan Canibəy kəndi. Gəlir: 10.300 ağça
5.100 ağça

Yekun: 15.600 ağça

Mustafanın adına olan timar.
Uşi kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
Məhmədin adına olan timar.
Kötəkli kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Əhmədin adına olan timar.
Ərqov kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Abarana tabe olan Qızılburun kəndinin yaxınlığında yerləşən Qarakilsə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 7.500 ağça

s. 51.

Mustafa Məhməd oğlunun adına olan timar.
Xaçvəng kəndi. Gəlir: 3.200 ağça
Asayişarxı kəndi. Əhalisi Kürdvəli əşirətindəndir. Gəlir: 3.500 ağça

Yekun: 6.700 ağça

Məhməd Mustafa oğlunun adına olan timar.
Xoçgiri kəndi. Kəndin başqa adı Qoyludur. Gəlir: 3.000 ağça
Əhmədin adına olan timar.
Avan kəndi. Əhalisi Qaraçalar əşirətindəndir. Gəlir: 4.500 ağça
Mustafanın adına olan timar.
Cəqasgird kəndi. Əhalisi Qaraçalar əşirətindəndir. Gəlir: 3.500 ağça

s. 52.

Hüseynin adına olan timar.
Maqda kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
İsmayıl Mustafa oğlunun adına olan timar.
Baxçacıq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Həsən Ömər oğlunun adına olan timar.
Yaşıl kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Mahmudun adına olan timar.
Başsız kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
Başsız kəndinin yaxınlığında olan Xekdemin kəndi. Kəndin başqa adı Bədirxandır. Gəlir: 5.000 ağça

Yekun: 10.000 ağça

s. 53

Əli Vəli oğlunun adına olan timar.
Əyərək kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Məhmədin adına olan timar.
Yeni Talış kimi də tanınan Eviş kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Musanın adına olan timar.
Qədim Talış kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
İbrahimin adına olan timar.
Şamran kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 54.

Cəlilin adına olan timar.
Yaşıl kəndinin yaxınlığında yerləşən Ağcaqala kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Ömər Veyis oğlunun adına olan timar.
Uçan kəndi. Gəlir: 10.000 ağça
Abdulla Mustafa oğlunun adına olan timar.
Dəlikəsik kəndi. Kəndin başqa adı Qarxındır. Gəlir: 5.200 ağça
Yusif Abdulla oğlunun adına olan timar.
Fəqirli kəndi. Gəlir: 6.000 ağça

s. 55.
Yaqubun adına olan timar.
Xəlifəli kəndi və Kəhriz məzrə`əsi. Əhalisi Türkmanlı camaatındandır. Gəlir: 10.000 ağça
Mustafanın adına olan timar.
Şahargı kəndi. Gəlir: 10.000 ağça
Yusifin adına olan timar.
Ağçaarx kəndi. Əhalisi Sinli əşirətindəndir. Gəlir: 6.000 ağça
Hümmət İsa oğlunun adına olan timar.
Armudlu kəndi və İrəmli kimi də tanınan Gül məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 56.

Hacı Mustafanın adına olan timar.
Güdülabad kəndi. Əhalisi Quzugüdənli camaatındandır. Gəlir: 3.500 ağça
Mustafa Osman oğlunun adına olan timar.

Xenzavir kəndi. Əhalisi Kürdvəli aşirətindəndir. Gəlir: 5.000 ağça
Əlinin adına olan timar.
Hacıqara kəndi. Gəlir: 4.500 ağça
Məhmədin adına olan timar.
Firəng kəndi. Gəlir: 15.000 ağça

s. 57.

Məhmədin adına olan timar.
Bala kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əli İbrahim oğlunun adına olan timar.
Ağcaqala kəndi. Kəndin başqa adı Uruşdur. Gəlir: 3.000 ağça
Hüseyn Ömər oğlunun adına olan timar.
Qozanlı kimi də tanınan Kürəkənli kəndi. Əhalisi Yuva aşirətindəndir. Gəlir: 13.000 ağça
Süleymanın adına olan timar.
Körnə kəndi. Kəndin başqa adı Hüseynlidir. Əhalisi Quzugüdənli aşirətindəndir. Gəlir: 4.000 ağça
Hacılı kəndinin yaxınlığında olan Kürənli məzrə`əsi. Gəlir: 1.000 ağça

Yekun: 5.000 ağça

s. 58.

Məhmədin adına olan timar.
Yuxarı və Aşağı Quzuçulu qışlaqları. Gəlir: 4.000 ağça.
Əlinin adına olan timar.
Haytaq kəndi. Əhalisi Albatanlı aşirətindəndir. Gəlir: 6.000 ağça
Mustafa Hüseyn oğlunun adına olan timar.
Muğanlı kəndi. Əhalisi Bayat aşirətindəndir. Gəlir: 6.500 ağça
Ömər Mustafa oğlunun adına olan timar.
Geratbağ kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

s. 59.

Məhməd Yusif oğlunun adına olan timar.
Tos kəndi və Qaraağıl məzrə`əsi. Gəlir: 25.000 ağça
4.000 ağça
Məhməd Əli oğlunun adına olan timar.
Hacılı kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Mustafanın adına olan timar.

Əlibəyli kəndinin yaxınlığında olan Əkinli kəndi. Kəndin başqa adı Əbdürrəhmanlıdır. Gəlir: 4.500 ağça

Dəbəyənli kəndi. Əhalisi Əylənli əşirətindəndir. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 7.500 ağça

Hüseynin adına olan timar.

Əylənli kəndi. Kəndin başqa adı Yasaqlıdır. Gəlir: 4.000 ağça

s. 60.

Hüseynin adına olan timar.

Zeyvə kəndi. Gəlir: 6.000 ağça

Məhməd Mahmud oğlunun adına olan timar.

Çidəmli, Bucaq və Hasarlıq kəndləri. Gəlir: 10.000 ağça

Yeramşili kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 13.000 ağça

Əlinin adına olan timar.

Uzunoba kəndi. Gəlir: 11.000 ağça

Məhməd Abdulla oğlunun adına olan timar.

Əlibəyli kəndinin yaxınlığında yerləşən Aralıq məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 61.

Hüseyn Əyyub oğlunun adına olan timar.

Mehriban kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

İdrisin adına olan timar.

Qarğagüdməz kəndi. Gəlir: 5.000 ağça

Həsən Abdulla oğlunun adına olan timar.

Şeyx Hacı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yusifin adına olan timar.

Tüklüviran kəndi. Əhalisi Əylənli əşirətindəndir. Gəlir: 3.000 ağça

s. 62.

Məhmədin adına olan timar.

Aşağı Karvansara kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

İsmayıl Məhməd oğlunun adına olan timar.

Çaltəpə kəndinin yaxınlığında yerləşən Sarıbel kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

...[97] adına timar.

Zazançı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Həsən Məhməd oğlunun adına olan timar.

Sadıqlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 63.

İsmayılın adına olan timar.

Darnəçay kəndinin yaxınlığında yerləşən Qızılqüllə kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Əlinin adına olan timar.

Karvansara kəndinin yaxınlığında yerləşən Uzunqışlaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əlikənd. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 6.000 ağça

Osmanın adına olan timar.

Dəmirçi kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

Qasım Yusif oğlunun adına olan timar.

Maçdərə kəndinin yaxınlığında yerləşən Abdallar kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

s. 64.

Süleyman Abdulla oğlunun adına olan timar.

Masdara kəndinin yaxınlığında yerləşən, Gülkənd kimi də tanınan Dərəkənd məzrə`əsi. Gəlir: 4.000 ağça

Əlinin adına olan timar.

Bəhlulkənd. Gəlir: 3.000 ağça

Mustafanın adına olan timar.

Huşyataq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Hüseyn Həmzə oğlunun adına olan timar.

Sabunçu kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

s. 65.

...[98] adına olan timar.

---

[97] Bu timarın kimin adına yazıldığı dəftərdə qeyd olunmamışdır.

[98] Bu timarın kimin adına yazıldığı dəftərdə qeyd olunmamışdır.

Əmiryarlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Feyzinin adına olan timar.
Ərəbgir kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
İsmayıl Həsən oğlunun adına olan timar.
Bədirdaş kəndi. Gəlir. 3.000 ağça

s. 66.

Xəlil Abdulla oğlunun adına olan timar.
Qızılkilsə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əbdürrəhmanın adına olan timar.
Yenicə kəndinin yaxınlığında yerləşən Aşağı Makara kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əlinin adına olan timar.
Yuxarı Makara kəndinin yaxınlığında yerləşən Yenicə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əlinin adına olan timar.
Yenicə kəndinin yaxınlığında yerləşən Yuxarı Makara kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 67.

Həsən Ömər oğlunun adına olan timar.
Çərənli kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
Xəlilin adına olan timar.
Sirhacı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əli Məhməd oğlunun adına olan timar.
Qulu Dərviş kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
İsmayılın adına olan timar.
Qırmızı qışlaq kəndi. Gəlir: 6.500 ağça
Qızılviran kəndi. Gəlir: 5.500 ağça

Yekun: 12.000 ağça

s. 68.

Yaqubun adına olan timar.
Fırarcıq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Nasuhun adına olan timar.
Qızılqüllə kəndinin yaxınlığında yerləşən Şaban qışlağı. Gəlir: 3.000 ağça
Məhməd Əli oğlunun adına olan timar.
Qatıryatağı kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Yusifin adına olan timar.
Əyarlı kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

s. 69.

Əhmədin adına olan timar.
Başqa adı Əzəbanqulu olan Qılaqur kəndi və Qarabulaq məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça
Əlinin adına olan timar.
Axsaxlı kimi də tanınan Kəltəpəkəhriz kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əli Məhməd oğlunun adına olan timar.
Göyərçili kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Yusifin adına olan timar.
Masdara kəndinin yaxınlığında yerləşən Gülkənd və Dərəkənd məzrə`əsi. Gəlir: 4.000 ağça

s. 70.

Ömər İsmayıl oğlunun adına olan timar.
Daşqala kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əli Məhməd oğlunun adına olan timar.
Qədim Yolçəkən kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Ne`manın adına olan timar.
Sarıcalar kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Məhməd Osman oğlunun adına olan timar.
Bozdoğan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 71.

Mustafa İbrahim oğlunun adına olan timar.
Mehribanlı kəndinin yaxınlığında yerləşən Rind kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Hacı Osmanın adına olan timar.
Zeyvə kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaratəpə və Qızılbulaq kəndləri. Gəlir: 9.600 ağça
Mahmud Əli oğlunun adına olan timar.

Zağ kəndi. Kəndin başqa adı Qoyunqışlaqdır. Gəlir: 3.000 ağça
Məhmədin adına olan timar.
Məscidli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 72.

Məhməd Rəcəb oğlunun adına olan timar.
Qızılviran kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Həsən İsmayıl oğlunun adına olan timar.
Mirzəxan kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Osmanın adına olan timar.
Ağcaqışlaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Kəltəpə kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

Yekun: 5.000 ağça

Məhməd Mustafa oğlunun adına olan timar.
Çardaqlı Qayaqtəpəsi kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

s. 73.

Dədə Mustafa oğlunun adına olan timar.
Yeni Araqışlaq kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 4.000 ağça
Hacı Mustafa Hüseyn oğlunun adına olan timar.
Qaraviran kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Həsənin adına olan timar.
Diyirkilsə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Həsən Hüseyn oğlunun adına olan timar.
Məhəmmədabad kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 3.000 ağça

s. 74.

KARNİ və VEDİ nahiyələri

Abdulla Musa oğlunun adına olan zeamət.
Vedi nahiyəsinin Zəncirli kəndi. Gəlir: 15.000 ağça
Vedi nahiyəsinin Qaraxaç kəndi. Gəlir: 5.000 ağça

Yekun: 20.000 ağça

İsmayıl Mahmud oğlunun adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Yürdək kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Hacı Abdulla Əli oğlunun adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Koxt kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Süleyman Ömər oğlunun adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Qoturvək kəndi. Kəndin başqa adı Tərəkəmələrdir. Gəlir: 3.500 ağça

Karni nahiyəsinin Tarmus kəndi. Kəndin başqa adı Qızılvəngdir. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 6.500 ağça

s. 75.

Ömər Mustafa oğlunun adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Qoyulu kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Bəkir Məhməd oğlunun adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Taxtakörpü kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Əlinin adına olan timar.
Başqa adı Bikəmli olan Karni nahiyəsinin Sınıqkörpü kəndi və Saatlı məzrə`əsi. Gəlir: 4.000 ağça
Süleyman Abdulla oğlunun adına olan timar.
Başqa adı Həmzəkənd olan Karni nahiyəsinin Molla Qulad (?) kəndi. Gəlir: 6.000 ağça

(Dərkənar):

Aşağıda qeyd olunduğu kimi bu timar iyirmi beş min ağça gəliri olan zeamətə çevrilmişdir.

2 cümədəlaxır (1)142-ci (23 dekabr 1729-cu) il.

s. 76.

Hacı Süleymanın adına olan timar.
Molla Qulad (?) kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Cəbəçili kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
İsmayıl Əhməd oğlunun adına olan timar.
Cəbəçili kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Qaratəpə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Həsənin adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Toğanşahlı kəndi. Gəlir: 6.000 ağça

Əlinin adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Alpevi kəndi. Gəlir: 5.000 ağça

s. 77.

Veyis Məhməd oğlunun adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Qaraqoyunlu kəndi. Kəndin başqa adı Yükkəsənçaydır. Gəlir: 3.000 ağça

Mustafanın adına olan timar.

Toğanşahlı kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Tamamlı kəndi. Gəlir: 4.100 ağça

Əbubəkr Həsən oğlunun adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Ciğdəmli kəndi. Kəndin başqa adı Çalçaydır. Gəlir: 6.000 ağça

s. 78.

Həsənin adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Başnəli kəndi. Kəndin başqa adı Çandardır. Gəlir: 6.500 ağça

Yusif Abdulla oğlunun adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Çinəxan kəndi. Gəlir: 14.000 ağça

Çinəxan kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Daşlı kəndi. Gəlir: 1.000 ağça

Yekun: 15.000 ağça

Mustafa Əli oğlunun adına olan timar.

Xarablı kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Fəlakət kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əhmədin adına olan timar.

Başqa adı Qahablı olan Karni nahiyəsinin Doqquz kəndi və Qabaqlı Gərdəkdərə məzrə`əsi. Gəlir: 7.000 ağça

s. 79.

Mustafanın adına olan timar.

Başqa adı Qazıbəyli olan Karni nahiyəsinin Yaxşıcan kəndi. Gəlir: 9.000 ağça

Yuva kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Darğalı kəndi. Gəlir: 6.000 ağça

Yekun: 15.000 ağça[99].

Ömərin adına olan timar.

Zöhrablı kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Mehrablı kəndi. Gəlir: 6.000 ağça

Qazıbəyli kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Canıbəy kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

Yekun: 9.500 ağça

İsmayıl Mahmud oğlunun adına olan timar.

Başqa adı Ağcaqışlaq olan Karni nahiyəsinin Böyük Buzavənd kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Məhmədin adına olan timar.

Gödək Buzavənd kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Sarıcalar kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 80.

İsmayılın adına olan timar.

Başqa adı Məhəmmədabad olan Karni nahiyəsinin Yeni Karyer kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Məhmədin adına olan timar.

Karni nahiyəsinin İnəkli kəndi. Gəlir: 7.000 ağça

İbrahim Yusif oğlunun adına olan timar.

Başqa adı Kərəm olan Karni nahiyəsinin Ozanlı kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 3.000 ağça

Əlinin adına olan timar.

Başqa adı Babaxanlı olan Karni nahiyəsinin Bozçalu kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 3.000 ağça

s. 81.

Əbubəkr İbrahim oğlunun adına olan timar.

İnəkli kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Yamançlı kəndi. Gəlir: 5.000 ağça

---

[99] Mətndə səhv olaraq “14.000” yazılmışdır.

Əli Abdulla oğlunun adına olan timar.

Başqa adı İnas olan Karni nahiyəsinin Gödək Buzavənd kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əlinin adına olan timar.

Gödək Buzavənd kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Dehgedeyi-Şikiabad (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əhməd Əli oğlunun adına olan timar.

Başqa adı Xatunkənd olan Karni nahiyəsinin Ağcaqışlaq kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

s. 82.

Osman Həmzə oğlunun adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Aşağı Qurbağalı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

İsmayıl Əli oğlunun adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Yuxarı Qurbağalı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Həsən Əli oğlunun adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Uzunabdallı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əhməd Şaban oğlunun adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Ernos kəndi və Avanlıbulaq məzrə`əsi. Gəlir: 3.500 ağça

s. 83.

Osmanın adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Şəhriyar kəndi. Gəlir: 5.000 ağça

Hacı Mustafanın adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Şəqaiq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

İbrahimin adına olan timar.

Əliqırıq kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Molla Mahmud kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

İbrahimin adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Şurlutqoca kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Karni nahiyəsinin Qalacıq kəndi. Gəlir: 2.880 ağça

Yekun: 5.880 ağça

s. 84.

Yusif Həsən oğlunun adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Əliqırıq kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

Həsənin adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Qafavus (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Hüseynin adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Merzik kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
Əlinin adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Onbinək kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 85.

Hacı Məhmədin adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Kiçik Gilan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Qara Məhmədin adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Böyük Gilan kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Seyid Cəfərin adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Ahşəvik kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Karni nahiyəsinin Mənkus kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Yekun: 9.000 ağça

Əlinin adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Bayburd kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Karni nahiyəsinin Yuxarı Abdallar kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Yekun: 6.500 ağça

s. 86.

Əhməd İsmayıl oğlunun adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Xudabənd kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Mustafanın adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Kəricli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əlinin adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Çobanqışlaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Yusifin adına olan timar.
Novruzlu kəndinin yaxınlığında yerləşən Karni nahiyəsinin Kiçik Məsimli kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

s. 87.

Məhmədin adına olan timar.
Karni nahiyəsinin Ciranus kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Əli İbrahim oğlunun adına olan timar.
Vedi nahiyəsinin Əfşar Gelevan kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
Aralıq nahiyəsinin Buralaq kəndi. Gəlir: 5.300 ağça

Yekun: 10.300 ağça

Süleymanın adına olan timar.
Aralıq nahiyəsinin Gelevan kəndi. Gəlir: 9.000 ağça
Hacı Vəli Abbas oğlunun adına olan timar.
Vedi nahiyəsinin Böyük Qarabağ kəndi. Gəlir: 8.500 ağça
Vedi nahiyəsinin Kiçik Qarabağ kəndi. Gəlir: 7.500 ağça
4.000 ağça

Gelevan kəndinin yaxınlığında yerləşən Vedi nahiyəsinin Çinçavat kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

Yekun: 14.500 ağça

s. 88.

Süleyman Kərim oğlunun adına olan timar.
Vedi nahiyəsinin Ağviran kəndi[100]. Gəlir: 3.000 ağça
Əhmədin adına olan timar.
Zəncirli kəndinin yaxınlığında yerləşən Vedi nahiyəsinin Ağcaviran kəndi[101]. Gəlir: 3.000 ağça
Həsən Abdulla oğlunun adına olan timar.
Vedi nahiyəsinin Kiçik Qarabağ kəndi. Gəlir: 7.500 ağça
3.500 ağça
İbrahim Oruc oğlunun adına olan timar.
Vedi nahiyəsinin Dinaz kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 89.

Əli Məhməd oğlunun adına olan timar.
Vedi nahiyəsinin Heranos kəndi[102]. Gəlir: 4.000 ağça
Yusif Abdulla oğlunun adına olan timar.
Vedi nahiyəsinin Xosrov kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

---

[100] Bu kəndin adı "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 452) "Ağuran" şəklində yazılmışdır, gəlirinin həcmi isə 1.300 ağça göstərilmişdir.
[101] Ağcaviran kəndinin adı "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 452) "Ağcauran" şəklində yazılmış, gəlirinin həcmi isə 1.200 ağça göstərilmişdir.
[102] "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 453) bu kəndin adı "Herarus" şəklində yazılmışdır.

Əlinin adına olan timar.

Kiçik Qarabağ kəndinin yaxınlığında yerləşən Vedi nahiyəsinin Yenicək kəndi[103]. Gəlir: 5.000 ağça

Musanın adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Ərmük kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 90.

Xəlilin adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Heks kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Xəlil Həsən oğlunun adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Hetut kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əhmədin adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Benis kəndi[104]. Gəlir: 3.000 ağça

Süleymanın adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Ceqin kəndi. Gəlir: 12.000 ağça

Vedi nahiyəsinin Cərmanis kəndi[105]. Gəlir: 4.200 ağça

Yekun: 16.200 ağça

10.200 ağça

s. 91.

Əhmədin adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Caqin kəndi. Gəlir: 12.000 ağça

Vedi nahiyəsinin Cərmanis kəndi. Gəlir: 4.200 ağça

Yekun: 16.200 ağça

6.000 ağça

Məhməd Yusif oğlunun adına olan timar.

Zəncirli kəndinin yaxınlığında yerləşən Vedi nahiyəsinin Gəncəli kəndi. Kəndin başqa adı Şahablıdır[106]. Gəlir: 3.000 ağça

Məhmədin adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Ağkilsə kəndi. Kəndin başqa adı Qadılıdır. Gəlir: 3.000 ağça

Məhməd Hacı Mirzə oğlunun adına olan timar.

---

[103] Bu kəndin adı "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 454-455) "Yenəcik" şəklində yazılmışdır.

[104] Benis kəndinin adı "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 457) "Benus" şəklində yazılmışdır.

[105] Bu kəndin adı "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 456) "Cərmarus" şəklində yazılmışdır.

[106] "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 467) bu kəndin adının "Gəncəli" olduğu qeyd edilməmiş, kəndin başqa adı olan "Şahablı" isə "Şahbalı" şəklində yazılmışdır.

Vedi nahiyəsinin Təzəki kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Vedi nahiyəsinin Haqverdi kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir[107]. Gəlir: 3.500 ağça

Yekun: 6.500 ağça

s. 92.

Mahmud Yusif oğlunun adına olan timar.

Mənkük kəndinin yaxınlığında yerləşən Vedi nahiyəsinin Lök kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Osman Həsən oğlunun adına olan timar.

Məmkük kəndinin yaxınlığında yerləşən Vedi nahiyəsinin Zimmi kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

İsmayılın adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Çardaqlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Xəlil Ömər oğlunun adına olan timar.

Mənkük kəndinin yaxınlığında yerləşən Vedi nahiyəsinin Küssüs kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 93.

Hüseyn Muçurlu oğlunun adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Mənkük kəndi. Gəlir: 8.000 ağça

Mənkük kəndinin yaxınlığında yerləşən Vedi nahiyəsinin Telli Baba məzrə`əsi. Gəlir: 1.200 ağça

Yekun: 9.200 ağça

Əziz Əhməd oğlunun adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Musacıq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əlinin adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Güldərviş kəndi[108]. Gəlir: 3.000 ağça

Ömərin adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Qaraca Abdal kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s.94.

---

[107] "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"nin məlumatına görə, heç kimin yaşamadığı kənd kimi Haqverdi kəndi deyil (s. 473), Təzəki kəndi göstərilmişdir (s. 468).

[108] Bu kəndin adı "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (s. 471) "Candərviş" şəklində yazılmışdır.

Əhməd Yusif oğlunun adına olan timar.

Musacıq kəndinin yaxınlığında yerləşən Vedi nahiyəsinin Çıqlı kəndi[109]. Gəlir: 3.000 ağça

Əli Yusif oğlunun adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Yuxarı Pirli kəndi[110]. Gəlir: 3.000 ağça

İsmayılın adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Kənizək kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Süleyman Abbas oğlunun adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Bədənayin (?) kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 3.000 ağça

s. 95.

Xəlilin adına olan timar.

Vedi nahiyəsinin Yuxarı və Aşağı Kənuz kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 3.000 ağça

Hüseyn Xəlil oğlunun adına olan timar.

Karni nahiyəsinin Zarvancıq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça. Doğrudur.

Süleyman Abdulla oğlunun adına olan zeamət.

Karni nahiyəsinin Molla Qulad (?) kəndi. Kəndin başqa adı Həmzəkənddir. Gəlir: 20.000 ağça

Özünə layiq və etibarlı şəxslərə nümunə olan Süleyman Abdulla oğlu – onun qüdrəti artıq olsun! - xoşbəxtlik gətirən qapıma gəlib, dəftər tərtib olunduğu dövrdə İrəvan sancağının Karni nahiyəsində başqa adı Həmzəkənd olan Molla Qulad (?) kəndindən və başqalarından altı min ağçalıq timarı onun adına yazılmağını bildirdi. Lakin o vaxt qarışıqlıq düşdüyü üçün, adı çəkilən kəndin rəiyyətləri ətraf yerlərə dağılmış və torpaq sahələri əkilib becərilməmişdir. Bununla belə İrəvan fəthindən bu günə qədər Süleyman Abdulla oğlu vəzifəsini yerinə yetirməkdə davam etmiş, adı qeyd olunan kəndin rəiyyətlərini öz yerlərinə qaytarmış, lazım olan xərcləri çəkmiş, kəndi abadlaşdırmış və onu iyirmi min ağçalıq zeamətə layiq səviyyəyə çatdırdığı üçün, beş nəfər adamla xidmət etmək şərti ilə qeyd olunan timarın iyirmi min ağça gəliri olan və təqdimatla verilən zeamət kimi onun adına yazılması barədə İrəvan mühafizi, vəzir İbrahim paşadan möhürlü arayış almışdır. Bununla əlaqədar, icmal dəftəri gətirdərək, beş nəfər adamla xidmət etməsi şərti ilə, başqa adı Həmzəkənd olan Molla Qulad (?)

[109] “İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri”ndə (s. 471) bu kəndin adı “Cəngli” kimi oxunur.

[110] Bu kəndin adı “İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri”ndə (s. 471-472) “Pirli” kimi qeyd olunmuşdur.

kəndindən və başqalarından əldə edilən altı min ağçalıq timarı iyirmi min ağçalıq təqdimatla verilən zeamət kimi dəftərdə adı yuxarıda çəkilən Süleyman Abdulla oğlunun - onun qüdrəti artıq olsun! - adına yazılmasına dair verilmiş yüksək əmrə əsasən qeyd və düzəlişlər edildi.

7 cümədəlaxır (1)142-ci (27 dekabr 1729-cu) il.
Aciz Əhməd, vəzirin katibi.

s. 96.

ABARAN nahiyəsi

Əbdürrəhman İsmayıl oğlunun adına olan timar.
Abaran kəndi. Gəlir: 10.000 ağça
Bəktaş Şaban oğlunun adına olan timar.
Sarımirək kəndi və Göykənd məzrə`əsi. Gəlir: 2.000 ağça
Günbəzli kəndi. Gəlir: 1.500 ağça

Yekun: 3.500 ağça

Əli Məhməd oğlunun adına olan timar.
Çilligöl kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Hüseynin adına olan timar.
Məlikkənd. Gəlir: 4.000 ağça

s. 97.

Məhməd Əli oğlunun adına olan timar.
Çərçəçi kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Dərbənd kəndi. Gəlir: 1.500 ağça

Yekun: 5.500 ağça

Mustafanın adına olan timar.
Qaranlıqdərə kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Xəlil Məhməd oğlunun adına olan timar.
Çançək kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Abdulla Bəhaəddin oğlunun adına olan timar.
Qızılviran kəndinin yaxınlığında yerləşən Palçıqlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 98.

Tatar Osmanın adına olan timar.
Güllücə kəndi və Dərvişqıran məzrə`əsi. Gəlir: 3.500 ağça
Nəbi Vəli oğlunun adına olan timar.
Sarıbulaq kəndi və Qarabulaq məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça
Mustafanın adına olan timar.
Güləbdi kəndi. Gəlir: 3.800 ağça
Güləbdi kəndinin yaxınlığında yerləşən Vəngiqovaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 6.800 ağça

İsmayılın adına olan timar.
Samdərviş kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

s. 99.

Məhmədin adına olan timar.
Güləbdi kəndinin yaxınlığında yerləşən Xudaverdi kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əlinin adına olan timar.
Molla Qasım kəndi və Hərkəs məzrə`əsi.
Gəlir: 12.000 ağça
3.000 ağça
İbrahim Mustafa oğlunun adına olan zeamət.
Damcılı kəndi və Yaralıqulu məzrə`əsi. Gəlir: 14.300 ağça
Molla Qasım kəndi və Hərkəs məzrə`əsi.
Gəlir: 12.000 ağça
9.000 ağça

Yekun: 23.300 ağça

Əlinin adına olan timar.
Günbəzli kəndinin yaxınlığında yerləşən Yarımca məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 100.

Yusif Əli oğlunun adına olan timar.
Qalacıq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Osmancıq və Qahablı məzrə`ələri. Gəlir: 2.000 ağça
Şeyx Həsən məzrə`əsi. Gəlir: 2.000 ağça

Yekun: 7.000 ağça

Osman Abdulla oğlunun adına olan timar.
Qızılburun kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Salehin adına olan timar.
Yolçular kəndi və Əmirgan məzrə`əsi. Gəlir: 4.000 ağça
İştəzingil (?) kəndi və Qarakilsə məzrə`əsi. Gəlir: 4.100 ağça

Yekun: 8.100 ağça.

Əbdinin adına olan timar.
Dikburun kimi də tanınan Tülkütəpəsi kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 3.000 ağça

s. 101.

Məhmədin adına olan timar
Bulxeyir kəndinin yaxınlığında yerləşən Lalə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.
Xəlilin adına olan timar.
Əlikiçik kəndi. Gəlir: 5.000 ağça.
2.500 ağça.
Mustafanın adına olan timar.
Əlikiçik kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
2.500 ağça.
Əlinin adına olan timar.
Muncuqlu kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 102.

Abdullanın adına olan timar.
Yarbaş kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Mustafa Əli oğlunun adına olan timar.
Əmirbulaq kəndi. Gəlir 3.000 ağça
Bəkir Şahin oğlunun adına olan timar.
Döşqaya kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Ömərin adına olan timar.
Qızılqışlaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s.103.

Mahmud Hüseyn oğlunun adına olan timar.
Gözlübulaq kəndi. Kəndin başqa adı Təknəbulaqdır. Gəlir: 3.500 ağça

Əhməd Ömər oğlunun adına olan timar.
Qızılbulaq kəndi. Kəndin başqa adı İylibulaqdır. Gəlir: 3.000 ağça
Əhmədin adına olan timar.
Hərbüştə (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Süleymanın adına olan timar.
Xaçbulaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s.104.

İbrahimin adına olan timar.
Şirəqala kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Məhmədin adına olan timar.
Bazarcıq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Feyzullanın adına olan timar.
Savmosavəng kəndi və Ərğuvanik məzrə`əsi. Gəlir: 6.000 ağça.
3.000 ağça
Əvəzin adına olan timar.
Savmosavəng kəndi və Ərğuvanik məzrə`əsi. Gəlir: 6.000 ağça.
3.000 ağça.

s.105.

Əhməd Bəkir oğlunun adına olan timar.
Qəzənfər kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Osmanın adına olan timar.
Təkəciq kimi də tanınan Qabırbulaq kəndinin yaxınlığında yerləşən Südlübulaq kəndi. Kəndin başqa adı Ərzəkandır. Gəlir: 3.000 ağça.
Əhməd İbrahim oğlunun adına olan timar.
Astadingil kəndinin yaxınlığında yerləşən Ballıca məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça
İbrahimin adına olan timar.
Savmosavəng kəndinin yaxınlığında yerləşən Dərviş Əvəz kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

s.106.

Əli Abdulla oğlunun adına olan timar.
İnəkiği (?) kəndi və Molla Xəlil məzrə`əsi. Gəlir: 4.100 ağça
Mahmud Mustafa oğlunun adına olan timar.

Şirvancıq kəndi və Yarasız məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça.

İbrahim Süleyman oğlunun adına olan timar.

Bazarcıq kəndinin yaxınlığında yerləşən Qazi Yaqub kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əxi Hüseyn oğlunun adına olan timar.

Kərəcli kəndi, Tağayer və Pirdərviş məzrə`ələri. Gəlir: 3.000 ağça

s.107.

Yaqub Abdulla oğlunun adına olan timar.

Saçlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Noraşen kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 6.000 ağça

Əlinin adına olan timar.

Mənsurkənd. Gəlir: 3.000 ağça

Əhmədin adına olan timar.

Təkərli kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 3.000 ağça.

Məhməd Mustafa oğlunun adına olan timar.

Qoşabulaq məzrə`əsi. Məzrə`ənin başqa adı Ağbulaqdır. Gəlir: 3.500 ağça.

s. 108.

İsmayıl Həsəni oğlunun adına olan timar.

Qarabulaq kəndi. Kəndin başqa adı Yuxarı Qapılı Andondur. Gəlir: 3.000 ağça.

Qoyluqan kəndi. Gəlir: 2.000 ağça.

Yekun: 5.000 ağça

İbrahimin adına olan timar.

Delikvəng kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Mustafa Abdulla oğlunun adına olan timar.

Görqoç kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Hacı Məhmədin adına olan timar.

Hamamlı kəndi və Çənli məzrə`əsi. Gəlir: 4.000 ağça.

s.109.

Süleyman Abdulla oğlunun adına olan timar.

Yuxarı Əlimərqus kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

DƏRƏÇİÇƏK nahiyəsi

Yusif Məhməd oğlu Krıminin adına olan zeamət.
Qaramurad kəndi və Günik məzrə`əsi. Gəlir: 15.000 ağça.
Doğrudur.
Toxluca kəndi və Söyüdlü məzrə`əsi. Gəlir: 12.000 ağça
Yekun: 27.000 ağça

Mustafa Bəkir oğlunun adına olan timar.
Varzor kəndi. Gəlir: 6.000 ağça

s. 110.

Mustafa Həsən oğlunun adına olan timar.
Kemazor kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
İbrahimin adına olan timar.
Yenicə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Məhmədin adına olan timar.
Ulunzor (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Osman Abdulla oğlunun adına olan timar.
Qarakeşiş kəndi. Gəlir: 11.520 ağça

s.111.

Yusif Məhməd oğlunun adına olan timar.
Qaramurad kəndinin yaxınlığında yerləşən Yaycı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.
Saleh Yusif oğlunun adına olan timar.
Qaramurad kəndinin yaxınlığında yerləşən Hərbənd kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
İbrahim Abdulla oğlunun adına olan timar.
Qaramurad kəndinin yaxınlığında yerləşən Keçəriz kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.
İbrahim Dərviş oğlunun adına olan timar. Kərniki kəndi və Armudlu məzrə`əsi. Gəlir: 4.000 ağça

s.112.

Xəlilin adına olan timar.
Canibəy kəndi. Gəlir: 10.300 ağça.
5.200 ağça
Saleh Abdulla oğlunun adına olan timar.
Axpara kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Corcor kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 6.000 ağça

Məhməd Əyyub oğlunun adına olan timar.
Qızılkilsə kəndi. Gəlir: 3.200 ağça
Osmanın adına olan timar.
Qorqudus (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s.113.

Əbubəkirin adına olan timar.
Qaxsı kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Əhməd Osman oğlunun adına olan timar.
Zod kəndinin yaxınlığında yerləşən Məzrə`ə nahiyəsi ilə sərhəd bölgədə yerləşən Ərgəvil kəndi. Gəlir: 5.675 ağça
Hacı Süleyman oğlunun adına olan timar.
Fərrux kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Musa İsmayıl oğlunun adına olan timar.
Qaramahmud kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

s.114.

İbrahim Osman oğlunun adına olan timar.
Gördək kəndi və Dağqışlaq məhəlləsi. Gəlir: 3.000 ağça
Məhməd Əbubəkir oğlunun adına olan timar.
Şaharbuz kəndi, Ağızlı və Sorunxan məhəllələri, Qaraçalar məzrə`əsi. Gəlir: 10.000 ağça.
3.000 ağça.
Həsən Hüseyn oğlunun adına olan timar.
Şaharbuz kəndi, Ağızlı və Sorunxan məhəllələri, Qaraçalar məzrə`əsi. Gəlir: 10.000 ağça.
3.500 ağça

Həsən Ömər oğlunun adına olan timar.

Şaharbuz kəndi, Ağızlı və Sorunxan məhəllələri, Qaraçalar məzrə`əsi. Gəlir: 10.000 ağça.
3.500 ağça

s.115.

Osman Mustafa oğlunun adına olan timar.

Təkəli kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Hüseyn Abdulla oğlunun adına olan timar.

Alaşıq kimi də tanınan Palçıqlı kəndi, Şaban qışlağı, Qurdçulu və Şahməhəmməd qışlağı kimi də tanınan Dərə qışlağı məhəllələri. Gəlir: 9.000 ağça

Nəbi qışlağı kimi də tanınan Qarakilsə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 12.000 ağça
3.000 ağça

Ömər Haço (?) oğlunun adına olan timar.

Alaşıq kimi də tanınan Palçıqlı kəndi, Şaban qışlağı, Qurdçulu və Şahməhəmməd qışlağı kimi də tanınan Dərə qışlağı məhəllələri. Gəlir: 9.000 ağça.

Nəbi qışlağı kimi də tanınan Qarakilsə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 12.000 ağça.
3.000 ağça.

Məhməd Musa oğlunun adına olan timar.

Alaşıq kimi də tanınan Palçıqlı kəndi, Şaban qışlağı, Qurdçulu və Şahməhəmməd qışlağı kimi də tanınan Dərə qışlağı məhəllələri. Gəlir: 9.000 ağça.

Nəbi qışlağı kimi də tanınan Qarakilsə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Yekun: 12.000 ağça.
3.000 ağça.

s.116.

Həsənin adına olan timar.

Alaşıq kimi də tanınan Palçıqlı kəndi, Şaban qışlağı, Qurdçulu və Şahməhəmməd qışlağı kimi də tanınan Dərə qışlağı məhəllələri. Gəlir: 9.000 ağça.

Nəbi qışlağı kimi də tanınan Qarakilsə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 12.000 ağça.
3.000 ağça.

İbrahimin adına olan timar.
Həmzəgöl kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 3.000 ağça
Həsən Vəli oğlunun adına olan timar.
Andon kəndi. Adı dəftərə düşməmişdir. Gəlir: 3.000 ağça
Əli Ömər oğlunun adına olan timar.
Eşşəkquduran kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Osman Mustafa oğlunun adına olan timar.
Təknəli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Eyvan (?) Soyuqbulaq kəndi. Bu kəndə indi Qamışlı deyirlər. Gəlir: 3.000 ağça.

Yekun: 6.000 ağça

Əbdürrəhmanın adına olan timar.
Ağbulaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

s.118.

SULTAN XASSLARI

ZARZƏMİN nahiyəsi

Adı yuxarıda çəkilən nahiyənin heç kimin yaşamadığı bütün kəndlərinin adları (müfəssəl) dəftərə düşməmiş kəndlər kimi icmal dəftərdə qeyd olundu.

25 şaban 1140-cı (6 aprel 1728-ci) il.

Uşacıq Erməni kəndi. Heç kim yaşamır.
Yenicə kəndi. Heç kim yaşamır.
Gərək kəndi. Heç kim yaşamır.
Hənəktala kəndi. Heç kim yaşamır.
Çarekvar kəndi. Heç kim yaşamır.
Ağdaban kəndi. Heç kim yaşamır.
Vənk kəndi. Heç kim yaşamır.
Keşişkənd. Heç kim yaşamır.
Yanşaq kəndi. Heç kim yaşamır.
Meydan kəndi. Heç kim yaşamır.
Çilni (?) kəndi. Heç kim yaşamır.
Barsuq kəndi. Heç kim yaşamır.
Leyvə kəndi. Heç kim yaşamır.
Mərcimək kəndi. Heç kim yaşamır.

Ağkilsə kəndi. Heç kim yaşamır.
Yekcuq kəndi. Heç kim yaşamır.
Budar kəndi. Heç kim yaşamır.
Qayadibi kəndi. Heç kim yaşamır.
Həmzə Cəmaləddin kəndi. Heç kim yaşamır.
Deşdik Cəmal Göyçə kəndi. Heç kim yaşamır.
Zar kəndi. Heç kim yaşamır.
Ataxan Məhəmmədqədim kəndi. Heç kim yaşamır.
Ulaqbatmaz kəndi. Heç kim yaşamır.
Qalakənd. Heç kim yaşamır.
Daşkənd. Heç kim yaşamır.
Qızılca kəndi. Heç kim yaşamır.
Salaməleyk kəndi. Heç kim yaşamır.
Nərdəz kəndi. Heç kim yaşamır.
Bəntə (?) kəndi. Heç kim yaşamır.
Çətan kəndi. Heç kim yaşamır.
Qaragöz kəndi. Heç kim yaşamır.
Yellidərə Göycə kəndi. Heç kim yaşamır.
Hərkəs (?) Zarzebil kəndi. Heç kim yaşamır.

s. 119.

Güney Hərkəs (?) kəndi. Heç kim yaşamır.
Quzey Hərkəs (?) kəndi. Heç kim yaşamır.
Şenaz kəndi. Heç kim yaşamır.
Toykümə kəndi. Heç kim yaşamır.
Saray kəndi. Heç kim yaşamır.
Aşqoş kəndi. Heç kim yaşamır.
Mus kəndi. Heç kim yaşamır.
Suaçır kəndi. Heç kim yaşamır.
Əsrik kəndi. Heç kim yaşamır.
Çobangərəkməz kəndi. Heç kim yaşamır.
Daşağıl kəndi. Heç kim yaşamır.
Qalaboynu kəndi. Heç kim yaşamır.
Çodar kəndi. Heç kim yaşamır.
Debil (?) kəndi. Heç kim yaşamır.
Barıtlı kəndi. Heç kim yaşamır.
Dəvəçuxur kəndi. Heç kim yaşamır.
Gəlinçar kəndi. Heç kim yaşamır.

Qıssalı Əli kəndi. Heç kim yaşamır.
Ori kəndi. Heç kim yaşamır.
Qullar kəndi. Heç kim yaşamır.
Qoraqışlaq kəndi. Heç kim yaşamır.
Tənbəlçə kəndi. Heç kim yaşamır.
Qarıqışlaq kəndi. Heç kim yaşamır.
Yusifli kəndi. Heç kim yaşamır.
Allahverdi kəndi. Heç kim yaşamır.
Heydərxan (?) kəndi. Heç kim yaşamır.
Ulucan kəndi. Heç kim yaşamır.
Məhəmməd qışlağı. Heç kim yaşamır.
Ələkli kəndi. Heç kim yaşamır.
Baba qışlağı. Heç kim yaşamır.
Əbdürrəzzaq kəndi. Heç kim yaşamır.
Gölkəş kəndi. Heç kim yaşamır.
Əli qışlağı. Heç kim yaşamır.
Qoca Əhməd kəndi. Heç kim yaşamır.
Carçı qışlağı. Heç kim yaşamır.
Nəfəsli kəndi. Heç kim yaşamır.
Kamran kəndi. Heç kim yaşamır.
Vəlixan qışlağı. Heç kim yaşamır.
Vedixan qışlağı. Heç kim yaşamır.
Şahcafəsli (?) kəndi. Heç kim yaşamır.
Xocalı kəndi. Heç kim yaşamır.
Əhmədli kəndi. Heç kim yaşamır.
Qaraçalı kəndi. Heç kim yaşamır.
Gündoğmuş kəndi. Heç kim yaşamır.
Piri qışlağı. Heç kim yaşamır.
Cavanmərd kəndi. Heç kim yaşamır.
Davud kəndi. Heç kim yaşamır.
Şeyxli kəndi. Heç kim yaşamır.
Hatəm kəndi. Heç kim yaşamır.
Böyük Xırdakar kəndi. Heç kim yaşamır.
Məsiməli kəndi. Heç kim yaşamır.
Kiçik Xırdakar kəndi. Heç kim yaşamır.
Miraxur qışlağı. Heç kim yaşamır.
Qıraq kəndi. Heç kim yaşamır.
Tokun kəndi. Heç kim yaşamır.
Məhəmmədxan kəndi. Heç kim yaşamır.

Şahməhəmməd kəndi. Heç kim yaşamır.
Zərinqulu kəndi. Heç kim yaşamır.
Yabənd (?) qışlağı. Heç kim yaşamır.
Qoçqar qışlağı. Heç kim yaşamır.
Qaraca qışlağı. Heç kim yaşamır.
Şahkərim qışlağı. Heç kim yaşamır.
Kiçik Ağamək qışlağı. Heç kim yaşamır.
Böyük Ağamək qışlağı. Heç kim yaşamır.

s. 120.

Qaraçalu kəndi. Heç kim yaşamır.
Pirlidək kəndi. Heç kim yaşamır.
Muradxan kəndi. Heç kim yaşamır.
Çirayiq kəndi. Heç kim yaşamır.
Soğin kəndi. Heç kim yaşamır.
Elbəyli qışlağı. Heç kim yaşamır.
Zimmi qışlağı. Heç kim yaşamır.
Xəlifə qışlağı. Heç kim yaşamır.
Tala qışlağı. Heç kim yaşamır.
Bəhram qışlağı. Heç kim yaşamır.
Xınzır qışlağı. Heç kim yaşamır.
Məki qışlağı. Heç kim yaşamır.
Sofi qışlağı. Heç kim yaşamır.
Qumlu qışlağı. Heç kim yaşamır.
Şahcaqulu qışlağı. Heç kim yaşamır.
Kiçik Zimmi qışlağı. Heç kim yaşamır.
Homır qışlağı. Heç kim yaşamır.
Misir qışlağı. Heç kim yaşamır.
Haşim qışlağı. Heç kim yaşamır.
Çıraqlı qışlağı. Heç kim yaşamır.
Quluxan qışlağı. Heç kim yaşamır.
Mə`sim qışlağı. Heç kim yaşamır.
Dəlican qışlağı. Heç kim yaşamır.
Şatır qışlağı. Heç kim yaşamır.
Əli qışlağı. Heç kim yaşamır.
Codarlar qışlağı. Heç kim yaşamır.
Zaman qışlağı. Heç kim yaşamır.
Baldırqan qışlağı. Heç kim yaşamır.

Badamkənd qışlağı. Heç kim yaşamır.
Qovanlı qışlağı. Heç kim yaşamır.
Ağa qışlağı. Heç kim yaşamır.
Çanalı qışlağı. Heç kim yaşamır.
Xangüzar qışlağı. Heç kim yaşamır.
Qələndər qışlağı. Heç kim yaşamır.
Mehman qışlağı. Heç kim yaşamır.
Qaraxanlı qışlağı. Heç kim yaşamır.
Qiyas qışlağı. Heç kim yaşamır.
Qarçıqa qışlağı. Heç kim yaşamır.
Dəmirxan qışlağı. Heç kim yaşamır.
Bədirxanlı qışlağı. Heç kim yaşamır.
Qoca Qurd yeri. Qışlaqların sayı - 35.
Heç kimin yaşamadığı kənd və qışlaqların ümumi sayı[111].

s.121.

ŞÜRƏGƏL livasının icmalı

s.122.

ŞÜRƏGƏL livası

Gümrü kəndi. Gəlir: 20.000 ağça
Söyüdlü kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Herik kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Dərviş Əli kəndinin yaxınlığında yerləşən və Delcan kimi də tanınan Qaraqışlaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Sorgülü kəndi. Kəndin başqa adı Dərviş Əlidir. Gəlir: 3.000 ağça
Şirvancıq kəndinin yaxınlığında yerləşən Ağbulaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.
Mahmudkənd yaxınlığında yerləşən Güneykənd. Gəlir: 3.000 ağça
Qıpçaq kəndi. Gəlir: 6.000 ağça
Çaqçaq kəndinin yaxınlığında yerləşən Dədə Qulu kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.
Armudlu kəndi tərəfdə olan Seyfiqulu qışlağı. Gəlir: 2.000 ağça

[111] Ümumi say mətndə yazılmamışdır. Hesablamalarımıza görə, onların sayı 88 idi.

Armudlu kəndinin yaxınlığında yerləşən Nərminəli qışlağının məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça

Kükürdlü kəndinin yaxınlığında yerləşən Güllücə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Armudlu kəndinin yaxınlığında yerləşən Yerzili (?) kəndi. Bu kəndin adına Comərd də deyirlər. Gəlir: 3.000 ağça.

Məscidli kəndi və Daşan məhəlləsi. Gəlir: 8.000 ağça

Əlidaşanlı kimi də tanınan Yuxarı Güllücə kəndi. Gəlir: 5.000 ağça

Kiçik Dürkənd yaxınlığında yerləşən Çubuqlu kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Savralı xarabası kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Gümrü kəndinin yaxınlığında yerləşən Günbəzli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Laləçi kəndi. Bir zamanlar bu kəndə Pirməhəmməd deyirmişlər. Gəlir: 3.000 ağça.

Vələd qışlağı kimi də tanınan Yusifli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Hərəmdərə kəndinin yaxınlığında yerləşən Çubuqçu kəndi. Gəlir: 2.000 ağça.

Dərbənd kəndinin yaxınlığında yerləşən Livadə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Göyçə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Xəlilkənd kimi də tanınan Qoşayataq kəndi. Gəlir: 3.500 ağça.

Kilitqaya yaxınlığında yerləşən və Tatarkənd kimi də tanınan Əlincək kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Şiştəpə kəndinin yaxınlığında İtlicə kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

Qoşayataq kəndinin yaxınlığında yerləşən Miləş (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Qaradaş kimi də tanınan Çiçəkli kəndi. Bu kəndə Qıran da deyirlər. Gəlir: 3.000 ağça

Carcur kəndinin yaxınlığında yerləşən və Bozdaşlı kimi də tanınan Suluçay kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

İsaxanlı kəndinin yaxınlığında yerləşən və Hacı Bayram kimi də tanınan Azadkaha kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Şiştəpə kəndinin yaxınlığında yerləşən Abi-bülbül (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Gölkənd yaxınlığında yerləşən və Qütbi qışlağı kimi də tanınan Muradxan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Abi-bülbül (?) kəndinin yaxınlığında yerləşən Gölkənd. Gəlir: 3.000 ağça

Qoşayataq kəndinin yaxınlığında yerləşən, Çıraqlı və İlyaskənd adları ilə də tanınan Qaraüzən kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Şərabxana kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Karvansara kəndi. Gəlir: 3.200 ağça

Şahtərmuğum kəndinin yaxınlığında yerləşən Ağdivar kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Çanqıdərəsi kəndinin yaxınlığında yerləşən Çaqçaq kəndi. Gəlir: 3.200 ağça.

Şərabxana kəndinin yaxınlığında yerləşən Qızıl Murad Sinan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Nəzərəli kəndi və Gülsügözəl məhəlləsi. Gəlir: 3.000 ağça

Qayabəyli kəndinin yaxınlığında yerləşən Kiçikli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Kiçikli kəndinin yaxınlığında yerləşən Daşbulaq kəndi. Gəlir: 3.100 ağça.

Şahtərmuğum kimi də tanınan Sudagen kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Qoşayataq kəndinin yaxınlığında yerləşən, Günbəzli kimi də tanınan Bayram qışlağı. Gəlir: 3.000 ağça.

Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 3.000 ağça

Yekun: 165.000 ağça.

s.123.

Seyid Mahmudun adına olan zeamət

Hacur kəndi və Küləkli məzrə`əsi. Gəlir: 12.000 ağça.

Arıxlı kimi tanınan Güneykənd. Bu kəndin adına Güllücə də deyirlər. Gəlir: 8.000 ağça.

Yekun: 20.000 ağça.

Mustafa Osman oğlunun adına olan timar.

Başkənd. Gəlir: 5.000 ağça

Seyid Ramazanın adına olan timar.

Bəykənd. Gəlir: 6.000 ağça

Mustafanın adına olan timar.

Hərəmdəyirmanlı kəndi. Kəndin başqa adı Divanşahkərəmdir. Gəlir: 3.000 ağça.

s.124.

Xəlil İsmayıl oğlunun adına olan timar.

Qapıcıq kəndi kimi tanınan Kolaçan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Ömər Bəkir oğlunun adına olan timar.

Adıyaman kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Əhməd Əli oğlunun adına olan timar.

Söyüdlü kəndinin yaxınlığında yerləşən Boğazkəsən kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Həsən İsmayıl oğlunun adına olan timar.

Qaraqışlaq kəndinin yaxınlığında yerləşən Molla Göyçə kəndi. Bu kəndin adına İlimli də deyirlər. Gəlir: 3.000 ağça

s. 25.

Mustafanın adına olan timar.
Söyüdlü kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaravəli kəndi. Gəlir: 3.500 ağça.
Əli İsmayıl oğlunun adına olan timar.
Qalacıq kəndinin yaxınlığında yerləşən Gölkənd. Gəlir: 3.000 ağça
Həsənin adına olan timar.
Qalacıq kəndi. Əhalisi İrəmli əşirətindəndir. Gəlir: 6.000 ağça
Mustafa Ömər oğlunun adına olan timar.
Şirvancıq kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

s.126.

Məhməd İshaq oğlunun adına olan timar.
Durnalı kimi də tanınan Mahmudkənd. Gəlir: 3.500 ağça
İsmayıl Məhməd oğlunun adına olan timar.
Küllübulağın yaxınlığında yerləşən Soyuqbulaq kəndi. Gəlir: 3.500 ağça.
Əli Məhməd oğlunun adına olan timar.
Güllübulaq kəndi. Gəlir: 4.000 ağça.
Mustafanın adına olan timar.
Xaçkilsə kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

s.127.

Hüseynin adına olan timar.
Herik kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaraultəpə kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
İbrahim Rəcəb oğlunun adına olan timar.
Armudlu kəndi və Seyfikənd məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça
Əlinin adına olan timar.
Sonqurlu kimi də tanınan Qızıl Çaqçaq kəndi, Şahqulu məhəlləsi və Allahqulu qışlağı məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça
Mustafa İsmayıl oğlunun adına olan timar.
Qızılcaq kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaraburun kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

s.128.

Mustafa Xəlil oğlunun adına olan timar.

Armudlu kəndinin yaxınlığında yerləşən Körpülü kəndi. Gəlir: 3.500 ağça.

Süleyman Bəkir oğlunun adına olan timar.

İnqala (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Ömərin adına olan timar.

Güllübulaq kəndinin yaxınlığında yerləşən Köpəkli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Əbdürrəhman Mahmud oğlunun adına olan timar.

Yuxarı İlkənd. Kəndin başqa adı Adıgözəldir. Əhalisi Haçumlu əşirətindəndir. Gəlir: 3.000 ağça.

s.129.

Əhməd İbrahim oğlunun adına olan timar.

Aydın kəndinin yaxınlığında yerləşən, Qalacıq kimi də tanınan İynələr kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əhmədin adına olan timar.

İlkənd yaxınlığında yerləşən Kükürdlübulaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əhməd Süleyman oğlunun adına olan timar.

Çərçəkir yaxınlığında yerləşən, başqa adı Əliqaya olan Sərdasənə (?) kəndi və Ağbulaq məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça.

Mustafanın adına olan timar.

Başkənd yaxınlığında yerləşən, Arıxvəli kimi də tanınan Aydın kəndi və Qızıltəpə məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 130.

Əhmədin adına olan timar.

Südlügön kəndi. Kəndin başqa adı Kosagönbulaqdır. Gəlir: 3.000 ağça

Ömər Əhməd oğlunun adına olan timar.

Söyüdlü kəndinin yaxınlığında yerləşən Parakənd. Kəndin başqa adı Quzeykənddir. Gəlir: 3.000 ağça.

Əlinin adına olan timar.

Qaraburun kəndinin yaxınlığında yerləşən Əyribucaq kəndi. Kəndin başqa adı Quzeykənddir. Gəlir: 3.000 ağça

Məhmədin adına olan timar.

İlkənd yaxınlığında yerləşən Güllübulaq kəndi. Bu kəndin adına Zağa qışlağı da deyirlər. Gəlir: 4.000 ağça

s. 131.

İsmayıl Vəli oğlunun adına olan timar.

Yeknər kəndinin yaxınlığında yerləşən Mübarək kəndi. Kəndin başqa adı Şahnəzərdir. Gəlir: 3.000 ağça

Osman Əhməd oğlunun adına olan timar.

Horum kəndi, Cahangir və Uğurlu qışlağı məzrə`ələri. Gəlir: 6.000 ağça

Bəkir Süleyman oğlunun adına olan timar.

Horum kəndinin yaxınlığında yerləşən İmirxanlı kəndi. Gəlir: 4.000 ağça.

s. 132.

Ömər Mustafa oğlunun adına olan timar.

İmirxanlı kəndinin yaxınlığında yerləşən, Qutbi qışlağı kimi də tanınan Beyti-Murad kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Məhməd Musa oğlunun adına olan timar.

Məscidli kəndinin yaxınlığında yerləşən Tumardaş kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Əbdürrəhman Ömər oğlunun adına olan timar.

Yenicə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əli Məhməd oğlunun adına olan timar.

Horum kəndinin yaxınlığında yerləşən, Uluqulu kimi də tanınan Yolkeçən kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s.133.

Əli Mustafa oğlunun adına olan timar.

Yenicə kəndinin yaxınlığında yerləşən İlənçi kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

Bəxtaşın adına olan timar.

İlənçi kəndinin yaxınlığında yerləşən Çubuqçu kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Göyərçin kəndinin yaxınlığında yerləşən Hatəmkənd. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 6.000 ağça

Məhməd Əhməd oğlunun adına olan timar.

Qazançı kəndi. Gəlir: 5.000 ağça

Xəlil Vəli oğlunun adına olan timar.

Qızıltəpə kəndi. Kəndin başqa adı Dostəlidir. Əhalisi Muğanlı əşirətindəndir. Gəlir: 6.000 ağça

s. 134.

Əli Məhməd oğlunun adına olan timar.

Başqa adı Bəbirli olan Göyərçinli kəndi və Sarıcalar məzrə`əsi. Gəlir: 3.500 ağça

Xəlilin adına olan timar.

Ağit (?) kəndi. Əhalisi Muğanlı əşirətindəndir. Gəlir: 4.000 ağça

Həsən Bəkir oğlunun adına olan timar.

İlanlı kəndi. Kəndin başqa adı Ağbulaqdır. Əhalisi Muğanlı əşirətindəndir. Gəlir: 3.500 ağça.

Osmanın adına olan timar.

Sübhanverdi kəndi və Qazıkənd kimi də tanınan Saldaşınlı qışlağı. Gəlir: 3.000 ağça.

s. 135.

Vəli Əhməd oğlunun adına olan timar.

Quyulu kəndinin yaxınlığında yerləşən, Küləli kəndi kimi də tanınan Qarabulaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Əhmədin adına olan timar.

Bağdadcıq kəndi. Kəndin başqa adı Mirbəyidir. Gəlir: 3.000 ağça

Mahmudun adına olan timar.

Suluxanlı kimi də tanınan Xərəkdaş kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

Bəkirin adına olan timar.

Mirbəyi kəndi yaxınlığında yerləşən Bayındırlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

s.136.

İbrahimin adına olan timar.

Qapılı kəndi və Daşpara məhəlləsi. Gəlir: 3.000 ağça

Qızıldərə kəndinin yaxınlığında yerləşən Qırxdəyirman kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Yekun: 6.000 ağça.

İsmayılın adına olan timar.

Qalqalı qışlağı kimi də tanınan Əliqulu kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Əyyubun adına olan timar.

Qarakilsə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Məhmədin adına olan timar.

Düzkənd tərəfdə yerləşən, Qaya kimi də tanınan Qaraxaç kəndi. Əhalisi Daşanlı əşirətindəndir. Gəlir: 3.000 ağça.

s. 137.

Hüseynin adına olan timar.

Bağdadcıq kimi də tanınan Küləxi kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Mustafa İdris oğlunun adına olan timar.

Qaraxaç kəndinin yaxınlığında yerləşən, Hamamlı kimi də tanınan Dançılı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Əbdürrəhmanın adına olan timar.

Çürəqamış kəndi. Əhalisi İrəmli əşirətindəndir. Gəlir: 3.000 ağça

Ömərin adına olan timar.

Böyük Düzkənd. Gəlir: 3.000 ağça

Kiçik Düzkənd. Gəlir: 3.000 ağça.

Yekun: 6.000 ağça.

s.138.

Məhməd Hüseyn oğlunun adına olan timar.

Qaraxaç kəndinin yaxınlığında yerləşən, Cəfərdaşanlı kimi də tanınan Arxlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

İsmayılın adına olan timar.

Düzkənd yaxınlığında yerləşən Quləli kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Osman Abdulla oğlunun adına olan timar.

Bir zamanlar Mirzəəhməd kəndi deyilən, indi isə Hacılı kimi də tanınan Ovalı kəndi və Aytəvi məzrə`əsi. Gəlir: 5.000 ağça.

Məhmədin adına olan timar.

Qızılkilsə kəndi. Kəndin başqa adı Qanlıcadır. Gəlir: 3.000 ağça.

s.139.

Yusifin adına olan timar.

Kəkliciq Gödəkarx kəndi. Kəndin adına Zaman qışlağı da deyirlər. Gəlir: 3.000 ağça.

İsmayıl Həsən oğlunun adına olan timar.

Yasavul kimi də tanınan Ağkilsə kəndi və Qalaça məzrə`əsi. Gəlir: 4.500 ağça

Cəfər Həsən oğlunun adına olan timar.

Ağkilsə kəndinin yaxınlığında yerləşən, Dördtəpə kimi də tanınan Ağacan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

İsmayıl Mustafa oğlunun adına olan timar.

Tərgül kimi də tanınan Dövlətyar kəndi. Gəlir: 5.000 ağça

s. 140.

Mustafanın adına olan timar.

Tərgül kəndinin yaxınlığında yerləşən Qab kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

İsmayıl Əliqaraca oğlunun adına olan timar.

Yuxarı Ərdənə kəndi. Kəndin başqa adı Üçtəpədir. Gəlir: 2.000 ağça

Atlıdərə kimi də tanınan Qarakilsə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Yekun: 5.000 ağça.

Qasım Əli oğlunun adına olan timar.

Qarakilsə kəndinin yaxınlığında yerləşən Çələb kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

Seyid Abdulla oğlunun adına olan timar.

Çələb kəndinin yaxınlığında yerləşən Qarabulaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s.141.

Əli Səlim oğlunun adına olan timar.

Bəndovan kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Xəlil Səlim oğlunun adına olan timar.

Beytivan kəndinin yaxınlığında yerləşən Ağkilsə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Hüseynin adına olan timar.

Təknəli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əhməd Səlim oğlunun adına olan timar.

Təknəli kəndinin yaxınlığında yerləşən Hərəmdərə kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

s. 142.

Əhməd Osmanoğlunun adına olan timar.

Göyərçin kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Həsən Əli oğlunun adına olan timar.

Palıdlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Ömərin adına olan timar.

Avşar kimi də tanınan Qasımkənd və Avşar Mərdanqulu kəndinin məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça

Mustafa Cəmşid oğlunun adına olan timar.
İlkənd və Böyük Xana kimi də tanınan Sənə (?) məzrə`əsi. Gəlir: 7.000 ağça.

s.143.

Məhmədin adına olan timar.
Dərbənd kəndi və Haştərək Əli qışlağı. Gəlir: 5.000 ağça.
Əli Osman oğlunun adına olan timar.
Dərbənd kəndinin yaxınlığında yerləşən Ortakilsə kəndi və Quzeyqolu məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça.
Mustafa Xəlil oğlunun adına olan timar.
Carcor kəndinin yaxınlığında yerləşən Ağkilsə kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Əli Yaqub oğlunun adına olan timar.
Ağkilsə kəndinin yaxınlığında yerləşən Aşağı Ərdənə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s.144.

Osman Xəlil oğlunun adına olan timar.
Ərdənə kəndinin yaxınlığında yerləşən Ağbulaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
İsmayıl Əli oğlunun adına olan timar.
Böyük Ərdənə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.
İlicək kəndinin yaxınlığında yerləşən Qarakilsə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.
Yekun: 6.000 ağça.

Əli İbrahim oğlunun adına olan timar.
Böyük Ərdənə kəndinin yaxınlığında yerləşən Kilitqaya kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.
Feyzullanın adına olan timar.
Qarabulaq kəndinin yaxınlığında yerləşən Böyük Qarakilsə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.

s.145.

Mustafanın adına olan timar.
Bayram qışlağının yaxınlığında yerləşən, Bəhənlər (?) kimi də tanınan Qoşayataq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça.
Əlinin adına olan timar.

Dərəkənd və Zarça məzrə`əsi. Gəlir: 3.000 ağça.

Əli Mustafa oğlunun adına olan timar.

Qaraörən kəndinin yaxınlığında yerləşən, Aydoğmuş kimi də tanınan Gözlübulaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Bəkir Xəlil oğlunun adına olan timar.

Dirəkli kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s.146.

Əli Mahmud oğlunun adına olan timar.

Qızılbulaq kəndinin yaxınlığında yerləşən, İshaqlı kimi də tanınan İsaxanlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əhməd Yaqub oğlunun adına olan timar.

Qızılbulaq Dizqal (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Seyid Hüseyn İbrahim oğlunun adına olan timar.

Şiştəpə kəndi və Gözlübulaq yaxınlığında yerləşən Göybulaq məzrə`əsi. Gəlir: 4.500 ağça

Mustafanın adına olan timar.

Çaçor kəndinin yaxınlığında yerləşən Qonaqqıran kəndi. Gəlir: 3.500 ağça.

s.147.

İbrahimin adına olan timar.

Sülfayi kəndi. Kəndin başqa adı Hacı Nəzərqulu qışlağıdır. Gəlir: 3.000 ağça

İsmayıl Hüseyn oğlunun adına olan timar.

Alpout kəndi. Kəndin başqa adı Yeni Hafizdərədir. Gəlir: 3.500 ağça

Məhməd İsmayıl oğlunun adına olan timar.

Qabaqtəpə kəndinin yaxınlığında yerləşən Daşbulaq kəndi. Kəndin başqa adı Əlikənddir. Gəlir: 3.000 ağça.

İsmayıl Məhməd oğlunun adına olan timar.

Dikburun kimi də tanınan Qabaqtəpə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s.148.

Hacı Osman Mahmud oğlunun adına olan timar.

Qazançı kəndinin yaxınlığında yerləşən Kaftarlı kəndi. Gəlir: 4.000 ağça.

Əhmədin adına olan timar.

Muncuqlu kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

İbrahimin adına olan timar.
Camışlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Osman Həsən oğlunun adına olan timar.
Çurban kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Çurban kəndinin yaxınlığında yerləşən Mirzəbəy qışlağı. Gəlir: 2.000 ağça.

s.149.

Əlinin adına olan timar.
Cərceyis kəndi. Gəlir: 5.000 ağça.
Əhməd Abdulla oğlunun adına olan timar.
Quruboğaz kəndi. Gəlir: 5.000 ağça
Əlinin adına olan timar.
Məlikkənd. Kəndin başqa adı Andondur. Gəlir: 5.000 ağça.
Əbdürrəhmanın adına olan timar.
Çaqçaq kəndinin yaxınlığında yerləşən Qalaça kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 150.

Cəfər Məhməd oğlunun adına olan timar.
Cankıtəpə kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Süleymanın adına olan timar.
Çurban kəndinin yaxınlığında yerləşən Çobangərəkməz kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əhməd Məhməd oğlunun adına olan timar.
Ulaşıq kimi də tanınan Qabanlı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Məhməd Əhməd oğlunun adına olan timar.
Camışlı kəndinin yaxınlığında yerləşən Gölkənd. Gəlir: 3.200 ağça

s. 151.

İshaqın adına olan timar.
Kiçikli kimi də tanınan Aşağı Gözəldərə kəndi. Gəlir: 3.300 ağça
Mustafanın adına olan timar.
Sudagen kəndinin yaxınlığında yerləşən Sarıqaya kəndi. Gəlir: 3.300 ağça
İsmayıl Bəkir oğlunun adına olan timar.
Tüfəngsaz kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Ömərin adına olan timar.

Cərceyis kəndinin yaxınlığında yerləşən Ağbulaq kəndi. Kəndin başqa adı Qarakilsədir. Gəlir: 4.000 ağça

s.152.

Məhməd Qasım oğlunun adına olan timar.
Kənd məzrə`əsinin yaxınlığında yerləşən Qaraqala kəndi. Gəlir: 3.500 ağça
Ömər Əhməd oğlunun adına olan timar.
Çuxursə`d kimi də tanınan Kəltəpə kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Əli Xəlil oğlunun adına olan timar.
Cahandar kimi də tanınan Qalacıq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Mustafa İbrahim oğlunun adına olan timar.
Güllübulaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 153.

Ömər Süleyman oğlunun adına olan timar.
Təkəmal (?) kimi də tanınan Qalacıq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Əhmədin adına olan timar.
Əfşan kimi də tanınan Susamburun kəndi və Qalacıq məzrə`əsi. Gəlir: 3.500 ağça
Ömərin adına olan timar.
Karvansara kəndinin yaxınlığında yerləşən Ağkilsə kəndi. Gəlir: 4.000 ağça
Osmanın adına olan timar.
Tulacıq kimi də tanınan Şiştəpə kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

s.154.

NAXÇIVAN livası

SULTAN xassları

NAXÇIVAN nahiyəsi:

Naxçıvan şəhəri. Gəlir: 192.676 ağça
Hacıabad kəndi. Kəndin başqa adı Hacıvardır. Gəlir: 4.810 ağça
Hacıabad kəndinin yaxınlığında yerləşən Xəlifədüzən məzrə`əsi. Gəlir: 6.710 ağça
Bədəxşan kəndi. Gəlir: 3.945 ağça

Kültəpə kəndinin yaxınlığında yerləşən Yenicə məzrə`əsi, Sübhanverdi və Muradxan dizələri[112]. Gəlir: 3.000 ağça

Bədəxşan kəndinin yaxınlığında yerləşən Yarımca məzrə`əsi. Gəlir: 2.981 ağça.

Zeynəddin kəndi. Gəlir: 3.110 ağça
Uzunoba kəndi. Gəlir: 5.042 ağça
Şeyx Mahmud kəndi. Gəlir: 7.189 ağça
Kültəpə kəndi. Gəlir: 7.226 ağça
Xəlilxarabası kəndi[113]. Gəlir: 2.900 ağça.
Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 500 ağça

Yekun: 240.129 ağça.

ƏLİNCƏ nahiyəsi

Bərəniyaz kəndi[114]. Gəlir: 14.542 ağça
Kirnə kəndi. Gəlir: 10.542 ağça
Zaltaq[115] kəndi. Gəlir: 12.709 ağça

s.155.

Qarakilsə kəndi. Kəndin başqa adı Əbrəqunisdir. Gəlir: 9.495 ağça
Noraşen kəndi. Gəlir: 6.769 ağça
Xoşkeşin kəndi. Kəndin başqa adı Firənkösdür[116]. Gəlir: 9.814 ağça
Qal kəndi. Gəlir: 6.228 ağça
Şurut kəndi. Gəlir: 29.991 ağça
Parataş kəndi. Gəlir: 3.892 ağça
Xangah kəndi. Gəlir: 9.776 ağça
Yuxarı Anzor kəndi. Gəlir: 5.706 ağça
Betevas (?) kəndi. Gəlir: 4.125 ağça
Aşağı Anzor kəndi. Gəlir: 3.990 ağça
Orta Anzor kəndi. Gəlir: 6.176 ağça
Mikayıl məzrə`əsi kəndi[117]. Gəlir: 3.945 ağça
Berdik kəndi. Gəlir: 3.201 ağça

---

[112] Sübhanverdi və Muradxan dizələri NSMD-də (s.26) “məzrə`ə” kimi qeyd olunmuşlar.
[113] Bu kənd NSMD-də (s.25) “məzrə`ə” kimi qeyd olunmuşdur.
[114] NSMD-yə görə (s.34) bu kəndin adı “Bənənyar” idi.
[115] NSMD-də (s.38) bu kəndin adı “Saltaq” kimi yazılmışdır.
[116] Bu kəndin başqa adı NSMD-yə görə (s.42) “Firəngöy” olmuşdur.
[117] Bu kəndin adı NSMD-də (s. 53) “Mikayıl xarabası” şəklində yazılmışdır.

Qazançı kəndi. Gəlir: 21.075 ağça
Cəmaləddin kəndi. Gəlir: 4.823 ağça
Kürəküsyar kəndi. Gəlir: 2.990 ağça
Güznüt kəndi[118]. Gəlir: 3.065 ağça.
Ləkətaq kəndi. Gəlir: 3.990 ağça
İrəvan əyalətinin mirmiranının xasslarının gəliri istisna olmaqla, varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 1.000 ağça

Yekun: 178.261 ağça.

SAİR MƏVAZİ nahiyəsi

Göynük kəndi. Gəlir: 7.921 ağça
Arafsa kəndi[119]. Kəndin başqa adı Ərəfsadır. Gəlir: 5.673 ağça
İslam keçidi kəndi. Gəlir: 2.981 ağça
Babalı kəndi. Gəlir: 3.847 ağça
Nəhacur kəndi. Gəlir: 8.333 ağça
Sarav kəndi[120]. Kəndin başqa adı Sirabdır. Gəlir: 8.021 ağça
Yuxarı və Aşağı Sürəmərc kəndləri. Gəlir: 4.616 ağça
Alagöz məzrə`əsinin yaxınlığında olan Zəryan (?) məzrə`əsi[121]. Gəlir: 3.090 ağça
Naxçedəniz kəndi. Gəlir: 4.411 ağça
Vayxır kəndi. Gəlir: 6.862 ağça
Alagöz məzrə`əsi kəndi[122]. Gəlir: 2.945 ağça
Moranşah kəndi. Gəlir: 5.359 ağça
Qahab kəndi. Gəlir: 4.212 ağça
Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 500 ağça.

Yekun: 68.780 ağça

s. 156.

DƏRƏŞAHBUZ nahiyəsi

Şahbuz kəndi. Gəlir: 9.938 ağça

[118] Güznüt kəndi NSMD-də (s. 60) "məzrə`ə" kimi qeyd olunmuşdur.
[119] Bu kəndin adı NSMD-də (s.63) "Ərəfsaq" şəklində yazılmışdır.
[120] Sarav kəndinin adı NSMD-də (s. 66) "Sarov" şəklində yazılmışdır.
[121] NSMD-də (s.67) bu məzrə`ənin adı "Dərdyan" (?) kimi də oxunur.
[122] Bu kənd NSMD-də (s.69) "məzrə`ə" kimi qeyd olunmuşdur.

Gülüs kəndi. Gəlir: 7.627 ağça
Zimmi keçidi kəndi. Gəlir: 6.737 ağça
Nurs kəndi. Gəlir: 6.279 ağça
Kükü kəndi. Gəlir: 5.141 ağça
Kömür kəndi. Gəlir: 4.126 ağça
Keçəzor kəndi. Gəlir: 5.835 ağça
Dağ kəndi və Dibi məzrə`əsi. Gəlir: 2.910 ağça
Qaraboyalaq kəndi. Gəlir: 2.889 ağça
Bayramlı kəndi. Gəlir: 5.927 ağça
Tirkeş kəndi. Gəlir: 6.236 ağça

Yekun: 63.645 ağça

MÜLKİ-ARSLAN nahiyəsi

Şeyx Yusifli kəndi. Gəlir: 7.537 ağça
Payız kəndi. Gəlir: 8.475 ağça
Cəhrə[123] kəndi. Gəlir: 59.989 ağça
Kərəmçatağı kəndi. Gəlir: 2.110 ağça
Canıqışlaq kəndi. Gəlir: 4.226 ağça
Buzğav kəndi. Gəlir: 4.965 ağça
Lizberd kəndi. Gəlir: 4.487 ağça
Qaraquş kəndi. Gəlir: 5.080 ağça

Yekun: 96.869 ağça

MƏVAZİYİ-XATUN nahiyəsi

Degin kəndi. Gəlir: 300 ağça
Oğbin kəndi. Gəlir: 3.910 ağça
Gürədiz kəndi. Gəlir: 4.755 ağça
Ağxaç kəndi. Gəlir: 6.170 ağça

Məvaziyi-Xatun, Dərəşahbuz və Sair Məvazi nahiyələri üzrə varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 2.000 ağça

Yekun: 17.135 ağça

s. 157.

[123] Bu kəndin adı NSMD-də (s.83) "Cəhri" şəklində yazılmışdır.

QARABAĞ nahiyəsi

İznəberd kəndi. Gəlir: 19.879 ağça
Üç duz mədənindən iltizam üzrə gəlir: 110.000 ağça
Qarabağ kəndi. Gəlir: 7.515 ağça
Bələçi qışlağı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça
Xıncav kəndi. Gəlir: 4.811 ağça
Qarabulaq kəndi. Gəlir: 219 ağça
Şiqab qışlağı[124]. Gəlir: 2.900 ağça
Ərəfşağı köçəri yalı qışlağı[125]. Gəlir: 10.119 ağça
Köçəri Xoşluyer qışlağı[126]. Gəlir: 3.100 ağça
Qaraçuq kəndi. Gəlir: 12.751 ağça
Bulğan kəndi. Gəlir: 10.119 ağça
Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 1.000 ağça

Yekun: 177.289 ağça

QIŞLAĞAT nahiyəsi

Yəmxana kəndi. Gəlir: 10.810 ağça
Kiçik Tumbul kəndi. Gəlir: 2.900 ağça
Böyük Tumbul kəndi. Gəlir: 7.321 ağça
Yezdabad kəndi. Gəlir: 91.931 ağça[127]
Nehrəm kəndi. Gəlir: 35.741 ağça
Didabad kəndi[128]. Gəlir: 4.310 ağça
Naxçıvan şəhəri tərəfdə olan Molla Həmdi məzrə`əsi. Gəlir: 2.200 ağça
Nehrəm kəndi tərəfdə olan Xocamverdi məzrə`əsi. Gəlir: 3.520 ağça
Uzunoba kəndi. Gəlir: 1.299 ağça
Yenicə kəndi. Gəlir: 2.190 ağça
Qiyaslı kəndi. Gəlir: 3.110 ağça
Qiyaslı kəndinin yaxınlığında yerləşən Qaracakənd. Gəlir: 2.999 ağça
İməşcə kəndi. Gəlir: 12.000 ağça
Qızılca qışlaq kəndi. Gəlir: 5.640 ağça[129]
Kolanı kəndi. Gəlir: 7.041 ağça

---

[124] Bu qışlağın adı NSMD-də (s.104) "Sənkam" (?) kimi də oxunur.
[125] NSMD-də (s.104) bu qışlağın adı "Ərəfsağı qışlağı" adı ilə qeyd olunmuşdur.
[126] Bu qışlağın adı NSMD-də (s.104) "Xoşlu qışlağı" adı ilə qeydə alınmışdır.
[127] Yezdabad kəndinin gəliri NSMD-də (s. 143) 90.305 ağça olduğu qeyd edilmişdir.
[128] Bu kəndin adı NSMD-də (s.147) "Dendabad" kimi oxunur.
[129] NSMD-də (s.148) bu kənd "qışlaq" kimi göstərilmiş, gəliri isə 5.541 ağça olduğu qeyd edilmişdir.

Badamqaya kəndi. Gəlir: 10.158 ağça[130]
Abdallı kəndi. Gəlir: 8.292 ağça
Şeyx Həmzəli kəndi. Gəlir: 7.138 ağça
Xəlifəli kəndi və Xəlifə məzrə`əsi[131]. Gəlir: 22.278 ağça
Qaraağac kəndi. Gəlir: 3.464 ağça[132]
Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 500 ağça

Yekun: 234.042 ağça

s. 158.

DƏRƏŞAM nahiyəsi

Başkənd. Gəlir: 9.310 ağça[133]
Ortakənd. Gəlir: 5.720 ağça[134]
Dibkənd. Gəlir: 7.280 ağça[135]
Culqa kəndi. Gəlir: 8.385 ağça[136]

Yekun: 30.695 ağça

AZADCİRAN nahiyəsi

Bist kəndi. Gəlir: 13.715 ağça
İləçi kəndi. Gəlir: 11.679 ağça[137]
Nəsrvaz kəndi. Gəlir: 3.045 ağça
Şərcuv kəndi. Gəlir: 3.611 ağça[138]
Tivi kəndi. Gəlir: 7.204 ağça
Parağa kəndi. Gəlir: 9.020 ağça
Behrud kəndi. Gəlir: 4.897 ağça
Biləv kəndi. Gəlir: 7.104 ağça
Ustupi kəndi. Gəlir: 8.957 ağça

---

130 NSMD-də (s.150) Badamqaya kəndinin gəliri 11.058 ağça idi.
131 Xəlifə məzrə`əsi NSMD-də (s.155) "kənd" kimi göstərilmişdir.
132 NSMD-yə görə, (s.157) Qaraağac kəndinin gəliri 3.368 ağça idi.
133 NSMD-yə görə,(s.160) Başkəndin gəliri 6.280 ağça idi.
134 NSMD-yə görə,(s.160) Ortakəndin gəliri 5.690 ağça idi.
135 NSMD-yə görə,(s.162) Dibkəndin gəliri 15.840 ağça idi.
136 Bu kəndin adı NSMD-də (s.163) "Culha" şəklində yazılmış, gəlirinin isə 8.055 ağça olduğu qeyd olunmuşdur.
137 NSMD-yə görə,(s.167) İləçi kəndinin gəliri 11.649 ağça idi.
138 Bu kəndin adı NSMD-də (s.168) "Sərçov" şəklində yazılmış, gəliri isə 3.365 ağça olduğu qeyd olunmuşdur.

Cənnab kəndi. Gəlir: 23.400 ağça
Azadciran kəndi. Gəlir: 2.000 ağça[139]
Azad kəndi. Gəlir: 2.000 ağça[140]
Xəlilli kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Yuxarı Xangah kəndi. Gəlir: 4.675 ağça
Vənənd kəndi. Gəlir: 12.798 ağça
Danaqırt kəndi. Gəlir: 6.187 ağça[141]
Dırnıs kəndi. Gəlir: 7.002 ağça
Kələki kəndi. Gəlir: 9.300 ağça
Unus kəndi. Gəlir: 8.278 ağça
Köçəri kəndi. Gəlir: 2.421 ağça
Yuxarı Əylis kəndi. Gəlir: 58.524 ağça[142]
Aşağı Əylis kəndi. Gəlir: 27.985 ağça
Dəstək kəndi. Gəlir: 10.763 ağça
Sal kəndi. Gəlir: 2.200 ağça
Bertaq kəndi. Gəlir: 3.100 ağça
Yaycı kəndi. Gəlir: 9.634 ağça
Ordubad. Gəlir: 64.709 ağça[143]
Meqri kəndi. Gəlir: 48.285 ağça[144]
Meqri kəndinin yaxınlığında yerləşən Yenicə kəndi. Gəlir: 5.485 ağça

Yekun: 279.978 ağça

s. 159.

ŞORLUT nahiyəsi

Aşağı Əndəmiş kəndi. Gəlir: 8.844 ağça[145]
Anabad kəndi. Gəlir: 4.664 ağça
Gənzək kəndi. Gəlir: 6.216 ağça
Yuxarı Əndəmiş kəndi. Gəlir: 5.175 ağça
Nüsnüs kəndi. Gəlir: 4.062 ağça

Yekun: 18.961 ağça

139 NSMD-yə görə, (s.177) Azadciran kəndinin gəliri 3.800 ağça idi.
140 NSMD-yə görə, (s.177) Azad kəndinin gəliri 2.950 ağça idi.
141 NSMD-yə görə, (s.182) Danaqırt kəndinin gəliri 6.437 ağça idi.
142 NSMD-yə görə, (s.200) Yuxarı Əylis kəndinin gəliri 51.799 ağça idi.
143 NSMD-də (s.218) qəsəbə kimi qeydə alınan Ordubadın gəliri 63.699 ağça idi.
144 NSMD-yə görə,(s.227) Meqri kəndinin gəliri 47.655 ağça idi.
145 NSMD-yə görə,(s.230) Aşağı Əndəmiş kəndinin gəliri 8.754 ağça idi.

DƏRƏNÜRGÜT nahiyəsi

Dərənürgüt kəndi. Gəlir: 1.999 ağça
Hors kəndi[146]. Gəlir: 2.795 ağça
Dərkəmərək kəndi. Gəlir: 3.075 ağça
Tillaq kəndi[147]. Gəlir: 3.341 ağça
Ənzəmiri kəndi. Gəlir: 3.299 ağça
Hacatı kəndi[148]. Gəlir: 3.000 ağça

Yekun: 17.509 ağça

SİSYAN nahiyəsi

Sisyan kəndi. Gəlir: 8.316 ağça
Zəbazədur kəndi. Gəlir: 5.276 ağça
Əlili kəndi. Gəlir: 6.180 ağça
Salbartob yaylağı. Əvvəllər burada Kəngərli eli yaylayırmış. Gəlir: 5.000 ağça
Pexin kəndi. Gəlir: 3.576 ağça
Ərəfsa kəndi. Gəlir: 5.893 ağça
Böyük Orta kəndi[149]. Gəlir: 5.197 ağça
Ağabaş kəndi. Gəlir: 1.500 ağça
Benis kəndi. Gəlir: 3.325 ağça
Əxlatiyan kəndi. Gəlir: 4.979 ağça
Ərəfsayi kəndi. Gəlir: 7.183 ağça
Şeyxlər kəndi. Gəlir: 4.914 ağça
Haksi kəndi. Gəlir: 3.150 ağça
Qıvraq kəndi. Gəlir: 7.634 ağça
Köçəri kəndi. Gəlir: 2.563 ağça
Pusyak kəndi. Gəlir: 3.384 ağça
Mahrus kəndi. Gəlir: 4.450 ağça
Dəstəgird kəndi. Gəlir: 3.640 ağça

s. 160.

---
[146] NSMD-də (s.234) bu kəndin adı “Həvas” şəklində yazılmışdır.
[147] NSMD-də (s.234) bu kəndin adı “Milaq” şəklində yazılmışdır.
[148] NSMD-də bu kəndin adı yoxdur...
[149] NSMD-də (s.240) bu kəndin adı “Ortagir” şəklində yazılmışdır.

Tulus kəndi. Gəlir: 3.753 ağça
Ağcakənd. Gəlir: 2.959 ağça
Pirnağut kəndi. Gəlir: 8.687 ağça
Uz kəndi. Gəlir: 4.137 ağça
Qarakilsə kəndi. Gəlir: 6.338 ağça
Əskəmor (?) kəndi. Gəlir: 6.124 ağça
Kömür kəndi. Gəlir: 2.110 ağça
Kamiyab kəndi. Gəlir: 3.100 ağça
Qızılca kəndi. Gəlir: 3.620 ağça
Şəki kəndi. Gəlir: 5.959 ağça
Kivas kəndi. Gəlir: 5.334 ağça
Əyləqut kəndi. Gəlir: 3.075 ağça
Bələk kəndi. Gəlir: 2.592 ağça
Şələt kəndi. Gəlir: 6.086 ağça
Talibabad kəndi. Kəndin başqa adı Varğadır. Gəlir: 2.335 ağça
Ərikin kəndi. Gəlir: 2.860 ağça
Şikar kəndi. Gəlir: 4.736 ağça
Pul kəndi. Gəlir: 4.250 ağça
Horenduz kəndi. Gəlir: 2.900 ağça
Keşişkənd. Gəlir: 1.999 ağça
Berdiz kəndi. Gəlir: 2.810 ağça
Qalacıq kəndi. Gəlir: 4.389 ağça
Kələdək kəndi. Gəlir: 2.350 ağça
Bazarçayı kəndi. Gəlir: 1.999 ağça
Varissiz ölənlərin mirasının satışından xəzinənin gəliri: 8.000 ağça

Yekun: 188.658 ağça.

Naxçıvan livası üzrə sultan xasslarının gəliri: 1.710.951 ağça

Əhmədin adına olan timar.
Əlincə nahiyəsinin Cıracur kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

s. 161.

Hacı Əli Naxçıvaninin adına olan timar.
Əlincə nahiyəsinin Didvar kəndi. Kəndin başqa adı Didabaddır. Gəlir: 3.600 ağça

Uzun Əlinin adına olan timar.

Əlincə nahiyəsinin Yenicə kəndi. Heç kim yaşamır. Gəlir: 3.000 ağça

Mustafanın adına olan timar.

Sair Məvazi nahiyəsinin Zəvalə kəndi. Kəndin başqa adı Zəvaqdır[150]. Gəlir: 3.000 ağça

Osmanın adına olan timar.

Sair Məvazi nahiyəsinin Horni kəndi. Gəlir: 5.000 ağça

s. 162.

Hüseyn Abdulla oğlunun adına olan timar.

Sair Məvazi nahiyəsinin Zərnatun kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Abdulla Əhməd oğlunun adına olan timar.

Dərəşahbuz nahiyəsinin Əyrək kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Məhmədin adına olan timar.

Dərəşahbuz nahiyəsininn Hureşin[151] kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Süleymanın adına olan timar.

Dərəşahbuz nahiyəsinin Biçənək kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 163.

Ömərin adına olan timar.

Dərəşahbuz nahiyəsinin Taqtaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Hüseynin adına olan timar.

Dərəşahbuz nahiyəsinin Muğan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Hacı Əhmədin adına olan timar.

Dərəşahbuz nahiyəsinin Xınzirək kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Əlinin adına olan timar.

Dərəşahbuz nahiyəsinin Şadaq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

s. 164.

Mustafanın adına olan timar.

Dərəşahbuz nahiyəsinin Mahmudabad kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

Həsənin adına olan timar.

Dərəşahbuz nahiyəsinin Ərinc kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

İbrahimin adına olan timar.

---

[150] NSMD-də (s.62) bu kəndin adı "Zəvalıq" şəklində yazılmışdır.

[151] NSMD-də (s.75) bu kəndin adı "Hurceşin" şəklində yazılmışdır.

Dərəşahbuz nahiyəsinin Sələşor kəndi və Daylaqlı məzrə`əsi. Məzrə`ənin başqa adı Gülyazdır[152]. Gəlir: 4.000 ağça

İsmayılın adına olan timar.

Məvaziyi-Xatun nahiyəsinin Livis (?) kəndi. Gəlir: 3.000 ağça[153]

s. 165.

Hüseyn Mahmud oğlunun adına olan timar.

Məvaziyi-Xatun nahiyəsinin İtqıran kəndi. Gəlir: 3.600 ağça

Qulaqsız Əlinin adına olan timar.

Məvaziyi-Xatun nahiyəsinin Səs kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

Məvaziyi-Xatun nahiyəsinin Sultanbəy kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

Yekun: 4.000 ağça

Hacı Mustafanın adına olan timar.

Məvaziyi-Xatun nahiyəsinin Almalı kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Bəkirin adına olan timar.

Qarabağ nahiyəsinin Qırdəş (?) kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

Qarabağ nahiyəsinin Xök kəndi. Gəlir: 2.000 ağça

Yekun: 4.000 ağça

s. 166.

Hacı Əlinin adına olan timar.

Qarabağ nahiyəsinin Qıvraq kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

İbrahim Əli oğlunun adına olan timar.

Qarabağ nahiyəsinin Tuğavil kəndi. Gəlir: 3.000 ağça

Məhmədin adına olan timar.

Qışlağat nahiyəsinin Qalacıq kəndi. Gəlir: 4.000 ağça

Babaxanın adına olan timar.

Azadciran nahiyəsinin Miskinkaşan kəndi. Gəlir: 3.500 ağça

s. 167.

Məhmədin adına olan timar.

Azadciran nahiyəsinin Diz kəndi. Gəlir: 3.500 ağça[154]

---

[152] NSMD-də bu məzrə`ənin başqa adı olduğu qeyd edilməmişdir.

[153] NSMD-də (s.96) bu kəndin gəliri 2.966 ağça idi.

Məhməd Bəktaş oğlunun adına olan timar.
Azadciran nahiyəsinin Düylün kəndi. Gəlir: 4.000 ağça[155]
Mahmudun adına olan timar.
Azadciran nahiyəsinin Uybaz kəndi. Gəlir: 3.000 ağça[156]
Əhmədin adına olan timar.
Azadciran nahiyəsinin Külüt[157] kəndi. Gəlir: 2.000 ağça
Azadciran nahiyəsinin Kühtan kəndi[158]. Gəlir: 2.000 ağça

Yekun: 4.000 ağça

s.168.

Salehin adına olan timar.
Azadciran nahiyəsinin Qarçuvan kəndi. Gəlir: 3.000 ağça[159]

İRƏVAN ƏYALƏTİ

İrəvan livası xasslarının gəliri – 7.302.848 ağça
Naxçıvan livası xasslarının gəliri – 1.710.951 ağça
Şürəgəl livası xasslarının gəliri – 165.000 ağça

Yekun: 9.178.799 ağça[160]

Mirmiran xasslarının gəliri – 727.285 ağça
Zeamətlərin sayı - 14[161]
Timarların sayı – 503

Yekun: 2.445.195 ağça[162]

İrəvan əyalətinin kəndlərinin sayı:
Abad olan kəndlər – 1.172[163]

---

154 Bu kəndin adı NSMD-də (s.178) gəliri isə 6.713 ağça olduğu qeyd edilmişdir.
155 NSMD-yə görə, (s.179) Düylün kəndinin gəliri 6.264 ağça idi.
156 NSMD-yə görə, (s.186) bu kəndin gəliri 1.900 ağça idi.
157 Bu kəndin adı NSMD-də (s.205) "Tulud" şəklində yazılmış, gəlirinin isə 2.147 ağça olduğu qeyd edilmişdir.
158 NSMD-də (s.205) bu kəndin adı "Gühnar" şəklində yazılmışdır.
159 NSMD-yə görə, (s. 228) Qarçuvan kəndinin gəliri 2.047 ağça idi.
160 Mətndə yanlış olaraq 9.179.299 yazılmışdır. Lakin hesablamalara görə, sultan xasslarının gəliri 8.998.339 ağça olmuşdur.
161 Zeamətlərin sayı 15 idi. Görünür, Karbi nahiyəsində 25.000 ağçalıq bir zeamətin tərəqqi şəklində verildiyi nəzərə alınmamışdır.
162 Hesablamalarımıza görə, yekun 2.558.197 ağçaya bərabər idi.

Heç kimin yaşamadığı kəndlər – 307
Zarzəmin nahiyəsi kəndlərinin sayı – 172
Allah bəndəsi Mustafa Ruhi, dəftərxana katibi. (Möhür)[164]

Əlavə 1

TERMİNOLOJİ AÇIQLAMA

AĞÇA – 1328-1687-ci illərdə Osmanlı imperiyasında dövriyyədə olmuş gümüş pul. 1687-ci ildə ağçanın yerinə 120 ağça dəyərində müəyyənləşdirilmiş "quruş" dövriyyəyə buraxılır və bu dövrdən başlayaraq maliyyə işlərində, o cümlədən dəftərlərdə ağça sadəcə olaraq hesablama vahidi kimi istifadə edilir.

BADİ-HAVA - əyalətə görə tərkibi dəyişən bu vergi və rüsumlar qrupuna gəlin vergisi, törədilmiş cinayətlər üçün cərimələr, qaçmış qul və cariyələrin, itmiş heyvanın tapılması üçün rüsumlar və s. daxil idi. Lakin badi-havanı dirlik sahiblərinin hamısı deyil, xüsusi səlahiyyəti olan bəylərbəylər, sancaqbəyləri, sərbəst zeamət və timarların sahibləri özləri üçün toplayırdı.

BƏYLƏRBƏY – Osmanlı imperiyasında ən böyük ərazi-inzibati vahidi olan əyaləti idarə edən şəxsə deyilirdi. Əyalətin mülki və hərbi işləri üçün məsul şəxs hesab edilən bəylərbəyə xidməti qarşılığında illik gəliri 600.000-1.300.000 ağça arasında dəyişən xass və eyni zamanda paşa və yaxud mirmiran hərbi rütbəsi və vəzir mülki adı verilirdi.

BƏRAT – illik gəliri yüksək olan xass, zeamət və timarların gəlir qaynaqları üzərində səlahiyyətin tanınması üçün sultan tərəfindən ayrı-ayrı şəxslərə verilən rəsmi sənəd.

QILIC – zeamət və timarların bölünməsi qadağan olan əsas hissəsi. Zeamətin minimum 5.000 ağçalıq, timarın minimum 3.000 ağçalıq illik gəlirinin əsas hissəsi "qılıc" hesab olunmuş və göstərilən gəlir üçün dirlik sahibi müharibə dövründə bir yaraqlı əsgər çıxarmalı idi.

YÜK – 100 min ağçaya bərabər məbləğ.

KİSƏ – XVIII əsrin əvvəllərində 50.000 ağçaya bərabər məbləğ.

---

[163] Kəndlərin sayının müəyyənləşməsində seçilən prinsip aydın olmur. Hesablamalarımıza görə, abad olan kəndlərin sayı 1.172 deyil, 1.423 olmuş, heç kimin yaşamadığı kəndlərin sayı isə 307 deyil, 89 olmuşdur. Zarzəmin nahiyəsinin kəndlərinin və qışlaqlarının sayı isə 123 idi. Belə olduğu halda, görünür, katib heç kimin yaşamadığı kəndlər (qərye) siyahısına məzrə`ə, yaylaq və qışlaqları da əlavə etmiş olmalıdır. O ki qaldı, abad kəndlərin sayına, görünür, katib, kəndlərin sayını deyil, bir neçə kəndi və yaxud təsərrüfat obyektini əhatə edən "kənd" (qərye) sözü ilə başlayan maddələri hesablamış və beləliklə də, yekun bölümündə kəndlərin həqiqi sayı əks olunmamışdır.

[164] Möhürün mətni oxunmur.

LİVA – Osmanlı imperiyasında əyalətə tabe olan ərazi-inzibati vahidi. Sinonimi "sancaq" olan liva mirliva (sancaqbəy) tərəfindən idarə edilirdi.

Məzrə`ə - sakinləri olmayan kəndlərin əkin sahələri.

MÜTƏSƏRRİF – sancaqbəyin (bax: liva) təsərrüfat sahəsindəki funksiyasını göstərən termin. XIX əsrdə ərazi-inzibati dəyişikliklərdən sonra, sancaqbəyi termini mütəsərrif termini ilə əvəz edilir.

OCAQLIQ VƏ YURDLUQ – Ağqoyunlu dövlətinin, sonralar isə Səfəvi dövlətinin qərb hissəsində olan camaat və aşirət bəylərinin mülki işlərdə osmanlılardan əvvəl verilmiş imtiyazlarının qüvvədə olduğu bölgə. Sancaq statusunda olan yurdluq və ocaqlıqların bəyləri müharibə dövründə öz qoşunu ilə o bölgənin bəylərbəyisinin sərəncamına keçirdilər. Yurdluq və ocaqlıqlar müsəlmanlığı qəbul edən (ihtida) və Osmanlı idarəsinə keçmiş xristian dövlətlərin rəhbərlərinə də verilirdi. XVI əsrin sonunda Osmanlı idarəsinə keçdikdən və müsəlmanlığı qəbul etdikdən sonra Mesxetiya knyazı Mənuçəhrə Azqur, onun qardaşı Kuarkareyə Oltu, Aleksandra da ocaqlıq kimi Kaxetiya verilmişdir[165].

XVIII əsrin 20-30-cu illərində Gəncə-Qarabağ əyalətində yurdluq-ocaqlıq termininin qarşılığı kimi "donluq" termini istifadə edilmişdir[166].

Yurdluq və ocaqlıqlar bəylərinin itaətsizlik göstərdikləri hallarda əllərindən alındığı və sultan xasslarına əlavə edildiyi də olmuşdur.

TƏRƏQQİ – Osmanlı imperiyasında dövlət qarşısında xüsusi xidmətlərə görə dirliklərin əsas, bölünməz hissəsi olan "qılıc"a (bax:) əlavə kimi verilən gəlir qaynağı. Dirlik sahibinin ölümündən sonra başqa bir şəxsə dirliyin "qılıc" hissəsi deyil, məhz "tərəqqi" hissəsi verilir, "qılıc" isə miras kimi dirlik sahibinin övladına (oğluna) keçərdi.

---

[165] B. Kutukoglu. Osmanlı-Iran siyasi munasebetleri (1578-1612). Istanbul, 1993, s.66.

[166] "Gəncə-Qarabağ əyalətinin müfəssəl dəftəri" – İstanbul, Başbakanlıq Arşivi, № 903.

Əlavə 2

1590-cı il tarixli "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə[167] yer adları. (Siyahı)[168]

İRƏVAN qəzası

İRƏVAN nahiyəsi

s.24-35 - Rəvan (İrəvan) şəhəri
s.35 - Noregiq kəndi
s.36 - Göygünbəz kəndi
s.37 - Arbad kəndi
- Zəngi kəndi
- Yenicə kəndi
- Hacı İlyas kəndi
s.38 - Terekevit kəndi
- Kelare (?) kəndi
s.39 - Oxçaberd kəndi
- Cevriş kəndi
s.40 - Qızılqala kəndi
- Kənəkir kəndi
s.45 - Şahab kəndi
s.46 - Zak kəndi
s.47 - Zakevəng kəndi
- Avan kəndi
s.50 - Ərinc kəndi
s.52 - Nork kəndi
s.53 - Ketuze (?) kəndi
s.54 - Ərzni kəndi
- Nurnus kəndi
s.55 - Yeqavard kəndi
- Kəmris kəndi
s.56 - Pürtaq məzrə`əsi. Başqa adı Tahirvirandır.
- İlar (?) kəndi

[167] Əlyazmanın təsviri haqqında bax: səh.
[168] Siyahı tərtib edilərkən, müfəssəl dəftərdəki orfoqrafiyanın dəyişdirilməməsinə çalışdıq.

- Yelqovan kəndi
s.57 - Tacirbəy kəndi
- Tutul (?) kəndi
s.58 - Zar kəndi
- Molla Həsən kəndi
- Güllücə kəndi
- Həsənəvar kəndi. Başqa adı Palaslıdır.
- Qızılviran kəndi
- Çəbəcili kəndi
s.59 - Damagirməz kəndi
- Ərkil kəndi
- Debikli kəndi
- Dəşt (?) kəndi
- Kamal Dərviş kəndi
- Qaracaqala məzrə`əsi
- Uzand (?) kəndi
- Cakerşin kəndi
- Bədğus kəndi
- Göykilsə kəndi
s.60 - Kənkan kəndi
- Ağviran kəndi
- Ortaviran kəndi
- Sınıqxaç kəndi
- Damcılı kəndi
- Qaraqala kəndi
- Ağaçurum kəndi
- Qazıgüney məzrə`əsi.
- Kavis kəndi.
s.61 - Əyrək kəndi
- Ballıca kəndi
- Əramus kəndi
- Əraxus kəndi
- Qoca Əhməd kəndi. Başqa adı Muradəlidir.
- Şuşad kəndi
- Zaviyyə kəndi. Başqa adı Şeyxlərdir.
- Şələkkərək (?) kəndi. Başqa adı Qalaşlardır.
s.62 - Qaracaviran kəndi
- Qara İvad (?) qışlağı. Başqa adı Saki qışlağıdır.
- Ağdost kəndi. Başqa adı Çatqırandır.

- Donuzyeyən (?) kəndi.
- Göyçəbəyli kəndi
- Qaracaviran məzrə`əsi. Başqa adı Qaratəpədir.
- Sisəgird kəndi
- Xorsalı qışlağı

s. 63 - Toyanlı qışlağı
- Molla Xızır kəndi
- Hacı Bayram qışlağı
- Ağcaqala qışlağı
- Sənqovit məzrə`əsi
- Veyisbəyli kəndi
- Dəmirçili kəndi
- Lalabəyli (?) kəndi.
- Qaraqışlaq kəndi.

s. 64 - Porsuqlu kəndi
- Viran Abdal kəndi
- Muradlı kəndi
- Şeyxzadəli kəndi
- Daşcılı kəndi
- Qaraqoyunlu kəndi. Başqa adı Müzəffər qışlağıdır.
- Yasavullu kəndi
- İbrahim Sultan qışlağı

s. 65 - Əli Bistam (?) kəndi
- Balıqçı Şahverdiviranı kəndi.
- Muradəli kəndi. Başqa adı Süleymanlıdır.
- Murad qışlağı
- Nuru məzrə`əsi.
- Üçbulaq məzrə`əsi
- Tərcanlı qışlağı
- Bədrvanıs (?) kəndi

s. 66 - Tezxarab kəndi
- Qızqalası kəndi

YAYLAQLAR

- Ağmanqan (?) və Üçtəpə yaylaqları.
- Ələyəz Dəvanı yuxarı yaylağı.
- Əyricə Gədik (?) və Qoçu Yaylaqları. Burada Şərur camaatı yaylayır.
- Kərəmlər və Ərəfşan yaylaqları. Burada Vedi camaatı yaylayır.

- Ağyoxuş yaylağı. Burada Abaran camaatı yaylayır.

- Kilitqayası yaylağı. Burada Şərəbxana camaatı yaylayır.

- Başyurd, Çaqraq (?) və Saçlı yaylaqları. Burada ... (?) alaybəyi öz adamları ilə yaylayır.

- Qızılziyarət (?), Kiçik Ağmanqan (?) ... yaylağı.

KARBİ nahiyəsi

s. 67 - Qoş kəndi
s. 68 - Qızıləyrək kəndi
s. 69 - Əxis (?) kəndi
- Pirtəkiyyəsi kəndi

s. 70 - Pireken kəndi
- Kötüklü məzrə`əsi
- Qızılağıl və Dəmirkilsə məzrə`əsi.
- Zopanus kəndi
- Parpi kəndi

s. 72 - Karpi kəndi
- Arani məzrə`əsi
- Xızır İlyas məzrə`əsi

s. 75 - Uşi kəndi
s. 76 - Maqta kəndi
- Xanevənk kəndi

s. 77 - Ədis kəndi
- Əştərək kəndi

s. 79 - Molla Dursun kəndi.
- Tus kəndi

s. 80 - Firənk kəndi
- Qızıldəmir kəndi

s. 81 - Ağdəmir kəndi
- Kəranpa (?) kəndi
- Oşakan kəndi

s. 83 - Hacı Qaralı kəndi
- Kətxuda Tal (?) məzrə`əsi.
- Hacılar kəndi
- Yoncalıq məzrə`əsi

s.84 - Hacavəng məzrə`əsi.
- Dığır kəndi
- Batrınc kəndi

s.85 - Qaraağıl kəndi
- Ağcaqala kəndi. Başqa adı Xatunkənddir.
- Üçkilsə kəndi.
s.86 - Əbdürrəhman məzrə`əsi.
s.87 - Zaviyyə kəndi
- Yataq (?) kəndi
s.88 - Səliğar kəndi
- Xəlifəkənd. Başqa adı Bayqaradır.
- Muğanlı kəndi
s.89 - Uçan kəndi
- Lazrəvan (?) kəndi
s.90 - Sarıvəng kəndi
- Sərkuni kəndi
s.91 - Ərzincan məzrə`əsi.
s.92 - Daşlı kəndi
- Ərdic kəndi
- Körpəli kəndi
- Xəzaviz (?) kəndi
- Palu kəndi
- Xockəri kəndi
- Ağnadon kəndi
- Yasaqlı kəndi
- Ənqurik kəndi
- Avan kəndi
- Başsız kəndi
- Dükan kəndi
s.93 - Əlibəyli kəndi
- Şəhidi-Allah (?) kəndi
- Xatunarıqlı kəndi
- Mehmandar kəndi
- Əliyarküs (?) kəndi
- Əyrək kəndi
- Saat məzrə`əsi
- Şeyxzadəli qışlağı
- Uluxanbəyli qışlası
- Sələpürd kəndi
- Şeyxəliviranı məzrə`əsi
- Azərku (?) kəndi
s.94 - Yaşıllar kəndi

- Piri kəndi
- Sağasgird (?) kəndi
- Sarıyer (?) kəndi.

ƏLƏYƏZ DAĞINDA olan yaylaqlar.

Eymür bulağı, Şirvan, ..., Tuluca, Dikmədaş və Ədəvaz (?) yaylaqları. Alpout camaatı yaylayır.

- Yığrığ (?) yaylağı. Zaviyyə kəndinin əhalisi yaylayır.
- Arxaşan yaylağı
- Daşkörpü yaylağı
- Karvan yaylağı.
- Təkəcik və Daşkəsən ağılları yaylağı.

NAXÇIVAN qəzası

NAXÇIVAN nahiyəsi

s. 96 - Naxçıvan şəhəri
s.115 - Şeyx Mahmud kəndi
- Əlibəydizəsi məzrə`əsi
- Xəlilli kəndi

s.116 - Yenicə kəndi
- Uzunoba kəndi
- Dendabad kəndi

s.117 - Ələyəz məzrə`əsi
s.118 - Yemxana kəndi
- Tunbul kəndi
- Yollu kəndi

s. 119 - Bulğan kəndi
- Qaraçuq kəndi
- Şeyx Yusifli kəndi

s.120 - Keçidi-islamiyyə kəndi
- Göynük kəndi
- Nəhəcur kəndi

s.121 - Qalacıq kəndi
- Yuxarı Sürəmərk kəndi
- Aşağı Sürəmərk kəndi

s.122 - Nərkeş (?) kəndi

- Şeyx Mehranşah kəndi
- Seyyidi-Sirav kəndi
- Dərəalpak (?) kəndi

s.123 - Qahab məzrə`əsi.
- Bədəxşan kəndi
- Təhmasuqlu dizəsi məzrə`əsi
- Kültəpə kəndi
- Yarımca kəndi

s.124 - Nürgüt kəndi
- Nehrəm kəndi
- Yezdabad kəndi

s.126 - Kuhi-purən kəndi
- Molla Məhəmməd məzrə`əsi

s.127 - Cəhri kəndi

s.128 - Əznəbürd kəndi

s.129 - Dartagüney məzrə`əsi
- Mahmudabad kəndi
- Şürənəb məzrə`əsi
- Xalisə məzrə`əsi
- Xocaberdi (?) dizəsi, başqa adı Şahqulubəy dizəsi olan Poladbəy dizəsi məzrə`ələri.

s.130 - Firuzabad kəndi
- Xıncav kəndi
- Hacıvar kəndi
- Kürəküməz (?) kəndi

MƏVAZİYİ-XATUN nahiyəsi

s.132 - Livis (?) kəndi
- Sultanbəy kəndi
- Ağxaç kəndi
- Oğbin kəndi

s.133 - Gürədiz kəndi
- Dekin kəndi
- Aydaş məzrə`əsi
- İtqıran kəndi.
- Almalıq kəndi
- Qızılca məzrə`əsi

MÜLKİ-ARSLAN nahiyəsi

s.135 - Payız kəndi
- Kərəmçataq kəndi
- Buzğav kəndi
- Qaraquş kəndi
- Lizberd kəndi

s.136 - Xızırxana məzrə`əsi
- Kahalar (?) məzrə`əsi.

QARABAĞ nahiyəsi.

s.139 - Qarabağ kəndi
- Çınıq kəndi. Başqa adı Bakauldur.

s.140 - Xök kəndi. Əhmədağa dizəsi adı ilə tanınır.
- Səng kəndi
- Qıvraq kəndi
- Fazil qışlağı məzrə`əsi

s.141 - Sus kəndi
- Əlixangüney məzrə`əsi

DƏRƏŞAM nahiyəsi

s. 142 - Dibkənd
- Başkənd

s.143 - Ortakənd

DƏRƏŞAHBUZ nahiyəsi

s. 148 - Dərəşahbuz kəndi

s. 149 - Sələsus kəndi

s. 150 - Tirkeş kəndi
- Xorni kəndi
- Külüs kəndi

s.151 - Suyu məzrə`əsi. Başqa adı Qoyunludur. Dağ məzrə`əsi kimi də tanınır.
- Kükü kəndi
- Kömür kəndi
- Xınzırək kəndi

- Biçənək kəndi
- Huremeşin kəndi.

s. 152 - Badamlı kəndi
- Nurs kəndi

s. 153 - Ərinc kəndi

s. 154 - Muğaral (?) kəndi
- Taxtaq kəndi
- Köçəzor kəndi
- Zərnatun kəndi
- Şada kəndi
- Qaraboyalıq kəndi
- Əyrək kəndi
- Üzsüz kəndi
- Tinkan (?) kəndi
- Kərdəsər kəndi
- Ağcaçal kəndi
- Zoq məzrə`əsi
- Pul kəndi

s. 155 - Məralıq (?) kəndi
- Şükar kəndi
- Oyuqlucaqaya, Bazaryurd, Dərəbasgədiyi, Qaçdaş, Nərkeçi və Armudlu yaylaqları.

BAZARÇAYI nahiyəsi.

s.156 - Qalacıq kəndi. Başqa adı Pürnadikdir.
- Bazarçayı kəndi. Başqa adı Yaylaqdır.
- Türküt kəndi.
- Qızılcakilsə kəndi.
- Ağcadamal kəndi.
- Kələdək kəndi.
- Pur kəndi
- Şiqad kəndi.
- Tülkütəpəsi kəndi
- Yenicə kəndi.

ŞƏRUR nahiyəsi.

s. 164 - Parıçı kəndi.

- Daşarx kəndi. Başqa adı Əmətli qışlağıdır.
- Pekan (?) qışlağı.
- Keştasb kəndi

s. 165 - Yalqızağac kəndi
s.166 - Dərvişlər kəndi
- Xəlac kəndi

s.167 - Yuxarı Qarqın kəndi
- Kiçik Qarqın kəndi
- Comaqtur kəndi

s. 168 - Oğulşalı kəndi
- Aralıq kəndi
- Kosasan kəndi. Başqa adı Badilüdür.

s. 169 - Siyahqutlu kəndi
- Muğancıq kəndi

s.170 - Şəhriyar kəndi
s. 171 - Fərhad kəndi
- Noreşin kəndi.
- Qalacıq kəndi

s.172 - Zaviyyə kəndi
- Quşçu kəndi.

s.173 - Qarabürc kəndi.
s.174 - Kürd kəndi
- Yenicəyi-Çomaqtur kəndi

s.175 - Əxi Əhməd kəndi
- Maqsudlu kəndi

s.176 - Əlişar kəndi
- Tənəğə kəndi
- Yenicəyi-Ərəb kəndi
- İsacan kəndi

s.177 - Ərbatan kəndi. Başqa adı Çörəkkəsməzdir.
- Hacı Laləli kəndi
- Qarahasarlı qışlağı
- İmamqulu qışlağı
- Şahvəli qışlağı
- Şikəm (?) kəndi
- Düşqaya, Adıcamal, Taxtayi-Səlim, Hacı Məhəmməd yaylaqları.

AĞÇAQALA nahiyəsi.

s.182 - Ağcaqala kəndi
- Arpalı məzrə`əsi.

s.183 - Qarabağ kəndi
s.186 - Pəkran kəndi
s.187 - Böyük (?) kəndi
s.188 - Zalımlı kəndi
- Dəlilər kəndi

s.189 - Ərdavud (?) kəndi
- Üznüz kəndi
- Şəkikli kəndi.
- Ribati-Ağcaqala kəndi
- Çıraq kəndi
- Tərəkə kəndi
- Uluqlu kəndi
- Cüre qışlağı

s. 190 - Yenicə kəndi
- Xirik kəndi
- Keçili kəndi
- Xocakənd
- Yuxarı Böyük Bığı kəndi
- Aşağı Böyük Bığı kəndi
- Bəzirxana kəndi
- Qızılviran kəndi. Başqa adı Həsəngözdür.

s.191 - Susuz kəndi
- Qaracaqala kəndi
- Əbuşeyx kəndi
- Küzüt kəndi
- Ənilər (?) kəndi
- Cəlal kəndi. Başqa adı Qızılvirandır.
- Bardaq kəndi. Başqa adı Tutmacılardır.
- Qüllə kəndi

s.192 - Bulalı kəndi
- Qamışlı kəndi
- Naxçıvancıq kəndi.
- Sorquncuq kəndi.
- Qızılviran kəndi
- Yuxarı Cüyürlü kəndi.

- Aşağı Cüyürlü kəndi
- Qaracaqala kəndi

s.193 - Zənəbi kəndi
- Beçə kəndi
- Daşbulaq kəndi.
- Qaraqoyunlu kəndi
- Əsayişli kəndi
- Daşqapı kəndi
- Bardaqlı kəndi
- Dərədaşı kəndi

s.194 - Yağlıca yaylağı
- Bıyıqlı kəndi
- Şuranuz (?) kəndi
- Əyrək kəndi

s.195 - Digör (?) kəndi
- Aləm kəndi
- Yaycı məzrə`əsi

s.196 - Xazpuşnə (?) kəndi
- Həsəncan kəndi
- Bardaqlı kəndi
- Kərdəcur kəndi.
- Yuxarı Daşdıqbaba kəndi
- Aşağı Daşdıqbaba kəndi
- Qapalı kəndi
- Bazarcıq kəndi
- Qalacıq kəndi

KARNİ nahiyəsi.

s. 200 - Karni kəndi

s. 202 - Abdallar məzrə`əsi
- Yuxarı Gilan kəndi

s. 204 - Aşağı Gilan kəndi
- Koxt kəndi
- Kürkçü kəndi
- Əmirzik kəndi
- Qızılviran kəndi
- Avanik kəndi
- Qoyuyaraq və Yaxaçuxur məzrə`ələri

- Yaxşıxan kəndi
s. 205 - Dvin kəndi. Başqa adı Topraqqaldır.
- Xətibçay və Xatunkənd məzrə`əsi
- Gəray kəndi
s. 206 - Ərdəşir kəndi
- İmanşalı kəndi
- Alpaq məzrə`əsi
- Qoyluhasar kəndi. Başqa adı Bicavdır (?)
- Sədəddin viranı məzrə`əsi.
s. 207 - Quşçu kəndi
- İnəkli kəndi
- Tamamlı kəndi.
- Qızılava (?) kəndi
- Doqquz kəndi
- Ağaceri kəndi
s. 208 - Əliqırıq kəndi
- Harunburun (?) kəndi
- Nəhri-Ənus kəndi
- Musahacılı kəndi
- Çatallar kəndi
- Mustafalı kəndi
- Əbdülmusa kəndi
s. 209 - Mücərrəd (?) çuxuru məzrə`əsi
- Novruzlu kəndi
- Almalı kəndi
s. 210 - Pir Əhməd Abdal kəndi
- Axuşvəng kəndi
- Əngüs kəndi
- Qaqauz kəndi
s. 211 - Babalar kəndi
- Molla Polad kəndi
- Yolkəsən kəndi
- Candarlar kəndi

Xəlifəqulu qışlağının, Əhmədqulu qışlağının və Eyvani qışlağının məzrə`ələri

- Qaravəli qışlağı
- Ağcaqışlaq. Başqa adı Kürəkeşindir.
- Tüklü, Qaraağıl, Göyağıl və Qurdəli qışlaqları.

s. 212 - Xudabəndə kəndi

- Qəssablı kəndi. Başqa adı Əshablıdır.
- Nuralan məzrə`əsi.
- Qaratəpə məzrə`əsi
- Ərtus kəndi
- Üzəngi məzrə`əsi

VEDİ nahiyəsi.

s. 214 - Böyük Vedi kəndi
s. 216 - Acısu ciftliyi
s. 217 - Əsti (?) kəndi
- Kiçik Vedi kəndi
s. 218 - Qarabağ kəndi
- Ciqin kəndi
- Bağçacıq kəndi
s. 220 - Molla Seyfəddin kəndi
- Xosrov kəndi
- Görçü viranı məzrə`əsi
- Böyük Dəvəli kəndi
s. 221 - Qızılbulğun (?) məzrə`əsi
- Kiçik Dəvəli kəndi
- Çukəndər (?) kəndi
- Yuxarı Qarabığ kəndi
- Aşağı Qarabığ kəndi
- Avşar kəndi
- Qızılviran kəndi
s.222 - Zəncirli kəndi.
- İncədərə kəndi. Başqa adı Gəncəlidir.
- Ağcakilsə kəndi
- Kütüs kəndi
- Bakir məzrə`əsi
- Heks kəndi.
s. 223 - Çaklı kəndi
- Cərmaris kəndi
- Axurabulaq və Dikmədaş məzrə`ələri
- Küsüsüz kəndi
- Çardaqlı kəndi
- Punus kəndi
- Qaraca Abdal kəndi

- Gülkənd
- Tinas kəndi

s. 224 - Şeyxçiq kəndi
- Kənizək kəndi
- Axirəs (?) kəndi
- Xəmud kəndi
- Karvansara məzrə`əsi
- Mənkik kəndi
- Sənasir (?) məzrə`əsi
- Qədli kəndi
- Tizəkü kəndi
- Əngiz kəndi

s. 225 - Musa Dərviş kəndi
- Salmansaray kəndi
- Əliqara kəndi
- Misir Dərviş kəndi
- Şiranqoç kəndi
- Qaraxaç kəndi
- Herarus kəndi

s. 226 - Ərmük kəndi
- Güldərviş kəndi
- Qamışlıçuxur kəndi
- Kiçik Dəvəli kəndi
- Kürəvan kəndi

s. 227 - At ağılı və At qışlağı məzrə`ələri.
- Yaraqlıbucaq kəndi
- Pirilər kəndi
- Dəlikli yaylağı

ABARAN nahiyəsi

s. 232 - Kərməsatan (?) kəndi
- Tezkeçi və Topçu kəndləri
- Abaranoğlu kəndi.
- Cebinli kəndi
- Korqoçu kəndi.
- Şirvancıq kəndi
- Dəngəvənk kəndi
- Qarabulaq kəndi

s. 233 - Astadingil kəndi
- Kirəgird kəndi
- Saçlı kəndi
- Qarakilsə kəndi
- Qalacıq kəndi. Kəndin başqa adı Ömərköydür.
- Osman məzrə`əsi
- Molla Qasım kəndi
- Quşçu məzrə`əsi

s. 234 - Damcılı kəndi
- Yarəli Dərviş kəndi
- Palçıqlı kəndi
- Qızılburun kəndi
- Yarımca kəndi
- Günbəzli kəndi
- Sarıbudaq kəndi
- Gülbədi kəndi

s. 235 - Sitəm Dərviş kəndi
- Güllücə kəndi
- Baş Abaran kəndi
- Cərəhacı (?) kəndi
- Bəsri kəndi. Başqa adı Cayxınkənddir (?)
- Dəliseydi kəndi
- Zərpuştkilsə kəndi
- Sarımirək kəndi

s. 236 - Parsuqköy kəndi
- Andon kəndi. Başqa adı Yellidərədir.
- Əlikiçik kəndi
- Yarbaş kəndi
- Candar kəndi
- Qaraburun kəndi
- Şirəqala kəndi
- Xaçlıbulaq məzrə`əsi.
- Yaqub Dərviş kəndi. Kəndin başqa adı Çəmənköydür.

s. 237 - Əxinəkiğ (?) kəndi
- Lalə kəndi
- Kosalar kəndi
- Təkərli kəndi və Təknəli məzrə`əsi
- Yaqub Dərviş kəndi. Başqa adı Bazarcıqdır.
- Nəzəroğlu kəndi. Başqa adı Cəfər Dərvişdir.

- Bulxeyir kəndi
- Bazarcıq kəndi və Quşoğlu məzrə`əsi

s. 238 - Qəzənfər kəndi
- Vələdli kəndi

ŞƏRƏBXANA nahiyəsi

s. 240 - Qaracaviran kəndi
- Qarabörk kəndi
- Gözəldərə kəndi
- Kəsir (?) kəndi
- Qaracaqala kəndi
- Koranə kəndi
- Boncuqlu kəndi
- Cərcəyis kəndi

s. 241 - Xasabəy kəndi
- Ağzıqanlı kəndi
- Molla Məhəmməd kəndi
- Qavallı kəndi
- Ağcaqaya kəndi
- Əbdioğlu kəndi
- Quruboğaz kəndi.

TALİN nahiyəsi

s. 244 - Talin kəndi

s. 246 - Əşnək kəndi

s. 247 - Mastara kəndi
- Təpəciq, Korkeçilər, Dəlikəsik, Saraycıq və Vəng məzrə`ələri.

s. 248 - Şaban məzrə`əsi
- Gözlü kəndi
- Mehribanlı kəndi
- Ağcavələd kəndi. Başqa adı Canfidadır.

s. 249 - Əzəbanqulu kəndi.
- Rind kəndi
- Qalıbsuncuq məzrə`əsi.
- Şeyxhacı kəndi
- Molla Əvəz kəndi
- Axsaq Əhməd kəndi. Başqa adı Qaracavirandır.
- Qulu Dərviş kəndi

- Yuxarı Qızılviran kəndi
- Carullah kəndi. Başqa adı Budaqdır.
- Poladcıq kəndi
- Axtaxana məzrə`əsi. Başqa adı Yoluvirandır.

ƏRMUS nahiyəsi

s. 250 - Ərəku kəndi.
- Sübhi məzrə`əsi
- Şəhriyar kəndi.

s. 251 - Musahacılı kəndi
- Korsultanşalı kəndi
- Muğanlı məzrə`əsi.
- Kərəlav (?) kəndi
- Yenicəyi-Rumlu kəndi. Başqa adı Çobanlardır.

s. 252 - Nəsimioğlu kəndi
- Miskinoğlu kəndi
- Sultanəlibəy Musahacılısı.
- Qənili kəndi
- Qaraqulasayiş kəndi
- Quzuçulu kəndi. Başqa adı Yaxşıçaydır.
- Güney Pirməhəmməd kəndi
- Molla Əbdi kəndi
- Qızılcalı kəndi
- Əsədli kəndi
- Canəhmədli kəndi
- Qarahəmzəli kəndi

ABNİK nahiyəsi

s. 254 - Saat kəndi
- Aşağı Qızılviran kəndi. Başqa adı Qutlubəydir.
- Cəriş kəndi
- Bardaqlı kəndi. Başqa adı Qulacdır.
- Adıyaman kəndi
- Kəkil və Soyuqbulaq məzrə`ələri
- Qaravəli kəndi
- Şəhriyar kəndi.
- Qaraşdı kəndi

s. 255 - Ağviran kəndi
- Qurdluca kəndi. Başqa adı Əmir Mahmuddur.
- Kiknav (?) kəndi
- Cəlladviranı kəndi
- Qatırlı kəndi
- Xuzar kəndi
- Toğmaç kəndi

s. 256 - Qızılqula kəndi
- Əhmədli kəndi
- Gəncili kəndi
- Əhədciq kəndi. Başqa adı Nəsimidir.
- Qərarcıq kəndi
- Baratlı kəndi
- Qaratəpə kəndi. Başqa adı Dostəlidir.
- Güney Dövlətyar kəndi.

s. 257 - Canəhmədli kəndi
- Ağbucaq kəndi. Başqa adı İtqırandır.
- Malqara kəndi
- Əmincan kəndi
- Güney Pirili kəndi. Başqa adı Camusdamıdır.
- Yenicə kəndi.
- Nurəli kəndi
- Balbarani kəndi
- Sərdar, ..., Hacılar, Çarıqlı və Baratlı məzrə`ələri.

s. 258 - Vəng kəndi
- Kamalpaşa kəndi
- Qaraməhəmməd kəndi
- Sanıq kəndi
- Kurdəş (?) kəndi
- Dondarviranı kəndi
- İnəkbulaq, Talinbulaq, Qırxbulaq yaylaqları.

ARALIQ nahiyəsi

s. 264 - Axura kəndi

s. 267 - Ağbaş kəndi
- Boralan kəndi

s. 268 - Boralanbulaqbaşı kəndi.
- Başqa adı Xeyrəddin qışlağıdır.

- Cadqıran kəndi
- Yenicə, Ayıbasan və Təndirli məzrə`ələri.
- Ərəboğlu kəndi
- Yenicəyi-islamiyyə kəndi
- Yenicəyi-İsa Çələbi məzrə`əsi
- Məsimli kəndi
- Oğruviranı məzrə`əsi
- Əliqızıl kəndi

s. 269 - Novruzlu kəndi
- Xudulu kəndi. Başqa adı İlicaqdır.
- Kürdviranı məzrə`əsi. Başqa adı Güney Yörədir.
- Yuxarı Qaraqoyunlu kəndi
- Taptan kəndi
- Əlincə kəndi
- Axsaq kəndi
- Qaraqurğan kəndi
- Sarıxan atları, Çalağıl və Qasımağılı məzrə`ələri.

s. 270 - Bəyzaman kəndi
- Əbudərda (?) kəndi
- İsmayılbəyli kəndi
- Şeyxicanlı kəndi
- Poladlı kəndi
- Cəkni (?) kəndi
- Xərvaş qışlağı
- Anatan (?) kəndi

s. 271 - Şirazlı kəndi
- Aşağı Qaraqoyunlu kəndi
- Başqa adı Gədikburun olan Kənd qışlağı və Bəzirgan ağılı
- Barat qışlağı
- Kayini (?) və Kürd Xəlil kəndləri
- Bulaqbaşı kəndi

ORDUBAD qəzası

s. 276 - Ordubad şəhəri

AZADCİRAN nahiyəsi

s.290 - Səlnab (?) kəndi

s.292 - Ustupi kəndi
- Parağa kəndi
s.293 - Tivi kəndi
- Vənənd kəndi.
s.296 - Alquri (?) kəndi
s.297 - Diz kəndi
s.298 - Əylis kəndi
s.301 -Səhrayi-Əylis kəndi
s.303 - Dəstək kəndi
s.304 - Azad kəndi
s.306 - Dırnıs kəndi
s.307 - Danaqırd kəndi
- Kuhdam kəndi
s.308 - Külüd kəndi
- Köçəri kəndi
s.309 - Kəsiran (?) kəndi
- Urnus kəndi
s.310 - Düylün kəndi
s.311 - Sorcu kəndi
- Uybaz kəndi
- Ələhi (?) kəndi
s.312 - Bəhrud kəndi
- Miskün kəndi
- Yaycı kəndi
s.313 - Gebran (?) kəndi
- Biləv kəndi. Başqa adı Ağacanlıdır.
s.314 - Xanəgah kəndi.

ŞORLUT nahiyəsi

s.315 - Anabad kəndi
s.316 - Kənizə kəndi
- Yuxarı Əndəmiç kəndi
s.317 - Nüsnüs kəndi
- Nüyədə (?) kəndi
s.318 - Dükan kəndi
- Vəraqıt (?) kəndi
- Aşağı Əndəmiç kəndi

DƏRƏNÜRGÜT nahiyəsi

s. 320 - Bist kəndi
- Əznəmiri kəndi
- Tilyak kəndi

s. 321 - Dərənürgüt kəndi
- Xurs kəndi

ZAR nahiyəsi

s. 326 - Leyv kəndi
- Zod kəndi
- Qılıclı məzrə`əsi
- Qarasaqqal kəndi
- Pirus kəndi
- Yellidərə kəndi
- Qızılca kəndi
- Nəhadək kəndi
- Daşkənd

s. 327 - Damğa kəndi
- Qarabulaq kəndi
- Zar kəndi
- Çərikni (?) kəndi
- Dəştək kəndi
- Kəlavəçər kəndi
- Ağkilsə kəndi
- Ayrıman (?) kəndi

s. 328 - Günlü kəndi
- Barınşa kəndi. Başqa adı Qaragözdür.
- Çiçəkli kəndi
- Bintə (?) kəndi
- Salaməleyk kəndi
- Canan kəndi. Başqa adı Cahanşahdır.
- Xuregid kəndi
- Yenicəyi-Polad kəndi
- Ağcakənd

ZEBİL nahiyəsi

s. 330 - Çərəkdar kəndi
- Uşaqcıqlar kəndi
- Həmzə kəndi
- Toz kəndi
- Saray kəndi. Başqa adı Əminkənddir.
- Altunküşni (?) kəndi. Başqa adı Məlikkənddir.
- Baş Zebil kəndi
- Yenicə kəndi

s. 331 - Xordegir kəndi
- Nahiyəyi-Məşhəd kəndi
- Çivangərəkməz kəndi. Başqa adı Qaşqayoldur.
- Əstük kəndi
- Göyçə kəndi. Başqa adı Suaçırdır.
- Ərkli kəndi
- Şişlik kəndi
- Qalagöy kəndi

s. 332 - Dəvəçixur kəndi
- Palıdlıq kəndi
- Armudluq kəndi
- Vənktağ kəndi
- Başqa Çərikni (?) kəndi
- Martnos kəndi
- Muz (?) kəndi
- Mərcimək kəndi

s. 334 - Durna qoruğu, Muncuqlu, Orduçay, Yürəkir, Əyridərə, Qaraxaç, Gəlinqaya, Sərçəli adam basar, Qorxmaz gədiyi, Keçi beli, Dikdaş, Ağyataq, Qundaq, Səfərçi, Qaragöl, Qanlıca, Həmzəçəmən, Dovşanlı yaylaqları.

ƏLİNCƏ nahiyəsi

s. 340 - Bənənyar kəndi
s. 343 - Salitaq kəndi
s. 345 - Əbraqanus kəndi
s. 346 - Kirnə kəndi
s. 348 - Xoşkeşin kəndi
s. 349 - Berdik kəndi

- Şeyxlər kəndi
- Yuxarı Anzor kəndi
- Orta Anzor kəndi
- Arezin kəndi

s. 350 - Cəmaləddin kəndi
- Əlincə kəndi
- Qazançı kəndi

s. 351 - Xanəgah kəndi

s. 352 - Məzrə`ə kəndi

s. 353 - Yenicə kəndi
- Noreşin kəndi
- Xaçeparaq kəndi

s. 354 - Qal kəndi
- Püredaşt kəndi
- Böyük Ərəfsaq kəndi

s. 355 - Babalı kəndi
- Şeyx Seyidəlili kəndi

s. 356 - Zəvalıq kəndi
- Cıracur kəndi
- Təhvas (?) kəndi

s. 357 - Şurut kəndi
- Kiçik Ərəfsaq kəndi
- Arpalıq, Yemşənli, Xızır, Yumrudaş məzrə`ələri.
- Qoyluca kəndi
- Kabudlar kəndi
- Dərkəmərik kəndi
- Ləkətaq kəndi
- Tinə (?) məzrə`əsi
- Vərail (?) məzrə`əsi
- Məryak (?) məzrə`əsi
- Piri-Pənah məzrə`əsi

SİSYAN nahiyəsi

s. 360 - Əşkəmər kəndi
- Əlili kəndi
- Sisyan kimi tanınan Siscan kəndi
- Tiqin kəndi. Başqa adı Aşiq Məhərrəmdir.
- Ağcakənd

- Şəki kəndi
- Şələt kəndi

s. 361 - Bələk kəndi
- Kivas kəndi
- Məzrə`ə kəndi
- Uz kəndi
- Zəbazadur kəndi
- Tulus kəndi
- Ketenus (?) kəndi

s. 362 - Əxlətiyan kəndi
- Ortukiş (?) kəndi
- Ənkləberd kəndi
- Qarakilsə kəndi

s. 363 - Pərnaqut kəndi
- Əyrə (?) və Bazur (?) məzrə`ələri
- Ərəfsəcik kəndi

s. 364 - Ağabaş kəndi
- Şeyxlər kəndi
- Haksi kəndi
- Dəstəgird kəndi
- Qıvraq kəndi
- Köçəri kəndi
- Pisək kəndi
- Kənurəs (?) kəndi
- Zənanadir (?) kəndi

s. 365 - Baxış (?) kəndi
- Muxris kəndi
- Məhərrəm məzrə`əsi

s. 368 - Cülha kəndi.

İrəvan əyalətinin icmal dəftəri

Bakı - “Elm” - 1996

Formatı 84x108 1/32
Həcmi 11,5 ç.v.
Tiraj 200 nüsxə
Sifariş № 361

“Qızıl Şərq” mətbəəsində hazır diopozitivlərdən çap olunmuşdur.

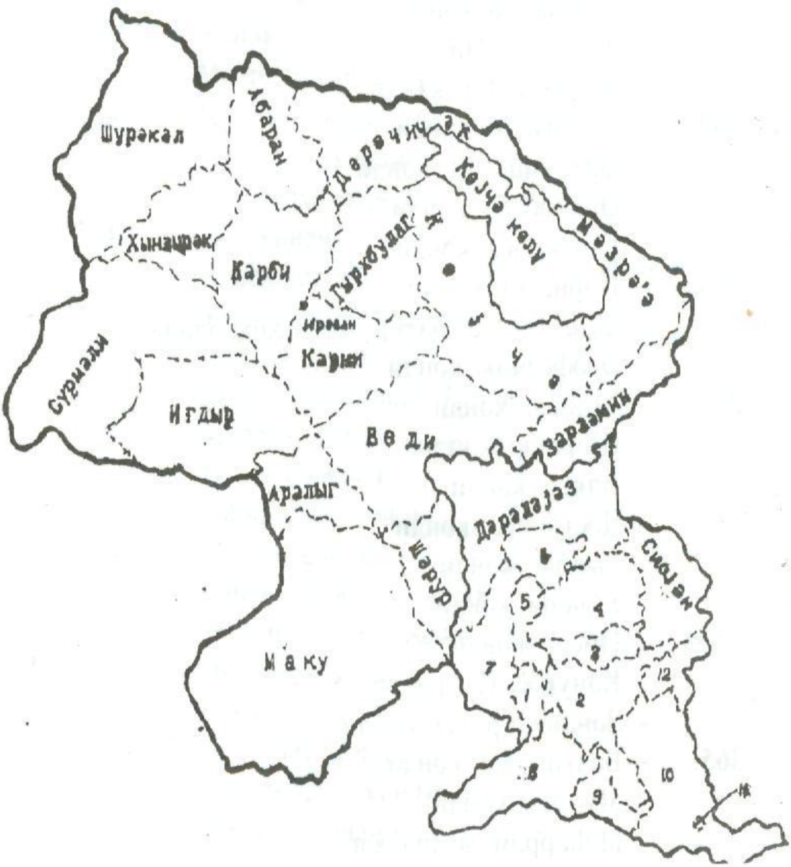

İrəvan əyaləti və Naxçıvan sancağının xəritəsi

(*Nahiyələr:* 1. Naxçıvan, 2. Əlincə, 3. Sair Məvazi, 4. Dərəşahbuz, 5. Mülki-Arslan, 6. Məvaziyi-Xatun, 7. Qarabağ, 8. Qışlağat, 9. Dərəşam, 10. Azadciran, 11. Şorlut, 12. Dərənürgüt).